400

Moldova György

PAVILIONUL singuratic

În zilele fierbinţi ale lui octombrie 1956, în timpul terorii contrarevoluţionare, eroul principal, Flórián, este pus în faţa unei opţiuni dramatice: ori îşi trădează convingerile şi trece de partea contrarevoluţionarilor, ori va fi ucis.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 7,25

7

MOLDOVA GYÖRGY

PAVILIONUL singuratic

1983

MOLDOVA GYÖRGY

PAVILIONUL singuratic

GLOBUS

Moldova György

PAVILIONUL singuratic

În româneşte
de
CONSTANTIN OLARIU

EDITURA UNIVERS

Bucureşti
1983

COPERTA COLECŢIEI: ION STATE
Grafica: Nicolae Sîrbu. Ilustraţia: Vasile Manca

MOLDOVA GYŐRGY
MAGÁNYOS PAVILON
Magvetö Könyvkiadó, Budapest, 1974

1

LA 26 OCTOMBRIE o mie nouă sute cincizeci şi şase curierul Comitetului Revoluţionar al Ministerului Sănătăţii ducea o circulară secretă către toate spitalele din Budapesta. Pe parcurs, ajunse în preajma bisericii din zona Vörösmajor, unde răsculaţii înconjuraseră printre tufele din parc o unitate militară A.V.O.[1] coborîtă din munţi. Nevrînd să rişte ca vreo rafală rătăcită să-l nimerească şi pe el, preferă să ocolească şi să-şi continue drumul pe nişte străduţe laterale, în pantă.

Se lăsa seara cînd curierul ajunse la ultima haltă a itinerarului său, în Hűvösvölgy, la clinica doctorului Christián Pál. Sună, se legitimă în faţa portarului venit în grabă ; trebuind să se întoarcă la bază, şi pentru a nu pierde vremea pînă ce portarul descuie numeroasele broaşte şi lacăte ale porţii masive, înalte, îmbucate în zidul gros de cărămidă, îl rugă s-o cheme pe sora de gardă — căci alternii din conducerea spitalului plecaseră de mult acasă.

[1] Iniţiale purtate pînă în 1956 de către organismul militar al securităţii statului din Ungaria.

În scurtă vreme, sora-şefă apăru la intrarea principală a clădirii. Coborînd treptele, îşi ţinea drept bustul înalt şi plin, numai cocul negru, bogat, i se clătina în ritmul paşilor. Cînd ajunse mai aproape, în lumina lămpii de deasupra porţii se vedea că pieptul ei frumos rotunjit începea să cadă, picioarele îi erau mai groase decît s-ar fi potrivit la trupul ei, dar pielea feţei îi era încă proaspătă, fragedă, permiţînd să se vadă lesne jocul sîngelui.

Curierul socotea că e femeie măritată ; fu surprins cînd văzu că semnează cu nume de fată în borderoul de primire: sora-şefă se numea Nagy Zsófia. Fără a risipi nici un cuvînt peste cele necesare în discuţia oficială, sora-şefă se întoarse în clădire urcînd treptele.

Zsófia nu desfăcu circulara. Era adresată directorului sau directorului adjunct, iar doctorul Englisch Jenő, care, ca medic de gardă ar fi avut dreptul s-o deschidă, nu se întorsese încă din oraş, deşi, potrivit regulamentelor, serviciul de gardă începea încă de la ora opt.

Străbătu culoarul clădirii principale, aruncă o privire în saloane : se făcuse deja stingerea pentru noapte, nu ardeau decît becurile albastre de la uşile saloanelor. Cînd apăru Zsófia, sora de serviciu se ridică şi dădu un scurt raport. Aflîndu-se departe de focarul luptelor, evenimentele încă nu tulburau programul obişnuit al clinicii Christián Pál.

Numai din bibliotecă se strecura gălăgie în culoarele tăcute. Cîţiva medici nu mai mergeau acasă noaptea, se salvau telefonic, şi se retrăgeau în bibliotecă. Îşi duseseră acolo canapele, făcuseră rost de magnetofon şi de băutură. Cele două săli mari erau luminate numai de o veioză tubulară întoarsă în sus, spre plafon. Zsófia ştia că, după stingere, bolnavele mai tinere se sculau, se îmbrăcau, se fardau în baie şi se strecurau în bibliotecă, unde muzica estompată a magnetofonului nu izbutea să le acopere rîsetele ascuţite, înăbuşite.

Zsófia obişnuia să se achite cu stricteţe de toate treburile ce intrau în sfera obligaţiilor ei (terminase în fruntea promoţiei şcoala de infirmiere, de asta şi fusese numită soră-şefă încă înainte de a împlini treizeci de ani), totuşi acum o cuprinse o senzaţie de ruşine atît de puternică, încît trecu mută prin faţa uşii bibliotecii, deşi simţea că ar fi de datoria ei măcar să facă o încercare de a restabili ordinea.

Coti de pe culoar la stînga şi intră în camera de gardă. Se aşeză lîngă telefon să verifice dacă aparatul funcţionează, formă numărul la „ora exactă" — era zece şi un sfert — şi îşi potrivi ceasul. Cînd vocea feminină care transmitea ora amuţi, Zsófia nu puse îndată receptorul în furcă, încercînd să reţină frînturi de discuţie strecurate de pe alte linii, îndepărtate.

De cînd izbucniseră luptele, Zsófia auzea tot mai des la această oră de început de noapte

discuții telefonice interminabile : declarații de dragoste (la acestea roșea și își strîngea părul după urechi), deși cei ce făceau aceste declarații nu îndrăzneau să înfrunte străzile întunecoase, care ascundeau vagabonzi înarmați, pentru a merge la dragostea lor, trăindu-și îmbrățișările amînate mai degrabă în cuvinte arzătoare, senzuale. Alteori surprindea lamentații disperate, ca și cum cel ce vorbea s-ar fi temut de o moarte bruscă și ar fi vrut să demonstreze încă o dată că cineva, cîndva, s-a purtat urît cu persoana sa, de asta și-a nenorocit viața ; dar de cele mai multe ori auzea discuția domoală, estompată a unor oameni ce vegheau asemenea ei, departe de casă.

În asemenea momente, Zsófia avea senzația că participă la viața acestora ; cînd se opreau o clipă descumpăniți, ar fi vrut să intervină în discuție, să le ofere ajutorul, dar știa că, oricum, ei nu i-ar putea auzi vocea.

Obosi tot căutînd să distingă glasurile ce orbecăiau în adîncul zgomotelor difuze, puse receptorul în furcă, se sculă, își rezemă fruntea de geam și privi înspre grădina cufundată în întuneric. O clipă luna se eliberă din gheara norilor, printre copaci năluci un pavilion singuratic, zugrăvit în alb : locuința Zsófiei.

La sfîrșitul anului 1954, cînd murise taică-său (fusese profesor de gimnastică într-un oraș din Dunántúl), Zsófia vînduse jumătatea ei de casă ce-o moștenise. Cu banii aceia transformase vechiul pavilion ce zăcea neglijat în fundul grădinii — de altfel intrarea principală a clinicii fusese mutată în dreptul aripii noi, iar mica poartă de fier folosită pînă atunci o încuiaseră. Primise și magazia ce aparținea de pavilion, desființase pereții despărțitori și trăia aici în odaia frumos aranjată, printre mobilele, tacîmurile și pernițele din copilărie. În oraș nu ieșea decît atunci cînd avea ceva treburi de serviciu.

Tresări, auzind cum jos se deschide scîrțiind poarta de la stradă a clinicii. Urca treptele Englisch, cu pălăria în mînă ; creștetul chel îi luci sub lumina lămpii. Zsófia își îndreptă halatul și, surprinsă că poate fi atît de tîrziu, își privi o clipă ceasul de la mînă, dar abia trecuse de unsprezece. Altădată Englisch sosea de obicei abia după miezul nopții ; făcea parte din tabieturile sale inexplicabile faptul că de ani de zile mînca seară de seară plăcintă la cafeneaua Clubului de pe Körút.

Medicul-șef se opri jos, în dreptul ușii camerei de gardă, dintr-un flacon de plastic își scutură în palmă cîteva pastile mărunte, aromate, și le ronțăi cu dinții săi foarte stricați. Intră, își agăță în cuier fulgarinul elegant, dar cu nasturi de piele foarte tociți, și făcu semn.

— Închis. Din cauza revoluției s-a sistat preparatul plăcintelor. *Gott schütze Österreich.*

Luă circulara.

— Ce-i cu asta ?

— A adus-o un curier al ministerului, cu motocicleta.

Englisch parcurse tăcut rîndurile, apoi azvîrli hîrtia pe birou.

— Un nou Pimpernel, Zsófia.

— Eu nu știu nici cine-a fost vechiul Pimpernel!

— O eroină de roman, baroneasa Orczy Emma, care în timpul revoluției franceze îi salva pe aristocrații condamnați la moarte. Ăsta-i un Pimpernel comunist, îi culege cu mașina pe militarii A.V.O. muribunzi și îi duce la spital; în circulară zice că în patru zile a salvat cel puțin treizeci. Pesemne că fiecare teroare își plămădește propriul antiterorist disperat.

Continua să arate spre circulară:

— Dacă se prezintă la noi, nu e voie să-l ajutăm, trebuie să-i înștiințăm pe răsculați.

Se duse la fereastră. Zsófia simțea mirosul aromat al răsuflării medicului, venit dinspre geam. În depărtatul Városmajor rafalele de puști-mitralieră se înteţiră iar, poate pentru ultima oară. Englisch dădu din cap și repetă, accentuînd fiece cuvînt în parte:

— *Gott schütze Österreich.*

— Asta cine a spus-o?

— Adică n-aș putea fi eu autorul? De altfel a spus-o un cancelar austriac de pe vremuri, Schuschnigg. Cînd Hitler a atacat Austria — eu pe-atunci trăiam la Viena — Schuschnigg a ținut un discurs la radio. Ce să-ți spun: era un moment atît de încordat, încît nici măcar un politician nu era în stare să mintă. A recunoscut deschis că nu poate oferi țării decît ocrotirea lui Dumnezeu.

Dumnezeu să ocrotească Austria. Din păcate, asta s-a dovedit mai tîrziu că e prea puțin. Apoi m-au ajuns din urmă la Zagreb, norocul meu că m-am întîlnit cu niște tineri SS-iști din Viena care mă cunoșteau de la cursele hipice; ei m-au adus cu un car blindat pînă la granița ungară.

Rafalele îndepărtate amuțiră; Englisch, care se întorsese la clinică pe lîngă Városmajor, înțelese că rezistența unității înconjurate fusese înfrîntă.

— S-a sfîrșit, s-a sfîrșit.

Deschise ușa dulapului de medicamente și scoase un flacon cu eter.

— În loc de plăcintă. E absurdă o zi care trece fără să aibă parte de nici o clipă înălțătoare.

Ridică sticluța:

— Vrei?

Zsófia scutură din cap; Englisch dădu din mînă a lehamite.

— Păcat!

Vărsă puțin eter pe o bucată de vată, apoi aspiră adînc. Zsófia îl întrebă cu jumătate de gură:

— Chiar e bun?

— Cea mai pură beție: fără cîrciumă, miros de băutură și arsuri stomacale. Toate balerinele mari folosesc asta.

În cîteva clipe eterul se evaporă, pe fața medicului-șef se așternu o beție festivă, buza de sus, pe care pînă atunci o ținuse țeapănă în jos, pentru a-și ascunde dinții stricați, i se ridică, nu mai vorbea repede, ci, parcă

savurîndu-și cuvintele înainte de a le rosti, le pritocea întîi pe vîrful limbii :

— Ați învățat la Școala aia ce-a scris Moreau despre beția narcotică ?

— Nu.

— „E o senzație ca și cum razele soarelui ar pătrunde în creierul omului și i-ar lumina gîndurile, nu-l mai enervează greșelile ireparabile și jignirile nerăzbunate din trecut, o clipă viața i se pare un scop suficient pentru a trăi."

— Alt scop nu există ?

— Care ar fi ?

În bibliotecă schimbaseră banda de magnetofon, muzica de dans se înteți, Englisch arătă spre peretele despărțitor :

— Fie asta. Fie ceea ce ai ales dumneata : psihoză reactivă, obezitatea psihică.

O privi pe Zsófia din cap pînă-n picioare.

— Care, din păcate, începe să se extindă și asupra fizicului. De ce nu faci ceva împotriva ei ?

— Ce să fac ?

— Te-aș sfătui să-l primești la dumneata pe doctorul Vedlik. Tot stă ziua-ntreagă în fața pavilionului și te imploră.

— De unde știți ?

— De cîte ori i se termină țigările vine sus la mine, îmi cere țigări și idei, ce să-ți mai șoptească pe gaura cheii. Dacă-ți spune întîmplător vreo vorbă drăgăstoasă, trece-o în nota mea de plată. Chiar așa, Zsófia, de ce nu-l primești ? Viața sexuală e cea mai

bună gimnastică pentru mușchii abdomenului, te apără garantat de îngrășare.

Zsófia nu răspunse, Englisch ridică mîna și continuă pe un ton ironic :

— Știu, dumneata ai o iubire secretă, veche, pui fotografia respectivului în fiecare carte pe care o citești. De ce nu pleci la el ?

— V-am mai spus că s-a însurat, nu l-am mai văzut de ani de zile.

— Armele și prezența morții dau alte dimensiuni dragostei, e singura trăsătură pozitivă a războiului și a revoluțiilor. Valorile materiale se devalorizează, căci pot fi distruse în orice clipă, viața spirituală se eliberează de sub povara lor, relațiile devin la fel de firești ca între sălbatici. Ca orice muribund bolnav de tifos, toți se agață de organul sexual ca de o ultimă speranță. Azi, se reiau și relații mai speciale, de ce tocmai cazul dumitale ar fi o excepție.

Beția începuse să se instaleze tot mai repede asupra doctorului, avîntul frazelor i se stinse, mormăia cu capul lăsat în jos :

— Ce rușine, ce mizerie să-ți recomand pe alții, Zsófia ! În locul meu. Te-am pierdut încet-încet, Zsófia, odată cu smalțul dinților mei, încă înainte de a te fi cunoscut. Îmi aduc aminte de colțuri de stradă unde n-ar fi trebuit să cotesc, de acele cinci-zece minute cărora ar fi trebuit să le rezist. Am avut odată o cheie la o locuință, am azvîrlit-o în canal, dar apoi am cerut alta de la femeia respectivă. Ce mizerabil, ce ieftin ne vindem simțurile. Dar acum te rog să nu-mi replici

nimic, mă doare capul şi ameţesc. Negustorie : îmi dai — îţi dau.

Englisch se lungi pe canapea, numai tresăririle capului trădau durerile care-l străbăteau valuri-valuri. Îşi culcă faţa pe cearşaful ce acoperea canapeaua şi nu-şi mai deschise ochii. Zsófia crezu că a adormit, dar cînd vru să-l învelească uşor cu o pătură, mîna lui Englisch se mişcă în semn că nu vrea, aşa că Zsófia se aşeză la loc lîngă birou.

Luă exemplarul litografiat al cursului de perfecţionare ; deşi niciodată nu se gîndise să fie altceva decît o infirmieră, continuase să înveţe chiar şi după ce obţinuse diploma. Cu asta îşi umplea serile libere şi se gîndea cu nelinişte ce o să facă mai tîrziu seara, cînd va termina cursul, dar conducătorul cursului o liniştise spunîndu-i că va putea lucra ca practiciană-demonstratoare pe lîngă cei ce predau. Îşi planificase ca astă-seară să parcurgă regulamentul de administrare a gestiunii spitalelor, dar nu se putea concentra.

Se uită la Englisch şi cînd văzu că medicul doarme, scoase din mijlocul cursului o fotografie : înfăţişa un bărbat tînăr, cu frunte înaltă, energic, pe Vajna István, prima şi ultima iubire a Zsófiei. Era singura fotografie rămasă de la el, întotdeauna o punea după partea de materie pe care voia s-o parcurgă în ziua aceea, şi chiar dacă o dureau ochii, citea pînă acolo, numai pentru a putea vedea faţa lui Vajna.

Altădată era capabilă să privească ore întregi fotografia asta, uneori îi şi vorbea, dar

acum era indispusă de faptul că Englisch rîsese de slăbiciunea ei. Ca şi cum fotografia şi-ar fi pierdut o parte din tainica ei putere de atracţie, Zsófia abia acum observă pentru prima oară linioarele fine ce trădau unde s-a tăiat lacul lucios şi care spre colţuri deveniseră adevărate crăpături. Puse fotografia înapoi în mijlocul cursului şi încercă să-şi concentreze atenţia asupra materiei de învăţat.

Ceva mai tîrziu, cînd afară pe stradă scăderea bruscă a iluminaţiei semnală miezul nopţii, Zsófia avu senzaţia că aude o maşină ce trece prin faţa clinicii. Cum n-o auzi decît scurtă vreme, apoi amuţi brusc, crezu că a furat-o somnul, se frecă pe obraji, apoi cu un gest distrat făcu ordine în faţa ei, pe birou.

Într-unul din sertarele biroului îşi ţinea sub cheie cîteva obiecte personale, pe care uneori le scotea şi le privea. Scoase şi acum bătrîna pană de scris a maică-si, la capătul căreia se puteau distinge sub patru lentile mici pseudonimele Mariei Zell. Împături de-a lungul vechii călcături o maramă ţărănească cu broderie bogată, într-un colţ cusătura se destrămase, căută un ac s-o ţească. În septembrie, cînd fusese pe acasă, făgăduise fetiţei surorii ei că de Crăciun o să-i dea ei pana şi marama, şi de atunci mereu le scotea şi le privea aşa, parcă pentru a-şi lua bun-rămas. Se gîndi că încet-încet se împuţinează în jurul ei obiectele pe care le îndrăgea şi nimic nu le mai ia locul. Tresări auzind cum pe neaşteptate uşa camerei de gardă e deschisă brutal.

2

ÎNTÎI INTRĂ PORTARUL clinicii ; pe umăr i se bălăbănea brațul unui soldat rănit. Un glonț îl nimerise pe soldat în bărbie, capul îi atîrna moale, sîngele închegat îi lipise de piele gulerul mantalei. În locul epoleților smulși nu rămăseseră pe stofă decît cîteva fire de ață verde și o fîșie albastră de postav, care trăda că soldatul face parte dintre acei militari A.V.O. care se ascundeau prin vilele părăsite de pe deal, prin garaje cu uși sparte, și trăiau cu fructe rămase în pomi sau uitate în coșurile de nuiele ; ei erau cei ce încercaseră să scape din încercuire luînd-o spre Városmajor.

Cum personalul clinicii primise încă de cîteva zile dispoziție să nu se acorde îngrijire militarilor A.V.O., Zsófia nu înțelegea de ce l-a adus totuși portarul pe soldat. În loc de explicații, apăru în spatele lor un bărbat ce ținea în mîna stîngă un revolver. Pe pufoaica decolorată nu se vedea nici o pată de sînge, totuși aducea cu el mult mai mult din atmosfera încrîncenată și necruțătoare a luptelor decît soldatul rănit. Fața sa era înnegrită de fum, pete de ulei îi mînjeau barba neagră, nerasă. Avea ochii injectați, pleoapele îi tresăreau des, încerca să-și umezească ochii încinși. Zsófia își dădu seama că omul n-a dormit de patru-cinci zile. Deși nu plouase de mult, șosetele răsfrînte peste bocanci erau pline de pete de noroi uscat și cînd îl privi din cap pînă în picioare, Zsófia observă și

urme de sînge : pe un crac al pantalonilor, sîngele pătrunsese afară prin stofă.

Bărbatul vorbi pe un glas gros, răgușit :

— Unde-i medicul ?

Ridică pistolul și repetă întrebarea :

— Unde-i medicul ?

Englisch se ridică în coate pe canapea și rămase într-o rînă, cu părul căzut peste ochi.

— Salut, Pimpernel, te așteptam.

— De unde știai că vin ?

— Am eu presimțirile mele.

— Nu mă interesează presimțirile dumitale. Scoală-te !

— Nu e nici o speranță. Sînt beat. Poate nu mă crezi, dar acum te văd dublu.

Bărbatul se uită la Zsófia, așteptînd ca ea să confirme cele spuse de Englisch. Zsófia dădu din cap afirmativ.

— Atunci ai să-l pansezi dumneata.

— Militari A.V.O. nu avem voie !

— Ai doi martori aici de față că te-am obligat cu forța.

— Nici așa n-am voie !

Cu un gest crispat al mîinii stîngi, necunoscutul întoarse pistolul spre femeie.

— Atunci ai să mori. Paguba nu-i cu nimic mai mare decît dacă ar muri el. Număr pînă la trei. Unu, doi...

Zsófia se uită la bărbat : simți din tresărirea ochilor săi că n-ar apăsa pe trăgaci nici după ce rostește trei, ar rămîne neputincios, cu arma îndreptată asupra ei. I se făcu milă, se duse la dulapul cu medicamente, scoase tifon, vată, o fiolă cu cofeină și seringa.

Bărbatul îi urmărea fiecare gest cu ochii mijiţi, iar înainte de a-i face injecţia, luă fiola din mîna ei şi o privi. Soldatul îşi reveni treptat, răsuflarea îi deveni normală, îşi deschise ochii. Necunoscutul se aplecă pînă foarte aproape de faţa lui şi îl întrebă încet, rar :

— Eşti în stare să mergi ?

— Sînt.

Bărbatul scoase cu mîna dreaptă telefonul din priză şi trînti aparatul în colţ atît de tare, încît receptorul se sparse. Mişcarea asta bruscă trebuie să-i fi provocat durere, căci se crispă tot şi-şi lipi mîna înarmată de umărul drept, dar se îndreptă îndată, îi privi pătrunzător pe portar şi pe Englisch, apoi îi făcu semn Zsófiei :

— Dumneata vii cu noi. Dacă nu se întîmplă nimic, poţi să te întorci de la poartă. Ia-o înainte !

Pe culoare, auzind bocăniturile ritmice ale tocurilor, infirmierele de noapte scoteau capul, dar cînd vedeau bărbatul înarmat, se retrăgeau în saloane şi se încuiau repede înăuntru. Zsófia îl auzea pe soldat cum înjură printre dinţi.

Jos, în faţa porţii, stătea un Opel Olympia de tip foarte vechi, cu două portiere, (zgomotul acestuia îl auzise Zsófia ca prin vis), pe grătarul de răcire legaseră cu sîrmă un steag cu culorile naţionale, pe ambele laturi era plin de zgîrieturi de gloanţe, tăblăria arăta ca o stofă pe care au rămas urmele frînte ale cretei, după probă. Necunoscutul îşi puse cu grijă palma pe umărul soldatului.

— Eşti în stare să conduci ?

— Sînt.

—Bagă-te înăuntru. Ai grijă, motorul e ciuruit tot, oricînd poate să-şi dea sufletul.

— Tu nu vii ?

— Nu. Rămîn. Mă ingrijesc să nu-ţi ia urma îndată.

Deschise portiera maşinii şi apăsă pe automatul de pornire pentru a-l scuti pe rănit şi de acest efort, apoi, după ce motorul porni, rosti încet :

— Vezi, lasă maşina pe undeva pe-acolo. O cunosc prea mulţi.

Maşina dispăru la cotitură, bărbatul se aşeză pe banca de piatră de lîngă poartă, unde în zilele de vizită vînzătoarele ocazionale de flori obişnuiau să-şi aşeze vasele de pămînt sau găleţile. Cu toate că de cînd izbucniseră luptele nu mai veniseră cu marfă, într-un colţ întunecat tot mai rămăseseră cîteva garoafe cu tulpina frîntă. Necunoscutul se rezemă cu ceafa de perete, uşurat că îşi îndeplinise sarcina, încordarea îi dispăru de pe faţa aspră, îşi puse pistolul lîngă el şi făcu semn :

— Ai fost cumsecade că i-ai făcut totuşi injecţie. Poţi să te întorci.

Zsófia luă de pe banca de piatră o garoafă veştedă şi o răsuci între degete neliniştită.

— Şi dumneata ?

— Mă odihnesc un pic, apoi îmi văd de drum.

Îşi închise ochii, trase adînc aer în piept şi adormi. Zsófia îl privi neputincioasă, se întoarse, ca şi cînd ar fi aşteptat ajutor dinspre

clinică. La ferestrele întunecate ale saloanelor perdelele fluturau din pricina uşilor ce se deschideau, ştia că infirmierele se strîng pe culoar şi una dintre ele se duce să le raporteze medicilor ce s-a întîmplat. Scutură umărul bărbatului adormit, care nu-şi deschise ochii decît într-un tîrziu, apoi şi-i închise iar.

— Ce-i ?

— Pleacă. Au să-i cheme aici pe răsculaţi.

— Bine. Plec.

Bărbatul se sculă şi porni clătinîndu-se, dar după cîţiva paşi îşi propti fruntea de zidul de cărămidă. Zsófia se duse acolo şi se opri lîngă el.

— Unde mergi ?

— Nu interesează. Am unde.

— Unde ?

— Nu ştiu.

Arătă cu mîna înainte, vag, cu ochii încă închişi. Din cauza efortului, mîna îi căzu moale de-a lungul trupului.

— Cît e ceasul ?

— Unu şi-un sfert.

— Unu şi-un sfert ? Atunci am întîrziat.

— De unde ?

— Aveam o şansă într-un loc. Nu contează. Unu şi-un sfert...

— Ia-o pe stradă în sus, imediat după colţ, la stînga, te poţi ascunde între tufe.

Bărbatul nu se mişcă, începu să tremure, Zsófia îşi puse palma pe fruntea lui.

— Doamne, dumneata ai febră !

Bărbatul îşi adună toate puterile şi porni ; sora se luă după el.

— Unde mergi ?

Ridică pistolul spre ea :

— Întoarce-te în spital. Doar n-o să-i aduci peste mine !

Se auzi zgomotul unei maşini ce se apropia. Bărbatul privi cercetător jur-împrejur, apoi înţelegînd că nu mai are speranţe de salvare, îşi lăsă în jos pistolul, goli magazia şi numără încărcătura. Zsófia îi zise încet :

— Ia o înainte, după colţ e o portiţă de fier în perete. Ţi-o deschid eu.

Fără să mai aştepte răspunsul, se răsuci pe călcîie şi plecă repede înapoi în clinică. Nu intră în clădire ; în faţa treptelor se opri, privi şirul de ferestre, constată că nu e urmărită de la nici una, aşa că o luă prin grădină. Sub razele lunii bordura bazinului de beton umplut cu pămînt se distingea albă, paşii îi amuţiră în iarba deasă. Trecînd pe lîngă peretele vechiului pavilion destinat portarului şi în care acum locuia ea, luă din cui o cheie, apoi porni în grabă pe cărarea năpădită de ierburi şi bălării, spre portiţa de fier laterală.

În faţa portiţei nu găsi pe nimeni ; Zsófia crezu că necunoscutul a rămas acolo la poarta principală, sau şi-a căutat salvarea în altă parte. Deschise portiţa şi ieşi în mijlocul străzii înguste ; prin talpa pantofilor simţea cum aleargă pe sub pavajul subţire apele de dejecţie în jos spre canal. Privi în lungul străzii, bărbatul apăru abia acum la colţ, ţinîndu-se cu degetele de striaţiunile din zidul de cărămidă. Zsófia îi ieşi în întîmpinare şi îl sprijini pînă la pavilion.

— Intră înăuntru și încuie-te acolo. Vin și eu repede. Acum trebuie să mă întorc în clinică.

Bărbatul intră și trase ușa după el.

Zsófia avu grijă să nu lase nici o urmă care s-o trădeze pe unde a umblat. Încuie portița de fier, agăță cheia la loc în cui, pe drum își desprinse ciulinii agățați de ciorapi și de marginea halatului.

3

SE ÎNTOARSE pe lîngă zidul de cărămidă, pentru a da impresia că a intrat pe poarta principală. Pe treptele scării stăteau doi tineri înarmați, cu banderole roșu-alb-verde pe braț ; o legitimară, apoi o conduseră în clădire, străbătînd aceeași porțiune de culoar pe care trecuse abia cu un sfert de ceas în urmă bărbatul necunoscut, sprijinindu-l pe soldatul rănit. În fața camerei de gardă se opriră ; dinăuntru se auzea un talmeș-balmeș de glasuri apăsate și zgomote, unul dintre răsculați îi făcu semn Zsófiei să intre, dar ea ezită îndelung înainte de a apăsa pe clanță.

În camera mică nu erau oameni înarmați, în schimb cel puțin nouă medici discutau șezînd sau umblînd de colo-colo ; veniseră de dincolo, de la petrecerea din bibliotecă, aerul era încărcat de mirosul de rom al răsuflării lor. Zsófia îl căută cu ochii pe Englisch, medicul-șef dormea cu capul rezemat de dulapul cu medicamente.

La apariția Zsófiei discuția se întrerupse, cei ce se plimbau prin mijlocul camerei se retraseră pe margini și cîțiva se întoarseră spre fereastră, de unde așteptau ce se va petrece în continuare. În colț, lîngă perdea, un bărbat stătea rezemat de perete ; acum înaintă, se opri în golul lăsat liber din mijlocul camerei și salută zîmbind :

— Bună seara.

Numai o banderolă cu tricolorul național trasă pe mîneca vestonului de stofă groasă, moale, gris-perle, arăta că el este comandantul unității de răsculați din zonă, altminteri după exterior părea a fi militar. Gesturile sale lente, puțin leneșe, nasul coroiat, neașteptat de fin, întreaga ținută amintea mai degrabă de un medic cu poziție înaltă sau de un profesor universitar. Își scoase ochelarii, se frecă la ochi și se prezentă dînd ușor din cap :

— Sînt Oncs Gábor.

Zsófia nu-i putu răspunde la salut decît într-un tîrziu :

— Bună seara. Nagy Zsófia.

Din clipa cînd izbuti să vorbească, timorarea Zsófiei se mai destrămă, dar încă nu îndrăznea să se uite mai atent la bărbat, doar cînd și cînd ridica ochii la el. Oncs își puse ochelarii pe nas și aprinse o țigară ; în interiorul brichetei cu pereți străvezii se aflau două zaruri, le scutură, pesemne fu mulțumit de rezultat, căci sorbi din țigară zîmbind.

— După cîte știu, surioară, dumneata te-ai văzut ultima oară cu omul nostru.

Acum, cînd se afla față în față cu primejdia, Zsófia se calmă brusc, zăgazurile i se rupseră, era decisă să se apere cu orice chip și să apere și pavilionul, ascunzătoarea bărbatului. Se gîndi îndelung, pînă la urmă dădu afirmativ din cap, dîndu-și seama că nu poate nega în nici un fel că fusese ultima care se despărțise de bărbat.

— Ce s-a întîmplat după ce dumneavoastră trei ați ieșit din clinică ?

Zsófia, care nu mințise nici de zece ori în viața ei, acum își urmărea mirată propriile cuvinte, ea însăși surprinsă de istorioara ce-o născocise pe loc :

— Soldatul rănit s-a urcat în mașină, iar celălalt, cel înarmat cu pistol, a rămas pe loc...

— De ce ?

— Ca nu cumva cineva să poată urmări mașina. Cînd mașina a ajuns la colț, a îndreptat arma spre mine și m-a obligat să merg cu el pînă la colț, unde a urcat și el. După care eu m-am întors.

Oncs își roti privirile prin cameră.

— Ce părere aveți : e plauzibil ?

Zsófia reacționă ca și cum s-ar fi simțit jignită :

— Eu nu mint.

Oncs repetă întrebarea :

— E plauzibil ?

— Aș fi vrut să te văd pe dumneata, care ești tare curajos, ce făceai dacă-ți punea pistolul în piept să-l pansezi pe un militar

A.V.O. ?! Ai fi îndrăznit să refuzi, cum a făcut Zsófia ?

Toți își întoarseră mirați capul spre locul de unde veniseră cuvintele : vorbise Englisch, dar pentru că după toate semnele încă nu-și revenise din amețeala provocată de eter, nu-și putu dezlipi capul de pe marginea dulapului.

— Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe portar.

Englisch înfruntă lung privirile lui Oncs, apoi închise iar ochii. Oncs continuă să întrebe :

— Și asta dovedește ceva ?

— Nu ai dumneata dreptul să te îndoiești de spusele Zsófiei.

— Îmi pare rău, domnule, dar am dreptul.

Medită, dădu din cap, considerînd desigur că nu merită să insiste.

— E-n regulă. N-ai reușit să-i afli numele ?

Zsófia făcu semn că nu. Oncs luă de pe masă circulara pe care o adusese curierul cu motocicletă și o parcurse repede.

— Și-aici, zice doar atîta : că obișnuiește să prezinte legitimații cînd pe numele Kiszelyi Antal, cînd Pap Gábor, cînd Bóné András. Nu-i nimic, o să-i aflăm și numele adevărat, prea lasă multe indicii în urma sa.

Se încheie la palton.

— Aici cred că am terminat, aș vrea doar să mai arunc o privire prin grădină. Vă doresc noapte bună și petrecere plăcută în continuare. Dumneata, surioară, poate binevoiești să ne însoțești.

Zsófia avu grijă ca Oncs și cei doi oameni înarmați ce-i urmau să nu observe că-i tre-

mură tot trupul, dar în curînd se vădi că răsculații cercetară grădina numai pentru a îndeplini o formalitate. Unul dintre ei încercă și portița de fier laterală, Zsófia se felicită că fusese prevăzătoare și o încuiase ; nu găsiră nici un semn care să contravină declarațiilor ei, astfel că în curînd se întoarseră la poarta principală.

Cu o mișcare scurtă din mînă, Oncs își expedie oamenii, iar cînd aceia se urcară în camion, se întoarse spre Zsófia :

— Aș avea o rugăminte.

— Poftim.

— Dacă aș fi în locul necunoscutului nostru comun, eu m-aș întoarce cu orice chip aici la clinică. Dacă nu de alta, măcar de dragul dumitale.

Zsófia schiță un zîmbet.

— E un compliment ?

— Da.

— Mulțumesc, dar nu cred că v-ați întoarce, știind că sînteți căutat. E imposibil.

— Totuși, în cazul acestui „imposibil", ai fi drăguță să ne chemi la telefon ? Zadarnic ți-aș făgădui dumitale bani pentru asta, de altfel nici nu am, dar poate te-ar interesa faptul că i-ar fi de folos și necunoscutului nostru comun dacă s-ar întîlni cu mine. Îmi făgăduiești ?

Zsófia dădu din cap nehotărîtă.

— Da.

Oncs îi dădu Zsófiei un număr de telefon, îi sărută mîna, apoi urcă în cabina șoferului,

acesta ambală și în curînd camionul dispăru pe panta străzii.

Zsófia se întoarse repede în camera de gardă, medicii trecuseră deja în bibliotecă, se auzea muzica de dans, numai Englisch dormea aici, cu capul încă rezemat de marginea dulapului cu medicamente. Zsófia se duse la cutia cu medicamente, gîndindu-se în amănunt ce anume ar avea nevoie bărbatul necunoscut : scoase fiole de cofeină și penicilină, o seringă, apoi își aduse aminte că sîngele îi trecuse prin cracul pantalonului, scoase și vată din belșug și tifon. Medicamentele le distribui în două pachețele, pentru a nu-și umfla prea vizibil buzunarele halatului, unul îl acoperi cu batista, pe celălat își ținu palma.

Așteptă pînă cînd pe culoar și în saloane se lăsă liniște, apoi îl trezi pe Englisch, îi raportă că din pricina emoțiilor pe care le înfruntase se simte rău, medicul — așa cum se așteptase Zsófia — o trimise să se odihnească.

Porni cu pași lenți, din loc în loc se oprea și își lipea palma de frunte, ca și cum ar fi durut-o capul — pentru a avea acoperire în caz că cineva s-ar uita după ea pe una din ușile ce dădeau în culoar — dar ajungînd afară din clădire pașii i se iuțiră, printre pomi și copaci începu chiar să alerge, buzunarele burdușite izbindu-i-se de pulpe. Luna abia se ivise pe după dealuri, răspîndind o lumină pîcloasă, ca și cînd ar fi fost scufundată în apă. Gropile de pe cărare erau umplute de ceață. Uneori piciorul Zsófiei se înfunda adînc

în stratul de frunze moarte, îi fugea glezna, în pantofi îi pătrunsese pămînt de pe marginile gropilor și șănțulețelor.

În fața pavilionului se opri, își lipi strîns palma pe piept, ochii i se umeziseră de alergătură și aerul îi ardea gîtlejul înfierbîntat. Luă batista de pe medicamente, vîrî mîna în buzunar să vadă dacă nu s-au spart fiolele, apoi își șterse fruntea. Se răcori repede, simțea cum o picătură rece de sudoare i se scurge în jos printre sîni, se încordă să-și țină drept pieptul, pentru ca bluza, ce-i părea ca o compresă rece, să n-o mai atingă.

Încercă să-și formuleze cîteva fraze, prin care voia să-i aducă la cunoștință bărbatului necunoscut că i-a făcut plăcere să-l ajute, îl va pansa, dar să plece îndată și să nu se mai întoarcă niciodată, că ea nu ține să ajungă la închisoare din cauza lui. Își netezi părul umed căzut peste frunte și urcă cele trei trepte ce duceau la pavilion.

Cheia nu se răsuci în broască, apăsă automat pe clanță, ușa se deschise. În odaie, nici un zgomot sau foșnet nu destrămă liniștea ; Zsófia rosti cu voce tremurată :

— E cineva aici ?

Nimeni nu-i răspunse la întrebare. Zsófia încuie ușa în urma sa și aprinse lumina. Numai un colț ridicat al covorului, cheia așezată pe mijlocul mesei și mirosul greu, de pămînt, îi atrăgeau atenția că umblase cineva pe aici. Afară, deasupra grădinii, luna se făcuse nevăzută, prin golurile dintre nori se strecura o lumină cenușie. Zsófia apăsă pe brațul

metalic al calendarului de masă ; cu un țăcănit discret, în locul cifrei 26 apăru 27.

Își îmbrăcă pijamaua, așternu patul, dar nu se culcă, se tolăni în vechiul fotoliu-balansoar, de piele, al tatălui ei, pe brațul căruia lăsase scrumiera lui de argint cusută acolo, desigur pentru că nimeni nu-i făcea ei vizite, iar ea nu fuma. Se înveli cu plapuma și întinse mîna la întîmplare după o carte : nimeri „Peer Gynt", pe care i-o făcuse cadou Englisch de Crăciunul trecut. Citi cîteva rînduri, apoi închise cartea, și-o așeză pe piept și închise ochii.

Își aduse aminte că o dată, în copilărie, cînd venise bunica sa la ei, a dus-o la teatru, se juca tocmai „Peer Gynt". Pe scenă stătea o femeie bătrînă și întrebase cu un glas plîns pe cineva :

„Cine-a fost Peer Gynt ?"

Acum, Zsófia auzi iar acel glas și repetă numai cu mișcarea buzelor :

„Cine-a fost Peer Gynt ?"

Apoi își lăsă capul într-o parte, simțea mirosul familiar de țigară al scrumierei, mai auzi cum portarul pornește tușind să măture aleile, trupul i se încălzi încet-încet — și adormi.

4

CÎND ZSÓFIA se trezi, afară, în fața pavilionului se lăsa întunericul. Se uită la ceasul de pe masă : limbile fosforescente împărțeau ro-

tundul ecranului pe verticală exact în două, era ora șase seara, dormise mai mult de o jumătate de zi. Era atîta liniște în jur, — doar cîte-o pală de vînt mai izbea cînd și cînd o frunză uscată de geamul ferestrei —, încît crezu că e duminică. Nu se sculă îndată, se înfășură și mai bine în plapumă și se întinse, mișcare la care fotoliul cu brațe începu a se legăna ; Zsófia simți prin pijama că pielea groasă, lucioasă a fotoliului se încălzise bine sub ea.

De departe, pare-se de pe celălalt mal al Dunării, se auzeau bubuituri surde de tun, Zsófia se ridică în șezut și se întinse după pieptene. Își aminti că nu e duminică, ci sîmbătă, e a cincea zi de cînd s-au declanșat luptele. Cum noaptea părăsise mai devreme serviciul, nu știa sigur dacă cealaltă soră-șefă, care urma s-o schimbe pe ea dimineața, venise sau nu. Hotărî să vadă ce s-a petrecut.

Se îmbrăcă, strînse patul, deschise fereastra, o astupă cu draperiile, pentru ca să nu pătrundă praful adus de vînt. Încuie ușa după ea, aruncă o privire spre aplica pentru chei, crezînd în primul moment că necunoscutul a luat cu el cheia pavilionului, dar își aduse aminte că lăsase cheia pe masă. Își netezi părul spre spate, după urechi, și coborî treptele.

Se întîlni cu cealaltă soră-șefă la parter, colega ei se prezentase la ora reglementară, așa că Zsófia nu mai fu silită să inspecteze în locul ei saloanele. În schimb, pierduse masa de prînz. Nu voia să se milogească la perso-

nalul bucătăriei, considera că așa ceva, chiar dacă în mică măsură, ar slăbi și mai mult disciplina și altminteri slabă din spital, zicîndu-și că mai degrabă o să-și cumpere ceva de mîncare la bufet.

Străbătu iute culoarul, nu mai ținea minte la ce oră se închide bufetul, îl mai găsi deschis, deși nu mai erau decît doi-trei întîrziați în fața tejghelei. Portarul, care tocmai își bea cafeaua de seară, îi înmînă un bilețel împăturit cu grijă. Zsófia îl desfăcu.

„Te rog să urci pînă la mine, Englisch."

Rămase surprinsă. Englisch nu obișnuia să trimită vorbă prin bilețele. În loc să cumpere de-ale gurii, urcă în camera doctorului.

Englisch ședea cu fața întoarsă spre fereastră ; auzind că se deschide ușa, făcu semn spre spate :

— Te felicit, Zsófia, aprinde lumina.

Răsucea pe tăblia mesei o scrumieră plină cu chiștoace, scrumiera se tot lovea cu clinchet de un pahar în care se afla un lichid curat, cristalin. Zsófia crezu că e apă ; numai cînd se așeză la birou, o izbi mirosul de țuică.

— Gustă un pic.

— Ce e ?

— Țuică de prună. M-a fericit domnul doctor Vedlik, el mi-a adus-o, adineauri. Dacă nu-ți displace în mod special, trage o dușcă. Nu m-am atins de ea.

— Nu, nu poftesc.

— Mi-ar face plăcere să bei un pic.

Zsófia bău o înghițitură, se scutură de spirtul tare și începu să tușească ; puse paharul

jos. Englisch se lăsă pe spate zîmbind, legănîndu-se pe picioarele dinapoi ale scaunului.

— Ce zici de faptul că Pimpernel a apărut azi-noapte ? Cu un gal muribund sub braț.

— De ce-o fi făcînd asta ?

— Nu știu ce motive l-au împins inițial, dar formulele calomniei au fost redactate împotriva sa poate încă de cînd nici nu se născuse : „Curajul nu e altceva decît mascarea unei cantități prea mari de lașitate". Sau : „Cutare luptă, pentru că vrea să-și compenseze defectele, care altminteri l-ar face inapt pentru o viață normală". Forma prelucrată pînă la simbol a acestui tip este tînărul SS-ist cocoșat. Eu nu cred că au dreptate.

— De ce nu crezi ?

— Întîi, pentru că îi urăsc pe oamenii care au născocit asemenea explicații. Au renunțat din comoditate sau lașitate la adevărata înțelegere a lumii, nu sînt dispuși să accepte din realități decît ceea ce le justifică existența. De altfel și această opțiune e o categorie de autoapărare.

— Și la dumneata ?

— În general și la mine, dar în acest unic caz, nu. Oricît de mare ar fi mizeria sufletească în care trăiesc, încă n-am ajuns pînă acolo încît să consider virtuțile altora drept ipocrizie, numai pentru că eu nu le am. Sînt oameni care mor curat, cum alții nu izbutesc nici să se nască. În al doilea rînd...

Se opri îngîndurat.

— ... dar chestia asta nu-i sigur că ai s-o înțelegi dumneata, deși e cea mai importantă.

Cum să-ți explic ? Acțiunea se află oarecum în contradicție cu toată construcția societății umane. În curgerea continuă, cu tensiune scăzută a vieții, fiece acțiune pare anormală, o nebunie, și poate că în realitate își are izvorul în scurt-circuitul de o clipă al sufletului. Pe de altă parte însă, adevărul e că fie și cea mai măruntă acțiune socială pozitivă valorează mai mult decît o bibliotecă întreagă de doctrine sociale. Omul, cu cît luptă împotriva unei puteri mai mari, cu atît mai presus consemnează istoria fapta sa poate absolut neînsemnată. Te rog să mă crezi, Zsófia... eu n-am avut încă niciodată curajul să înfrunt nimic asemănător, așa că mă pot considera un specialist în problemă.

Aruncă o privire lungă, calmă asupra Zsófiei, încît tulburată, fata începu să bată darabana pe cristalul biroului.

— E genul de bărbat pe care ți l-aș dori, Zsófia.

— Mie ? De ce ?

— E suficient de arțăgos pentru a-ți stăvili extinderea pernelor de grăsime sufletești. Poate și cele trupești. De altfel credeam că și-a petrecut noaptea la dumneata.

— Ce te-a făcut să crezi asta ?

— Dumneata nu te simțeai rău cînd te-ai învoit de la mine, și-atunci unde te-ai dus ?

— Eram nervoasă, voiam să mă odihnesc.

— Azi-dimineață, colega dumitale mi-a raportat că lipsesc trei fiole și o seringă din dulap.

— O fiolă am injectat-o soldatului.

— Dar unde-s celelalte două ? E inutil să-ţi spun că le-am luat asupra mea. Cum ziceam, am crezut că azi-noapte a fost la dumneata, dar mai tîrziu am recunoscut că m-am înşelat. Respectiv, Pimpernel a murit.

Nu se uita la Zsófia, aprindea unul după altul beţele de chibrit din cutie, ardeau încet, fumegînd.

— Astea-s lumînările pe care i le aprind.

— Cum a murit ?

— L-a văzut azi-dimineaţă portarul aici jos la poalele colinei Petőfi. Ars scrum. Au turnat peste el var stins. Cînd stai să te gîndeşti, nici nu-i o moarte urîtă.

Zsófia îşi acoperi faţa cu palmele, Englisch schiţă un gest de părere de rău.

— Ştiu, Zsófia, că te doare, dar gîndeşte-te că de fapt abia l-ai cunoscut. În om se adună zi de zi dureri peste dureri, fără nume, care îşi caută necontenit faţa şi măresc statura reală a durerii. Nu le pune la inimă pe astea, Zsófia.

— Înţeleg — zise Zsófia — dar îmi face atît de rău gîndul că i-au turnat var şi peste faţă.

Stătură multă vreme unul lîngă altul. Englisch arunca automat beţele de chibrit în scrumieră. Zsófia îl urmărea neclintită ; cînd beţele se terminară, fata se sculă.

— Pot pleca ?

— Poftim. E tot ce am vrut să-ţi spun. Poate că nici asta n-ar fi trebuit.

Ca şi cum ar fi uitat că voia să cumpere ceva de mîncat de la bufet, Zsófia plecă drept acasă. Camera se răcise de-a binelea, totuşi nu închise fereastra, îşi încolăci braţele pe piept şi începu să umble de colo-colo pe lîngă masa din mijlocul camerei.

Avea senzaţia că de cîteva zile voise să caute ceva printre lucruşoarele ei, nu mai ştia ce, dar spera că în timp ce caută îşi va aduce aminte. Deschise scrinul, trase afară sertarele mesei, luă fiecare lucruşor în mînă şi îl privi îndelung. În scrin dădu peste o batistă mică pe care o credea pierdută, printre cărţi găsi o felicitare veche, de Crăciun, a bunicii, scrisă în limba germană, dar nimic nu o dezlegă de teama că are să uite ceva.

O singură dată se opri din căutarea monotonă, cînd sub hîrtia dantelată ce acoperea raftul cu cărţi găsi o fotografie veche a lui Vajna István, pe care o crezuse pierdută ; altădată ar fi privit-o multă vreme, dar acum aruncă asupra ei doar o privire scurtă şi o puse într-o ramă cu picior goală.

Cercetă veşmintele scoase. Cînd ajunse la halat tresări surprinsă văzînd cît de umflate sînt buzunarele, uitase ce vîrîse în ele, scoase pe rînd pe masă fiolele, seringa, vata, tifonul, în fundul buzunarului găsi garoafa uscată pe care o răsucise seara trecută între degete în timp ce vorbea cu bărbatul necunoscut.

Se lungi pe patul neaşternut, lacrimile i se scurseră calde pe pledul subţire. Încercă să-şi imagineze în ce împrejurări a ars trupul bărbatului. Nu auzise ca în vreun loc să fi fost

folosite aruncătoare de flăcări, iar gloanțele de pușcă sau rafalele de mitralieră nu pot aprinde nici măcar stofa hainelor, pesemne îl încolțiseră într-un loc fără ieșire, unde focul izbucnise de pe urma vreunei explozii, sau pus anume.

Se ridică în șezut, își îngropă fața rece în palme. Unde și-o fi căutat salvarea bărbatul necunoscut din fața urmăritorilor săi, acolo la poalele dîmbului Petőfi, unde portarul îi văzuse cadavrul ? În vreo casă particulară nu l-ar fi primit, și chiar dacă l-ar fi primit, desigur nu l-ar fi găsit în casa arsă, iar dacă-l găseau, nimeni nu s-ar mai fi obosit să-l ducă afară, în stradă. Micile refugii din stațiile de autobuz erau făcute din fier și sticlă, nu se pot aprinde, iar despre alte locuri închise de la poalele dîmbului, unde ar fi putut izbucni foc, Zsófia nu avea cunoștință.

Să-l fi ajuns din urmă în timp ce era într-o mașină ? Asta părea cel mai plauzibil, un motor ce explodează poate într-adevăr să-l ardă pe cel aflat în mașină — un om de altfel rănit, neputincios să se mai salveze. Dar de ce credea portarul că acolo zace tocmai cadavrul vizitatorului nocturn al clinicii ? Doar cînd îl văzuse el, tot trupul era acoperit de un strat gros de var, inclusiv fața ; nu se putea recunoaște pe ea nici o trăsătură specifică.

Credea desigur numai pentru că recunoscuse după anumite semne nu pe călător, ci mașina, sau după formă, după tipul ei, eventual după tăblița cu numărul, rămasă întreagă. Dar în mașină se urcase nu bărbatul în civil, ci soldatul A.V.O. pe care îl adusese la clinică să fie îngrijit — și, totuși, de ce credea portarul că bărbatul și nu soldatul arsese în mașină ?

Zsófia răsucea pe deget franjurile pledului ; trăgea atît de tare, încît îi lăsau șanțuri adînci, dureroase în piele, dar nici nu simțea durerea. Căuta răspunsul nu numai cu mintea, ci aproape cu tot trupul. Deodată o străbătu ca un fulger : portarul nu avea de unde să știe că bărbatul, după ce militarul fusese îngrijit, nu se urcase înapoi în mașină, căci portarul rămăsese în camera de gardă, despre rest nu avea cunoștință decît după cele declarate de ea, iar ea le spusese rásculaților că militarul A.V.O. îl așteptase pe civil cu mașina la primul colț.

Nu îndrăznea să creadă în concluziile ei, se sculă cu picioarele tremurîndu-i, își îmbrăcă pardesiul, și alergă dincolo, în clădire. Nu-l găsi pe portar în ghereta de lîngă scări, la ora opt încuiase poarta și coborîse la sala de cultură din subsol să vadă un film. Cu toate că de la izbucnirea luptelor programul nu mai fusese schimbat — curierul care obișnuia să aducă filmele în cutii rotunde, metalice, nu se mai ivise — și rula a patra sau a cincea oară aceeași comedie italiană, sala era totuși plină ; Zsófia îl recunoscu pe portar în mulțime numai după șapca cu cozoroc pe care și-o ținea în poală.

Îl chemă afară pe coridor și îl luă la întrebări. Reieși că văzuse mașina doar de departe — o recunoscuse într-adevăr după tipul ei — nu știa să spună exact nici măcar dacă era

un singur mort sau doi, cu var turnat peste ei, lîngă volanul strîmbat. Zsófia îi dădu o hîrtie de zece forinți și îl lăsă să se întoarcă în sală.

Cînd intră în pavilion se cutremură; abia acum simți ce tare se răcise odaia. Luă ulciorul smălțuit, cu ornamentație florală, pe care-l folosea la adus cărbuni și aduse cocs din magazia de lemn clădită lîngă pavilion. Aprinse focul, îndată ce burlanul se încălzi și nu mai scotea fum închise fereastra. În odaie făcuse ordine ceva mai devreme, acum nu-i rămase decît să netezească lenjeria de pat pe care o mototolise cînd se aruncase pe pat, apoi începu să pună masa.

În ultimul raft, de jos, al scrinului, printre mănunchiuri de crenguțe de măslin puse împotriva moliilor, ținea împachetată într-o mușama de pînză garnitura de masă moștenită de la maică-sa; Zsófia era poate a cincea generație pe care o slujeau aceste țesături manuale. De cînd se mutase în pavilion, nu desfăcuse încă niciodată nodul sforii cu care era legată mușamaua albă, acum scotea pentru prima oară o față de masă și două șervețele.

Trase fitilul lămpii făcînd flacăra cît mai mică; lumina doar fața de masă imaculată, colțurile odăii rămăseseră în obscuritate; numai cînd umbrela lămpii se clintea din cauza mișcărilor Zsófiei sau atinsă de cocul ei, se mai proiecta lumină pe pereții zugrăviți în verde, cu ornamentație argintie. Încercă să netezească cu palma dungile feței de masă

rămase de la împăturit; nu reuși; așeză peste ele șervețelele, pentru a le acoperi cît de cît.

Se duse la scrinul cel mic care aducea a comodă, în el obișnuia să pună alimentele — cîteva conserve, lapte și carne, pe care le căpătase din coletele Crucii Roșii, un borcan cu gem de fragi păstrat de ani de zile, în partea de sus întărit și zaharisit, — cînd îl puse pe masă, sub stratul gros, țeapăn, în pasta moale a gemului se mișcau fragi încă întregi, înnegriți, ca niște pești adormiți într-un acvariu pus într-o vitrină, treziți de ciocănitul unui deget în sticla bazinului. Îi părea rău că uitase să cumpere pîine de la bufet, în colțul sertarului nu găsi decît o jumătate de cozonac sfărîmicios înfășurat într-un șervet.

Își mai aruncă o dată privirile prin odaie, găsi că totul e în ordine, trecu în nișa mică despărțită cu o draperie, se spălă pe mîini, cînd deodată auzi cum în fața pavilionului trosnește frunzișul uscat. Puse prosopul înapoi pe brațul metalic, își netezi părul pe spate și porni spre ușă.

5

NECUNOSCUTUL STĂTEA pe ultima treaptă, de jos, cu fruntea rezemată de perete. Capul îi era aplecat înainte, spinarea i se încordase, ca și cum omul ar fi vrut să se îndrepte, dar nu avea destulă putere. Cînd se deschise ușa, bărbatul ridică ochii.

— Bună seara.

— Bună seara, zise Zsófia și își strînse haina pe trup, cutremurată. Te-au lăsat să intri ?

Bărbatul nu răspunse, își lăsă iar capul în jos. Zsófia se uită spre portița de fier : era puțin crăpată, necunoscutul o deschisese pesemne cu un șperaclu, poate cu o sîrmă groasă, turtită cu ciocanul.

— N-ai vrea să urci ?

— Nu pot.

Zsófia coborî după el, îl apucă de sub braț, simți cu palma coastele ce-i ieșeau din pieptul slăbit. Umbletul îi provocă dureri bărbatului, se oprea pe fiecare treaptă și inspira adînc. Înăuntru în odaie se rezemă de perete și nu înaintă, pesemne pînă și lumina chioară a lămpii îi irita ochii. Privi atent masa.

— Pe cine aștepți ?

— Pe nimeni. Nu ți-e foame ?

— Am întrebat cine vine ?

— La mine nu vine nimeni, niciodată. Dacă vrei să te speli pe mîini, chiuveta e acolo, după draperie.

Necunoscutul intră în nișă, se auzi cum deschise încet, cu mare efort, robinetul.

— Care-i prosopul dumitale ?

— Toate-s ale mele.

— Cu care să mă șterg pe mîini ?

— Cu oricare dorești.

Zsófia se așeză la masă, puse mai ordonat o cutie de conserve, o linguriță, apoi își așeză mîinile în poală. Bărbatul ieși de după draperie, în oglinda din nișă își netezise cu apă

părul negru. Își propti iar capul de perete, o privi cercetător pe Zsófia, dar nu-și putu ține mult timp deschiși ochii înroșiți, pleoapele i se tot lăsau în jos.

— Vino și șezi, îi spuse Zsófia, și se duse la dulap. Ca și cum ar fi avut ceva treabă acolo, începu să cotrobăie în rafturi, nu voia să-l deranjeze pe necunoscut în timp ce mînca. Pînă să se întoarcă ea, bărbatul pusese deja jos furculița și cuțitul, ședea pe scaun cu spinarea dreaptă.

— Ce ciudată-i o cină cînd nu ai pîine, nu-i așa ?

Bărbatul tăcea.

— Unde te-ai dus ieri ?

— La un garaj. Îl cunoșteam pe șeful garajului.

— Ai rămas la el ?

— L-au ridicat ieri dimineață. Mulțumesc..

— Pentru ce ?

— Pentru masă.

— N-ai pentru ce.

— Numai luna, luna de-ar coborî odată !

Zsófia nu înțelegea de ce spune asta, privi afară printre perdele : norii acoperiseră cerul. Își dădu seama că din cauza febrei bărbatul aiurează, dar se prefăcu a nu băga de seamă.

— De ce ți-e teamă de lună ?

— E prea multă lumină. Trebuie să fac rost de o mașină, să trec dincolo, în Pesta.

— E neapărat necesar *acum* ?

— Sînt acolo după colț, lîngă zid. Poate că mai trăiește vreunul din ei.

— Dar nu poţi nici măcar să umbli.
— Lasă-mă.
Îşi smulse braţul din strînsoarea Zsófiei şi porni. După cîţiva paşi se clătină, dacă Zsófia nu l-ar fi apucat s-ar fi prăbuşit pe podea. Pleoapele i se deschiseră larg, albul ochilor căscaţi uriaş îi ieşi înafară, îşi pierdu cunoştinţa, Zsófia tîrî acest trup neputincios aşezîndu-l în balansoarul de piele.
Luă din sertarul scrinului fiolele pe care le adusese cu ea încă de ieri, desfăcu uşor cordonul şi scoase cu grijă pufoaica de pe el. Nu avea sacou pe dedesubt, de parcă s-ar fi îmbrăcat în grabă, pentru a se salva. Cînd desfăcu nasturii cămăşii, mîna bărbatului schiţă un gest de interdicţie — îşi revenise o clipă, sau poate că pudoarea răzbise chiar şi prin ceaţa inconştienţei — dar apoi mîna îi căzu cu bufnet pe speteaza balansoarului de piele.
Sub cămaşă, trupul îi era acoperit de pansamente înnegrite, năclăite, bărbatul le făcuse singur, sau poate vreun sanitar de ocazie, pentru că legăturile improvizate se lipiseră de răni. Zsófia încălzi apă pe sobă şi înmuie tifoanele şi cîrpele însîngerate. Pe umărul drept se căscau rănile lăsate de o rafală de mitralieră — acum înţelese Zsófia de ce ţinea bărbatul arma în mîna stîngă —şi nu rămăsese nici o palmă de loc unde să nu se vadă urmele negre ale unor lovituri sau zgîrieturi. Îi curăţă rănile şi le unse cu alifie, apoi cu mîna stîngă îi împinse puţin înainte

trunchiul, iar cu cealaltă înfăşură tifon peste umărul drept al bărbatului.
Încordarea nervoasă a bărbatului cedă încet-încet. Se sculă din balansoar şi porni spre uşă, Zsófia trebui să se lupte cu el ca să nu iasă afară în faţa pavilionului aşa cum era, cu trunchiul gol. În braţe abia avea putere, Zsófia izbuti să-i lipească braţele de trup, bărbatul se ruga de ea cu frînturi de cuvinte să-i dea drumul. Apoi, cu capul căzut în piept, adormi, se lăsă dus înapoi în balansoar, dar peste cîteva clipe tresări speriat, şi rezemîndu-se în umărul drept, bandajat, încercă de cîteva ori să se ridice. Avîntul încordărilor sale scădea treptat, doar o îndîrjire inconştientă îl mai îmboldea. Zsófia avea senzaţia că se luptă cu o maşină sau un motor a cărei volantă se opreşte încet-încet, dar încă nu se dezlipi de lîngă bărbat. Cînd injecţiile începură să-şi facă efectul, faţa i se calmă, abia atunci se aşeză Zsófia lîngă sobă.
Cu botul pantofului lovi într-o hîrtie, o tăietură de ziar ; o ridică de jos şi se uită la ea. Numai după numele tipărite dedesubt îşi dădu seama că şirul de poze tăiat din ziar îi înfăţişează pe Rajk, Pálffy, Szőnyi şi Szalai [1], altfel Zsófia nu ştia mai nimic despre ei ; îşi aduse aminte de poze, ziarele le reproduseseră în ziua înmormîntării lor, pe prima pagină, sus în dreapta.

---

[1] Reprezentanţi ai mişcării muncitoreşti din Ungaria, acuzaţi în 1949, în urma rezoluţiei Cominternului, de trădare de ţară şi condamnaţi la moarte. Procesul la care s-a pronunţat sentinţa a avut loc între 16—24. XI. 1949.

Atunci, în timpul înmormîntării, în preajma clinicii străzile arătau ca moarte; din ferestrele caselor răzbea tare glasul aparatelor de radio, părînd ecoul multiplicat al unui singur aparat — ca în urmă cu cîțiva ani, la marile meciuri de fotbal. Zsófia se așezase la o fereastră, cu coatele rezemate de tocul de lemn, ascultase transmisiunea (i se părea că spicherul vorbea pe un ton mult mai adînc decît vocea adevărată), în timp ce jos, pe strada pustie, urca printre dealuri un bătrîn ajutîndu-se cu un toiag. Mînca pîine și zahăr cubic, ca muncitorii bătrîni pe care Zsófia îi vedea cînd era copilă ieșind pe poarta țesătoriei din orășelul din provincie, privea cercetător de jur-împrejur, ca și cum megafoanele aparatelor de radio l-ar fi amenințat pe el. Ținuta sa și toiagul bătrînesc pe care-l ținea în mînă, arătau că se pregătește de lupte ce-i depășesc vîrsta și puterile, apoi a dispărut printre copacii deasupra cărora cînd se ivea soarele, cînd se ascundea după norii suri și zdrențuiți ce acopereau cerul. Văzîndu-l pe bătrîn, Zsófia își aduse aminte de o veche vorbă a tatălui ei: „Muntele e refugiul dintotdeauna al luptătorilor, pămîntul, dacă ar fi neted, l-ar năpădi tirania."

Pozele fuseseră împăturite în așa fel încît deasupra ajunsese Rajk, se pare că ele căzuseră dintr-unul din buzunarele pufoaicei. Zsófia se întrebă din care, apoi își vîrî mîna la întîmplare în buzunarul dinăuntru, unde găsi portmoneul cu acte.

Se așeză înapoi lîngă sobă, tremura, îmbrățișă plăcile albastre, calde ale teracotei. Petrecu toată noaptea așa, între vis și trezie; cînd simțea prin bluză că soba se răcește, mai punea în ea, cu ochii închiși, o lopată, două, de cărbuni. Cînd și cînd uita că se mai află și altcineva în odaie, tresărea speriată auzind o răsuflare străină. Văzîndu-l pe bărbat, își aducea aminte ce se întîmplase, răsufla ușurată, își dădea părul peste cap, pe după urechi, se scula și aranja pătura deasupra fotoliului-balansoar. Bărbatul scrîșnea din dinți, ca și cînd s-ar fi luptat cu cineva pînă și în somn.

Nu era nici ora cinci, cînd Zsófia se trezi auzind cum scîrțîie arcurile fotoliului. Bărbatul necunoscut se sculă, pesemne că nu voia să se observe pregătirea sa, pentru că se îmbrăcă încet, cu băgare de seamă. Cînd îl fulgera o durere în umărul drept, aspira adînc, gîfîit. Străbătu odaia, Zsófia i se adresă abia cînd ajunse la ușă:

— Dacă vrei, ia cu dumneata cheia portiței de afară.

Bărbatul nu se miră că Zsófia era trează, se opri și își rezemă fruntea de perdeluța de la ușă.

— N-am nevoie. Nu mă mai întorc.

Zsófia nu spuse nimic. Bărbatul adăugă:

— Să nu crezi că am nevoie de dumneata. N-am nevoie de nimeni și de nimic.

— Nu cred nimic. Schimbă pansamentul de pe umăr, altfel poți face septicemie. Dacă ai cum, du-te la un medic.

Bărbatul rămase multă vreme pe loc, deodată se întoarse, dar nu făcu decît să-şi lase capul în piept şi plecă. Zsófia privi după el, apoi se îmbrăcă ; trebuia să-şi preia postul.

6

DUMINICA ASTA (28 octombrie 1956) vizitatorii bolnavilor sosiră mult mai devreme ca de obicei. Aşteptau încă de la ora douăsprezece în faţa clinicii : rezemaţi de poarta de fier, sau aşezaţi cu pacheţelele peste drum, pe băncile de piatră, de pe care încă de la începutul lunii octombrie fusese scoasă lemnăria. Mulţi aduseseră struguri în pungi mari de hîrtie de două-trei kilograme, deşi sezonul strugurilor trecuse şi preţul urcase la treizeci de forinţi kilogramul. Dar faptul că aduseseră asemenea cantităţi o făcu pe Zsófia să tragă concluzia că jos, în oraş, valoarea banului scăzuse vertiginos.

Zsófia pusese deoparte puţin cîte puţin din leafă trei mii de forinţi, pentru ca de Crăciun să le poată duce părinţilor ceva cadouri, acolo în orăşelul ei natal, şi să-şi cumpere şi ei un palton nou. Ştia că acasă au s-o studieze cum e îmbrăcată şi au să-i reproşeze că poartă tot paltonul de anul trecut. Se gîndi că ar trebui să facă chiar acum, grabnic, cumpărăturile, cine ştie dacă banii nu se devalorizează total, dar cum nu avea nici un chef să coboare în oraş şi să caute magazine deschise,

îşi spuse că dacă nu poate cumpăra cadouri, pur şi simplu nu se mai duce acasă, petrece Crăciunul la clinică.

Rămase ea însăşi surprinsă cît de uşor se decisese, nu simţea mustrări de conştiinţă, dimpotrivă, era bucuroasă că scapă de lungile vizite de acasă, cu trăncăneli şi bîrfe inutile, unde tot timpul o pupau şi o îmbrăţişau, o îndopau cu prăjituri, iar pe ascuns o deplîngeau şi o dispreţuiau că nu reuşise pînă atunci să se mărite. Mai degrabă se întreba de ce s-o fi dus an de an acasă de Crăciun, cînd ştia prea bine ce o aşteaptă. „Poate voi duce o viaţă mai simplă şi mai curată" — se gîndi şi închise fereastra camerei de gardă.

Vizitatorii se şi retraseră mai devreme ca de obicei, pentru a ajunge acasă încă pe lumină ; la patru şi jumătate, cînd Zsófia se duse la bucătăria clinicii să supravegheze cina, femeile de serviciu măturau cocoloaşele de jurnal şi firimiturile rămase pe culoare.

Pe drum intră în cîteva saloane — pretutindeni se putea simţi mireasma strugurilor răzbătînd dincolo de mirosul lenjeriei curate şi a dezinfectantelor. Bolnavii îi ofereau struguri, la început Zsófia refuză, dar pînă la urmă luă un ciorchine dintr-o pungă plină vîrf. Voise să ia numai o rămurică, dar se nimeri un ciorchine uriaş, îndesat bob lîngă bob, se înroşi toată, spre marea bucurie a bolnavilor, care n-o lăsară să-l schimbe cu unul mai mic. Înfăşură ciorchinele într-o hîrtie şi la şapte şi jumătate, după ce-i veni schimbul, îl luă cu ea.

Pe drum se întîlni cu doctorul Vedlik, tînărul medic tocmai ieșea din biroul directorului. Zsófia salută și vru să treacă pe lîngă el, dar Vedlik o apucă strîns de braț. Zsófia își coborî capul și urmărea cu încordare ce va face doctorul. Vedlik încercase de multe ori s-o asedieze în timp ce ea era cu mîinile ocupate de instrumente, deși nu-i ajungea Zsófiei decît pînă la umăr; dar cu toate că scund, era neobișnuit de puternic, înainte de a fi student lucrase la un furnal. Altădată Zsófia, chiar dacă cu prețul cîtorva vînătăi, izbutise să scape din strînsoarea lui Vedlik, acum însă suportă mîinile bărbatului, de teamă ca în timp ce se războiau să nu-i cadă pe jos strugurii. Vedlik își înghiți saliva ce i se strînsese în gură și arătă spre bibliotecă: din spatele ușii se auzea magnetofonul, căruia abia îi dăduseră drumul.

— Vino înăuntru, aș vrea să vorbesc ceva cu dumneata.

— Vorbește cu altcineva.

— Înțelege odată că sînt lucruri despre care nu-ți pot vorbi decît dumitale.

— Dă-mi drumul la mîini.

— Adică mă privești cu dispreț? Pentru că nu sînt ca o reclamă de frizerie?

Din capătul culoarului se auzi huruitul unor roți, o infirmieră se apropia împingînd un cărucior de transportat mîncarea. Zsófia îl părăsi pe medic, Vedlik puse mîna pe clanță, dar nu intră în bibliotecă, Zsófia era deja pe scări cînd auzi închizîndu-se ușa după medic.

În pavilion încă nu se răciseră plăcile de teracotă ale sobei; cînd deschise ușița, jarul se înroși de la curent. Puse peste el două bucăți de brichetă, poate se vor aprinde și fără așchii, apoi se apucă să facă ordine în odaie. Aerisi, șterse praful, care cînd bătea vîntul se aduna din belșug în pavilion, umplu cu apă un borcan cu gura largă și puse strugurii în el. După ce termină cu dereticatul, vru să vadă ce e cu focul, dar între timp auzi brichetele trosnind, în curînd se simți căldura flăcărilor.

Zsófia se ghemui în fotoliul de piele și dădu drumul la radio, nu rămase decît cîteva clipe cu săgeata la „Budapesta". Un cor bărbătesc cînta „Marșul lui Zrinyi" de Kodály, dar tocmai în timpul unui fortissimo emisiunea fu întreruptă și se dădu citire unui comunicat despre noua componență a guvernului.

Răsuci mai departe butonul și un timp îl lăsă între două posturi, pentru ca ușorul bîzîit s-o facă să uite cîntecul întrerupt în acel fortissimo, abia după aceea căută alt post. Dar fie că răsucea spre dreapta sau spre stînga butonul, printre cuvintele suedeze, englezești, nemțești, italienești și necunoscute auzea pretutindeni mereu acele nume care fuseseră înșirate în emisiunea budapestană. Zsófia zîmbi, într-atît de neobișnuit i se părea că nenumărate posturi se ocupă toate de acea țară căreia îi aparține pavilionul singuratic, parcul întunecat și clinica adormită din fața ei.

Parcursese de două-trei ori repede întreaga scală, cînd nimeri peste un post care transmitea „Concertul pentru vioară“ al lui Beethoven. Trebuie să fi fost vreun post experimental de undeva de departe, căci intensitatea sonoră varia, uneori sunetul dispărea cu totul și atunci Zsófia răsucea ușor butonul pentru a-l prinde iar.

La sfîrșitul primei părți izbucniră aplauze, apoi solistul cîntă din nou. Zsófia se sculă, umplu ochi ibricul cu apă și îl puse pe sobă să se încălzească. Pe la mijlocul celei de a doua părți a concertului răsună fluierătoarea de la ciocul ibricului. Zsófia puse ceai în strecurătoare, turnă apă fierbinte, apoi umplu iar ibricelul și îl puse la loc pe sobă. Nici nu se încălzise apa nouă, cînd bărbatul necunoscut intră pe ușa pavilionului.

— Bună seara, spuse Zsófia. E frig afară ?

— Bate vîntul.

— Acuși e gata ceaiul. Pînă atunci, șezi lîngă sobă.

Bărbatul desfăcu mai lejer cordonul pufoaicei.

— Știai că mă întorc ?

— Am presupus.

— După ce ?

Zsófia nu răspunse. Își lipi buricele degetelor de ceainic, îl găsi destul de cald, puse ceai proaspăt în strecurătoare și umplu cea de a doua ceașcă gata pregătită. Unse cu unt două felii de pîine, pe care le oprise la cină, desfăcu borcanul cu gem și puse pe pîine

boabe mari, întregi, de fragi. Îi făcu semn bărbatului să se așeze la masă.

— Să închid radioul ?

— Nu-i nevoie. Ce se transmite ?

— Beethoven — „Concertul pentru vioară“. Cunoști muzica lui Beethoven ?

Bărbatul mînca înfulecînd bucăți mari.

— Pînă acum nu i-am auzit muzica decît de două sau de trei ori. Am citit despre el la școala de ofițeri. Lenin îi spunea lui Gorki că nu-i place să asculte compozițiile lui Beethoven, pentru că-l cuprinde dorința de a-i ierta pe oameni.

— Și ce e rău în asta ?

— Tot li se iartă prea mult oamenilor. Printre altele o mulțime de lucruri care nu pot fi iertate.

— Cred că oamenilor nu le pasă dacă noi îi iertăm sau nu. Cel puțin eu una simt că am nevoie mai mare de oameni decît au ei nevoie de mine. Dumneata nu gîndești așa ?

— Nu, dar acum nu interesează asta.

Puse pe masă ceașca goală, Zsófia îi împinse în față borcanul în care era ciorchinele de struguri. Bărbatul întinse mîna înăuntru, curbura sticlei îi mărea bătăturile verzui din palma aspră, umflăturile vinișoarelor sparte, zbîrciturile roșietice care se crăpaseră de cine știe ce efort și abia se obrintiseră. Deși obișnuită cu vederea rănilor, Zsófia îl întrebă cutremurată :

— Ce s-a întîmplat cu palma dumitale ?

Ca și cum n-ar fi înțeles întrebarea, bărbatul își privi palma, apoi zîmbi.

— De la spart piatră ; palmele nu apucă să se obişnuiască. Nu trece nici o jumătate de ceas, că se rupe coada ciocanului şi fiecare coadă de ciocan răneşte pielea în alt loc. Dar acum s-au crăpat din altă pricină. Sus, la Rostálló, au aruncat în aer şinele, am coborît din munţi cu o drezină, împreună cu doi deţinuţi care-au scăpat. Fiecare dintre noi am tras pe-o distanţă de trei stîlpi, adică tot pînă la al treilea stîlp de telegraf, abia atunci ne schimbam unul pe altul, asta-i o distanţă destul de mare, fierul îţi sfîşie palmele.

Făcu semn că nu mai vrea să vorbească despre asta.

Zsófia îl întrebă cu sfială :

— Azi pe unde-ai umblat ?

— Pe unde obişnuiesc. Interesant : azi dimineaţă m-am întîlnit cu o altă maşină, şi ea aduna răniţi.

— Ce putea fi cu ea ?

— Nu ştiu.

Bărbatul îşi roti privirile prin odaie şi văzu fotografia lui Vajna István.

— Logodnicul dumitale ?

— Nu. A fost prima mea iubire.

— Îmi cer scuze.

— Nu mai are importanţă.

Zsófia se uită la el.

— Vrei să-ţi vorbesc despre el ?

— Dacă ţii dumneata.

— N-aş povesti nimic unui cunoscut. Dar dumneata pleci azi sau mîine, şi e ca şi cum nici n-ai mai fi aici.

Zîmbi.

— Şi cred că încă îmi face bine cînd pot vorbi despre el.

— Unde v-aţi cunoscut ?

— La şcoala de infirmieri. Directoarea avea un nepot. A venit din provincie, voia să se facă poet. Mătuşa lui a aranjat să poată locui în localul şcolii. Într-o odăiţă din subsol, lîngă sala cazanelor.

Zsófia făcu un gest şovăitor din mînă, ca şi cînd s-ar fi scuzat dinainte că nu va putea exprima exact ce vrea.

— Nu avea pe nimeni. Şi a rugat-o pe mătuşa sa să-i facă rost de o fată. El nu avea curajul să intre în vorbă cu nici una.

— Şi mătuşa te-a găsit pe dumneata ?

— Da, pe mine. Dintre toate fetele, numai mie îmi plăcea. Fuma pipă, purta cizme, vorbea încet şi cîntat, ca ţăranii.

— Ce era taică-său ?

— Preot reformat.

— Bănuiam că aşa ceva.

— Eu nu l-am cunoscut pe bătrîn, doar Pista mi-a povestit despre el. Nu-l iubea pe taică-său, avea multe necazuri din pricina lui, nici la facultate nu l-au primit, pe motiv că era duşman de clasă. Dar unde-am rămas ? A, da, că din toate fetele, numai mie îmi plăcea. Avea un fel de frică în el, părea că niciodată nu se simte în siguranţă, iar eu voiam să-l ocrotesc de ceva, acum nu mai ştiu de ce anume. Poate că nici atunci nu ştiam. L-am iubit vreme de patru ani. La început a trăit foarte curajos : s-a angajat muncitor au-

xiliar, noaptea își scria poeziile. Eu vegheam lîngă el, mie mi le citea.
— Era poet bun ?
— Da, cred că era poet foarte bun. Multe zile frumoase am petrecut împreună, vara uneori dormeam afară într-o magazie pentru ambarcațiuni. Apoi deodată s-a schimbat.
— De ce ?
— Nu știu, nu suporta mizeria, suferea mult. Se spune că suferința înnobilează caracterul, dar eu cred că-i dăunează, cel mult dacă e vorba de un caracter foarte puternic, atunci nu-l poate distruge. Pista nu era un caracter puternic. A părăsit lucrul, și-a ars poeziile, de atunci n-a mai scris decît articole, care ce-i drept apăreau în ziar. Apoi a primit un post în minister și m-a părăsit. Cred că așa se întîmplă în cele mai multe cazuri, eu îl înțeleg, cîte biografii de compozitori am citit, fiecare a avut o dragoste de tinerețe pe care a trebuit s-o părăsească pentru carieră. Pista nu e un om de rînd.
Zsófia întoarse fața în altă parte.
— Apoi s-a mai întors de cîteva ori, ultima oară în noaptea dinainte de ziua căsătoriei sale, pesemne că vechea dragoste trebuie tăvălită cu totul în noroi pentru ca să ne putem elibera de ea. Apoi am început să-l uit, încet, foarte încet. La început îmi mai aminteam de el în fiece miercuri seara — ne-am despărțit într-o miercuri — apoi numai o dată pe lună, în cincisprezece, mai tîrziu la întîmplare : uneori zilnic, alteori nici săptămîni la rînd.

— Nu te-ai gîndit că poate odată se va reîntoarce ?
— Să se reîntoarcă ? Cred că n-am avea ce să ne spunem. Dacă am sta unul lîngă altul trei zile nemișcați, în tăcere, ne-am trece în revistă în gînd ce s-a întîmplat cu noi, între noi și în afară de noi, și poate doar așa, după trei zile, a treia seară am putea să ne vorbim.
Zsófia zîmbi.
— A treia seară ? E o prostie, nu ? De ce tocmai a treia seară ?
Bărbatul privi spre geamul întunecat.
— În curînd se luminează.
— E abia unu și jumătate. Nu vrei să dormi puțin ?
— Și dumneata ?
— În ultima vreme mă culc numai înspre zori. Ce preferi : pătură sau plapumă ?
— Mi-e indiferent.
— Depinde cît de tare ți-e frig.
Zsófia îi duse la fotoliu și o pătură și o plapumă. Bărbatul o lăsă cu ochii închiși să-i pună o pernă la spate și să-l învelească. Zsófia nu-i mai vorbi nimic, aprinse veioza cea mică și se retrase pe scaunul de lîngă sobă. Bărbatul își rezemă fața de marginea fotoliului și nu mai ridică ochii. Zsófia îmbrățișă soba și se gîndi la cele povestite de ea străinului despre vechea ei dragoste.
De cînd se despărțise de Vajna István, nu vorbise despre el decît celei mai bune prietene de-acasă, de trei sau de patru ori. După destăinuiri, mîncau prăjituri și beau un păhărel, două de lichior, poate că asta făcuse ca su-

fletul ei să se salveze din strînsoarea tristeții, prietena ei cînta și cu gesturile ei hazlii o făcea să rîdă, dar îndată ce rămînea singură în camera de oaspeți, neîncălzită, a surorii mai mici, durerea o năpădea și mai intens. Își lipea fața de peretele rece și se considera lipsită de demnitate că nu e în stare să-și îndure soarta în tăcere. Inima i se încrîncena, se făcea dură ca piatra și, deși încă de copilă nu credea în Dumnezeu, se ruga ca dimineața să nu se mai trezească, să nu-și mai continue viața singuratică, neglijată. Treceau ceasuri lungi pînă cînd durerea i se mai destrăma, începea să se încovoaie, își freca picioarele amorțite în timp ce se ridica, ieșea în bucătărie, se așeza în fața sobei și își întindea mîinile tremurătoare în dreptul flăcărilor.

Acum însă nu avusese senzația că nu ar fi trebuit să vorbească, se uită la bărbatul ce dormea și zîmbi. După ani îndelungați o umplea pentru prima oară o bucurie simplă și curată, se gîndea că ar trebui să se cerceteze pe ea însăși dacă are dreptul la această bucurie, oare nu va fi urmată de un chin și mai negru, mai fără leac — dar acum refuza să se mai întrebe de ce.

Nu știa de cîtă vreme dormea, numai emailul aproape rece al sobei o făcu să tragă concluzia că au trecut vreo două, trei ceasuri, cînd deodată doctorul Vedlik răsuci comutatorul de la pavilion. În urma lui pătrunseseră în odaie patru-cinci medici și paciente, toți erau beți, șirul era încheiat de Englisch. Zsófia sări în picioare pentru a-i opri, dar intervenția ei era tardivă, Vedlik ajunse la fotoliul de piele și scutură umărul bărbatului ce dormea.

— Alo!

Necunoscutul se trezi, se uită pe rînd la cei ce dăduseră buzna înăuntru, între timp aruncă o privire spre Zsófia, ca și cînd ar fi vrut să afle ce amestec are ea în treaba asta. (Zsófia rămase uimită că privirea sa obosită nu trădase vreo emoție nici după ce s-a trezit.) Înțelegînd că o înfruntare fățișă n-ar avea sens, îl privi întrebător pe Vedlik. Medicul întinse mîna :

— Actele.

— N-am.

— Cum adică ?

— În închisoare nu mi-au dat. Și de altfel... — continuă bărbatul și azvîrli pe masă o placă de metal rotundă. Vedlik o luă în așa fel, că o putu vedea și Zsófia : pe disc era săpată cifra opt.

— Ce-i asta ?

— Cred că știe oricine — asta se dă pușcăriașilor în loc de legitimație.

— Și dumneata de ce ai ajuns acolo ?

— E o chestiune care nu te privește.

Englisch interveni bombănind :

— Nu te pricep, Vedlik, nu vezi că te faci de rîs ? Acum arăți chiar ca un satir !

Vedlik se uita cînd la Zsófia, cînd la necunoscut, pînă la urmă izbuti să se controleze, zîmbi larg și întinse palma spre bărbat.

— Felicitări. Veniți și voi un pic dincolo, în bibliotecă. Avem magnetofon, se poate și dansa.

Se întoarse spre Zsófia :

— Sper că acum vii și dumneata.

— Bine, dar mai întîi aș vrea să mă schimb.

Vedlik își consultă ceasul.

— Acum e două jumate, dacă pînă la trei jumate nu apăreți, venim după voi.

Strînse iar mîna necunoscutului și, după pilda lui, îi strînseră toți mîna. Englisch, care rămăsese ultimul, își luă la revedere de la el zîmbind.

— Te felicit, Pimpernel, dumneata ești al doilea concurent care a reușit să învie. Ba mai mult, cred că ai îmbunătățit și recordul mondial al lui Isus Cristos, care-a concurat sub culorile Israelului.

În timp ce ieșea, mormăi niște versuri pe care Zsófia nu le cunoștea :

— „El este campionul recordurilor lumii / Odraslă fără moarte, Crist..."

Zsófia îi urmări pe crăpătura dintre perdele ; cînd Englisch dispăru printre copaci, îi făcu semn bărbatului :

— Drumul e liber. Ar fi totuși bine dacă te-ai grăbi, că ăștia sînt în stare să se întoarcă.

Bărbatul se încalță repede. Zsófia trase sertarul scrinului și de sub teancul de batiste scoase cei trei mii de forinți pe care-i pusese deoparte pentru cadourile de Crăciun.

— N-ai nevoie de bani ?

Bărbatul rămase surprins.

— Bani ? Pentru ce ?

— Poate vrei să cumperi ceva.

— Dumneata nu știi ce vorbești.

— Tot își pierd valoarea, va fi inflație.

— Oricum, nu-mi trebuie.

Își îmbrăcă pufoaica, o privi pe Zsófia :

— Ce le spui ălora dacă se întorc, de ce am plecat ?

— Le spun că ești timid.

— N-o lua în glumă.

— Nu glumesc.

— Și dacă-și dau seama cine sînt ? M-au văzut prea mulți rîndul trecut.

— N-au să-și dea seama.

— Și-atunci, pe dumneata au să te înhațe răsculații.

Își desfăcu încet cordonul pufoaicei.

— Rămîn aici.

— Nu rămîne pentru mine !

— Nu pentru dumneata. Poate că dumitale îți place să te jertfești, dar nu e cazul pentru mine.

Bărbatul încercă să șteargă petele de pe pufoaică, dar apoi dădu din mînă fără speranță.

— Ce să fac ?

— Cu asta nu poți merge dincolo. Am o canadiană verde, ai putea-o îmbrăca pe aia.

Bărbatul o probă, se privi în oglinda din nișă, apoi o întrebă jenat pe Zsófia :

— Cum îmi stă ?

— Ești foarte șic. Ți l-aș da dumitale, dar păcat că se încheie pe invers. Putem porni ?

— Aș vrea să te întreb ceva.

— Pofteşte.
— Cum te numeşti ? Măcar atîta trebuie să ştiu acolo, dincolo.
— Zsófia. Nagy Zsófia.
— Dumneata ştii cum mă cheamă ?
— Nu.
— Îţi pot spune numele meu de botez : Flórián.
Adăugă, ca o explicaţie :
— Poate va fi nevoie de asta.
Zsófia intră în nişă, după draperie, se privi multă vreme, apoi îşi căută rujul (nu-l folosise de ani de zile, abia reuşi să deşurubeze capacul) şi îşi contură uşor buzele. Reveni, cu capul înclinat într-o parte, se uită la bărbat cu un zîmbet vag, trist, parcă întrebîndu-l ce părere are. Flórián dădu din cap.
— Îţi stă bine. Ţi-a înviorat faţa.
Porniră înspre clădirea principală. Bolta cerului era încă întunecată, Zsófia căuta cu ochii mijiţi drumul, dar tot se împiedica ici-colo prin gropi. Flórián vru s-o ajute, o luă de braţ cu o mişcare rigidă, stîngace, dar Zsófia îşi retrase braţul.
— Femeia îl ia pe bărbat de braţ, şi nu invers, aşa se obişnuieşte, zise ea şi îşi aşeză palma pe mîneca verde a canadienei.

7

DOAR ÎN PRIMA dintre cele două săli ce dădeau una în alta ale bibliotecii ardea o lampă cu picior tubulară, întoarsă în sus, a cărei lumină abia pătrundea pînă în cealaltă sală, unde se dansa după muzica magnetofonului, iar cîteva perechi stăteau culcate prin colţurile întunecoase, pe canapelele aduse tîrîş acolo. Vedlik ieşi în întîmpinarea Zsófiei, îl luă de umăr pe Flórián şi îi conduse la masă, pe geamul căreia paharele lăsaseră numeroase cercuri umede.
— Ce bei ?
Flórián se uită la Zsófia :
— Tu ce bei ?
Zsófia zîmbi.
— Ce bei şi tu.
Vedlik îi turnă lichior Allasch, Zsófia sorbi o înghiţitură, apoi mirosi băutura.
— Chimion, zise ; luă paharul între palme şi se uită la Flórián, care urmărea cu o faţă rigidă perechile ce dansau în cealaltă sală. Hai, nu fi atît de trist.
Vedlik clătină din cap privind-o pe Zsófia :
— N-am să uit niciodată, Zsófia, că ai fost răpită de sub nasul meu !
— Lasă, găseşti altă femeie.
— Ştiu că găsesc, poate chiar una mai bună decît dumneata. Nu de asta m-ai interesat dumneata. Cînd am ajuns din cartierul Angyalföld la facultate şi am început să merg în societate, cum se spune, ba ici, ba colo, îmi plăceau numai cucoanele înalte. De ce ? Pentru că eu nu le plăceam lor.
— Deşi dumneata eşti un băiat destul de arătos.

— Arătos ? Poate ca un cal fălcos ! Da' nu contează. Cum zic, nu le plăceam, cel puțin din două motive : eram scund și... proletar. M-am străduit să dobor cîte-am putut din bestiile astea frumoase și în sinea mea ziceam că mă răzbun pentru proletariat.

— Răzbunare pentru proletariat ?! Grossartig ! interveni Englisch, care apăruse tocmai pe această frază dintr-un colț întunecos și se așeză pe un scaun de lîngă masă.

Vedlik continuă :

— Dumnezeu știe, dar poate că formula asta nici nu-i o tîmpenie, realmente era un fel de răzbunare, doar femeile astea atît de frumoase, cu picioare lungi, nu se nasc ca iarba, le trebuie un sol de elită : cultură, dotare materială, strălucire, și de unde au luat toate astea ? Păi numai de pe urma faptului că la vîrsta de treizeci de ani muncitorul s-a cocîrjat de prea multă mizerie.

Vedlik sorbi un gît de lichior, înainte de a-l înghiți plimbă îndelung băutura prin gură. Deși nu ridicase nici o clipă vocea, Zsófia nu-l văzuse încă niciodată atît de furat de patimă și măcinat de gînduri.

— Cînd ne plimbam pe stradă căutam să merg întotdeauna pe partea interioară a trotuarului, ca să nu par atît de scund pe lîngă ele, căci — nu știu dacă ați observat — lîngă ziduri trotuarul e mai înalt cu doi centimetri, pentru ca apa de ploaie să se scurgă spre rigolă.

Vedlik începu să rîdă crispat.

— Și ce minciuni le turnam ! Doamne, ce mai minciuni ! Important era numai ca prima frază să le surprindă, dacă reușeam, în rest credeau tot. „Știi cum ești tu ? Chiar dacă te-ar lega de o avalanșă și tot ai fi în stare să primești în tine pe cel pe care-l iubești“ — și prostiile astea le înmuiau, ochii li se încețoșau. În zori, cînd mă sculam de lîngă ele și mă duceam acasă de-a lungul terasamentului de cale ferată, cu trupul încă ud de transpirație sub haine, mereu îmi repetam că eu, un nimic, odrasla unei spălătorese din cartierul feroviar, pe care mama mă pocnea în cap cînd eram copil de cum îndrăzneam să iau o carte în mînă, am obținut avantajele unui start bun : baie, bibliotecă, maniere alese...

— Astea din urmă încă n-ai reușit să le obții, notă Englisch.

— Nu-i de mirare, de vreme ce dumneata mi-ai fost model.

— Va să zică și eu eram o cucoană pentru dumneata ? — întrebă Zsófia, dar cînd se uită la Flórián îi păru rău de întrebare, bărbatul se întoarse într-o parte acoperindu-și gura cu palma.

— Da, aș fi avut curajul să jur oricînd că și dumneata porți furouri ușoare și subțiri. De asta am devenit din punct de vedere sexual trădător de clasă, pentru că nu puteam suporta furourile groase, aspre de pe fetele de proletari. Pot trăi încă mult, Zsófia, dar nu cred că voi nimeri ceva care să mă recompenseze pentru faptul că dumneata nu ai ajuns a mea.

Își ridică ochii spre Flórián :

— Dar acum îți iert asta.

O tînără beată înotă pînă la masă și își puse mîna pe umărul lui Vedlik :

— Dacă nu-l vrea nimeni pe Gyuszi, îl răpesc eu.

Vedlik se sculă și se înclină.

— Petrecere plăcută. Cum a ieșit reverența ?

— Excelent, zise Englisch.

Cînd Vedlik trecu în cealaltă sală, medicul-șef făcu un gest de scuză cu mîna.

— Nu vreau să vă mai rețin.

Își roti privirile și continuă abia după ce se convinse că nimeni nu mai e atent la ei :

— Am primit și azi o circulară, poate te interesează. Știi că a început să funcționeze și un al doilea Pimpernel ?

— L-am văzut de la distanță.

— Se zice că e un preot catolic.

Se îngîndură.

— Acum sînteți doi care ați acceptat lupta : un dreptcredincios și-un comunist. Se vede treaba că astea-s cele mai bune temelii ale omenirii. Vă caută două unități de răsculați.

Se sculă în picioare.

— Ai grijă să nu ajungi în mîinile lor, o să regreți că ai înviat, întocmai ca amintitul dumitale coleg, eminentul concurent izraelian. Petrecere plăcută.

Cînd rămaseră singuri, Zsófia vru să vorbească, dar Flórián ridică mîna.

— Hai să nu mai vorbim despre asta. Pînă una alta încă nu m-au înhățat.

Tăcură. La ușa celeilalte săli apăru făptura lui Vedlik, privi peste umărul partenerei de dans și le făcu semn :

— De ce nu veniți să dansați ?

Zsófia se sculă și îl luă de mînă pe Flórián.

— Hai.

Trecură în încăperea întunecoasă de dincolo, se opriră unul în fața celuilalt, Flórián observă zîmbind :

— Ar mai fi o singură piedică. Nu știu să dansez.

— Încearcă pentru plăcerea mea, am să te conduc eu. Tot e o melodie lentă, merge mai ușor.

Flórián o cuprinse de mijloc cu stîngăcie, fata îi dirija cu palma mișcările. În timpul dansului Flórián își întoarse capul într-o parte și privea perechile ce se mișcau în jurul lor. Zsófia i-l întoarse spre ea.

— Te rog să mă privești în ochi. Te simți bine ?

— Bine.

— Știi cînd am dansat ultima oară ?

— Demult ?

— Acum cinci ani, eram încă la școala de infirmieri. Pe-atunci eram cea mai tînără în societate, aici însă pare-se că-s cea mai bătrînă.

— Eu sînt mai bătrîn.

— Norocul meu că ești dumneata aici.

Banda de magnetofon se termină, ieșiră în sala din față, se retraseră într-un colț, își rezemară capul de un raft cu cărți. Zsófia zîmbi.

— În sfîrșit acum sîntem amîndoi treji. Pînă acum, cînd dumneata ai dormit, cînd eu.
Flórián se uită la Zsófia.
— Ai fost foarte cumsecade cu mine.
— De ce-mi mulțumești ? N-ai să mai revii ?
— Nu.
— Dacă te-am necăjit cu ceva, te rog să nu te superi pe mine.
— Nu m-ai necăjit.
— Atunci... de ce ?
— Am alte treburi.
— Dar cînd trec astea și iar va fi pace, vii ?
— Va fi pace ? Filozofie de șlagăr !
— Ce-i asta : filozofie de șlagăr ?
— Cînd învățam filozofie aveam senzația că cea mai grea treabă e să lepezi șabloanele și sentimentalismul de pe o idee adevărată. Pe cînd un șlagăr adună tocmai aceste așchii. „Oamenii sînt buni“, „dacă aștepți cu credință, iubirea ți se întoarce“, „necazurile trec, și vom fi fericiți“. Și așa mai departe.
Zsófia își lăsă capul în piept.
— Ai dreptate, și chiar e mai bine așa. Mereu mi-a fost teamă că fac un lucru pentru care mă vei urî sau mă vei privi cu silă. Dar acum ai o părere bună despre mine, nu ?
Flórián nu răspunse.
— Spune-mi, e foarte important să știu.
— Da, rămîn cu o părere bună despre dumneata.
— Mulțumesc. Și îți mulțumesc și că ai venit la mine. Te rog crede-mă că de-acum nopțile n-o să-mi fie goale. Știi cît de mult

mă voi gîndi la dumneata ? Îmi amintesc cum ai intrat în clinică...
— Nu plînge.
— Nu plîng.
Zsófia își șterse fața. Afară, în fața clinicii, se iveau zorile și, ca și cum lumina ar fi trezit armele ce dormiseră pînă atunci, se auziră rafale îndepărtate, încrucișîndu-se unele cu altele.
— Trebuie să pleci.
— Da, trebuie să plec.
Flórián se sculă, vru să-și încheie cu mișcări automate cordonul, abia atunci observă că poartă canadiana verde a Zsófiei.
— Trebuie să mergem dincolo, după pufoaică. Dar cum să scăpăm de aici ?
— Eu o iau înainte, dumneata vino după mine.
Se strecurară neobservați afară din bibliotecă. În pavilion, Flórián vru să lepede canadiana, dar Zsófia îi făcu semn cu mîna :
— Las-o pe dumneata, începe să se răcească vremea.
Bărbatul ezită, apoi nu mai scoase canadiana, îmbrăcă pufoaica peste ea. Zsófia se întoarse cu spatele spre el și se prefăcu a căuta ceva în șifonier. Își trecu palmele peste cearșafurile reci, așteptă să audă cum se închide ușa, dar sunetul întîrzia.
Se întoarse : Flórián stătea în fața ei. O privi multă vreme nemișcat, apoi îi apucă obrajii între palme și o mîngîie. Zsófia își frecă fața de palmele aspre, de umflăturile venelor sparte și oftă.

— Doamne, oh, Doamne!

Flórián își lăsă jos mîinile, ieși din odaie și trase ușa după el. Pașii îi bocăniră pe treptele din fața pavilionului, apoi se lăsă o tăcere atît de mare încît Zsófia își auzea sîngele zvîcnind ritmic în urechi.

8

ZSÓFIA AȘTERNU MASA și a doua zi — în 29 octombrie 1956 — puse pe ea de-ale gurii, făcu focul și așteptă așezată lîngă sobă. Cînd foșnea vreo frunză în fața casei tresărea, se ducea la fereastră și scruta întunericul de afară.

Pe la ora nouă se auziră bocănituri de pași pe trepte, Zsófia sări în picioare, dar nu era decît portarul, care venise s-o anunțe că o mașină de salvare adusese din oraș cîțiva răniți, spitalul Sfîntul Ioan cel Nou nu-i mai putuse primi. Zsófia oftă, își îmbrăcă halatul și ieși cu portarul în fața porții. Deși nici ei nu dispuneau de saloane libere, nu vru să-i trimită înapoi pe oamenii însîngerați, goli biroul directorului, care de la izbucnirea luptelor nu mai trecuse pe la clinică, și luă măsuri să fie aduse paturi pentru ei.

Zsófia îi vizită apoi pe răniți, dintre care trei erau militari, intră în vorbă cu ei, în speranța că pe ocolite va afla ceva știri despre Flórián, însă zadarnic aducea mereu vorba despre mașina ce salva pe răniții A.V.O., nici unul nu știa nimic mai recent. Discuțiile despre luptele din ce în ce mai aprige o tulburară atît de mult, încît se întoarse în grabă la pavilion.

Încercă să citească, dar cum între timp se tot uita spre ușă, nu reținea decît un talmeș-balmeș de litere ce alergau în fața ei. Se sculă, umblă nervoasă în jurul mesei, odaia i se părea insuportabil de încinsă; deschise fereastra, în amurgul calm se auzeau rafale îndepărtate, închise la loc fereastra.

După ce auzi clopotele bătînd ora nouă, se hotărî să coboare în oraș. Se îmbrăcă repede, scrise pe dosul unei rețete: „Mă întorc, așteaptă-mă, dacă ți-e foame, mănîncă“, puse foaia pe masă, lăsă lumina aprinsă și nu mai încuie ușa în urma ei. Nu voia ca plecarea ei să atragă atenția portarului, așa că ieși pe portița de fier laterală.

Afară în stradă rămase descumpănită, nu știa încotro s-o ia, autobuzul nu mai circula de cînd izbucniseră luptele, și auzise că îndată ce începe să se întunece nici tramvaiele nu mai vin dinspre Hűvösvölgy. Porni pe jos înspre oraș, se gîndea că va traversa unul dintre poduri spre Pesta și va încerca să ajungă mai aproape de focarul luptelor.

Pe sub castanii sălbatici ce mărgineau strada o apucă frica, în dreptul umbrei ciudate a cîte unei ramuri tresărea, prefera să înainteze pe partea carosabilă, deși nici acolo nu luminau pavelele decît foatre rare felinare aprinse. La vreo cîteva intersecții mai în jos se în-

tîlni cu cîțiva oameni care urcau dinspre oraș, dar înainte de a apuca să-i întrebe ceva, trecură grăbiți, muți, pe lîngă ea, apoi strada deveni moartă.

În fața stației trenulețului cu roți dințate zăcea mort un bărbat bătrîn, paltonul său tocit, dar periat cu grijă, nu avea decît o singură pată, sub umăr : locul unui glonț rătăcit, care-l ucisese. Cutremurată, Zsófia întoarse capul, cîțiva pași mai în jos un alt cadavru bara strada, nu i se putea vedea fața, cineva i-o acoperise cu o legitimație desfăcută, dar creierul i se risipise pe asfalt ca un gălbenuș moale. Zsófia abia se putu reține să nu vomite, la colțul străzii zăceau tancuri pîrjolite, se temea că în jurul lor va zări alte cadavre, așa că ocoli pe o stradă laterală.

Ajungînd la piață auzi zgomotul unui automobil, se retrase de pe partea carosabilă, ascunzîndu-se lîngă o gheretă. Mașina apăru îndată la colțul pieței, Zsófia văzu surprinsă că nu e un automobil, cum credea după zgomotul motorului, ci o camionetă cu trei roți, din cele care obișnuiau să-și înjghebeze mecanicii, sau meșterite de grădinari din deșeuri luate de la cimitirul de mașini vechi, pentru transportul fructelor.

Mașina trecu foarte aproape de gheretă, aproape „la pas“, ca și cum șoferul n-ar fi vrut să forțeze motorul, astfel că la lumina felinarului Zsófia putu vedea bine caroseria, care deși nu era făcută decît pe jumătate, acoperită numai cu grund, purta de pe acum zgîrieturi mari pe ea, urme de lovituri și

gloanțe, o pată de chit de forma unui cap de cal. Zsófia aruncă o privire curioasă spre șofer : era un bărbat cam de cinzeci de ani, dar pe fața sa netedă, juvenilă, abia apăruseră două-trei riduri, ca și cum viața omului s-ar fi scurs fără griji, într-o deplină armonie. Zsófia tocmai voia să pornească mai departe, cînd în fundul mașinii, pe partea opusă, îl zări deodată pe Flórián.

Ieși din întunericul gheretei și alergă spre mașină, încercă să vorbească pe o voce mai reținută, dar în piața goală glasul îi răsună ca un strigăt.

— Flórián !

Bărbatul înălță capul, îi făcu semn șoferului să oprească și ieși din mașină. Se uită încruntat la Zsófia.

— Ce cauți aici ?

Zsófia își netezi părul peste cap, emoționată.

— A trebuit să cobor. Cu treburi de-ale spitalului.

— Și-acum mergi spre casă ?

— Da.

— Am putea merge la dumneata ?

Arătă spre șofer.

— Noi doi. Numai noaptea asta. Dar dacă te deranjează, spune-mi.

— Nu mă deranjează, puteți veni.

— Urcă.

Zsófia urcă lîngă șofer, se întoarse spre el, se gîndi că ar trebui să se prezinte, dar pesemne șoferul consideră că nu e important, dovadă că nici el nu se prezentă, zîmbi doar,

dînd din cap în semn de salut, apoi ambală iar. Pe parcurs nu vorbi nici unul, ajunseră aproape de clinică, abia atunci întrebă Flórian :

— Unde am putea lăsa mașina ?

— În spate e o coastă cu tufe.

Ocoliră clinica și cotiră pe un drumeag îngust, în pantă ; șoferul opri motorul, împinseră mașina ușoară între tufe, peste urmele roților împrăștiară frunze uscate. Așteptară cîteva minute, să vadă dacă sosirea lor nu atrăsese atenția, apoi Zsófia porni înainte. Descuie portița de fier, privi de jur-împrejur și făcu semn spre tufișuri.

Ea intră prima și în pavilion, luă rețeta lăsată pe masă, nevrînd ca bărbatul să știe că ea îl așteptase. Abia ascunse foaia în buzunar, că Flórian și șoferul intrară. Încuie repede ușa în urma lor.

— Ședeți și mîncați.

Trase draperia acoperind fereastra și cu două-trei lemne uscate încercă să reaprindă focul pe grătarul pe care mai rămăseseră cîteva bucățele de jar, cînd șoferul vorbi în spatele ei :

— Ai ceva împotrivă ca înainte de a mînca să rostesc o scurtă rugăciune ? Bineînțeles, numai în gînd.

Zsófia se întoarse surprinsă :

— Mă rog, cum dorești dumneata.

Șoferul se uită la Flórián, văzînd că nici el nu se opune, își împleti degetele, își lăsă bărbia în piept și mormăi rugăciunea. Cinară în tăcere, între timp odaia se încălzi. Șoferul ceru

voie să-și dezbrace pardesiul demodat, sub care purta un sacou negru, plin de pete. Scoase o țigară, dar zadarnic își pipăi buzunarele după chibrituri, Zsófia luă o bucățică de hîrtie, cu ea îi aprinse țigara. Șoferul dădu din cap, apoi se așeză comod în fotoliu, scoțînd nori de fum.

— Nu știu dacă mai are vreun sens sau nu conspirația. Mi-ar face plăcere dacă am putea vorbi deschis și în tihnă. Măcar atîta îi datorăm gazdei noastre pentru excelenta cină.

Flórián nu răspunse. Se vedea după fața sa că socotește o comedie inutilă cuvintele șoferului, dar șoferul pur și simplu nu-i dădu atenție, scutură scrumul țigării și clătină din cap vesel.

— Tacentes consentire videntur.

Se sculă și, ca și cum abia acum s-ar fi întîlnit cu Zsófia, se înclină în fața ei.

— Vertig József, călugăr franciscan.

Se așeză la loc și trase adînc din țigară.

— De obicei, în asemenea situații se povestesc felurite întîmplări, eu însă nu cunosc decît una : viața mea. Nu știu ce anume te-ar interesa pe dumneata...

Zsófia își aduse brusc aminte de cuvintele lui Englisch, se uită mirată la Vertig.

— Dumneata ești preotul acela care-i salvează cu mașina pe răniți ?

— Mi-ar fi făcut plăcere să știu că sînt numai unul dintre mulți astfel de preoți.

Zsófia întinse mîna spre Vertig :

— Mă bucur foarte mult că mi-ai călcat pragul.

Adăugă fără să vrea:

— Și mă bucur și că fumezi; de cînd a murit tata, îmi lipsește fumul de țigară.

Vertig strînse palma Zsófiei.

— Și eu mă bucur mult că am avut ocazia să te cunosc pe dumneata.

— Cum ți-a dat prin cap să te angajezi la așa ceva?

— „Angajarea“ e o ocupație foarte frumoasă, presupune ideea că acționezi din proprie voință, ești întrebat dacă vrei, și accepți, — dar nici vorbă n-a fost de așa ceva. După inima și firea mea, aș sta toată viața fumînd în fotolii largi ca ăsta, însă ori de cîte ori exploatarea socială, întotdeauna existentă în chip latent, și care se îndreaptă cînd împotriva unui grup sau unei categorii, cînd împotriva altuia, așadar ori de cîte ori ea îmbracă forme sîngeroase, eu unul trebuie să-mi las deoparte țigara și să purced la acțiune, întocmai ca la o poruncă interioară.

Dădu din mînă, ca și cum s-ar scuza:

— Trebuie să mărturisesc că o astfel de justificare ca „porunca interioară“ n-aș accepta-o ca explicație din partea altora pentru nici un fel de fapte, căci dacă socotim acest îndemn interior deplin valabil, el poate să ofere o dezlegare universală pentru orice faptă rea. Totuși, uite că nu găsesc o explicație mai bună. De unde se trage această ură a mea față de orice samavolnicie care lovește în făpturile fără apărare, oroarea față de desfătarea ce se oglindește pe obrajii ucigașilor și față de acea clipă cînd viața se sfîrșește din trupul

ce se zvîrcolește și ochiul înțepenit ia la cunoștință cu nepăsare de propria-i moarte? Nu știu, nu pot spune iarăși decît că nu știu cum a ajuns în mine această trăsătură care nu consună în nici un chip cu firea mea blajină și comodă, dar nu încape nici o îndoială că există și, dacă nu mă înșel, ea mă silește pentru a treia oară în decurs de doisprezece ani să mă expun pentru cei persecutați.

Între timp țigara i se stinsese. Zsófia i-o aprinse iar cu o bucată de hîrtie. Vertig dădu din cap în semn de mulțumire, apoi zîmbind, aruncă o privire spre Flórián.

— Zău, colega, eu sînt mai vechi în meseria asta. Dacă dorești, îți pot împărtăși cu dragă inimă din experiența mea.

Flórián strîmbă din gură, nu se putea ști dacă de dispreț sau pentru că îl impresionaseră cuvintele preotului.

— Mie unuia mi-e de-ajuns ce mi s-a întîmplat. Dealtfel, nu cred că voi mai avea parte de o treabă ca asta.

— Îți doresc din tot sufletul să nu fii nevoit să-ți retragi niciodată aceste cuvinte. Ce-i drept, la prima mea acțiune, chiar și eu eram convins că o fac pentru ultima oară. Asta a fost încă în 1944, împreună cu cîțiva preoți am mers în ghettoul din Pesta, colegii mei botezau, ici-colo creștinau suflarea din case întregi. Treaba asta eu o consideram anormală, cel puțin din două motive: credința nu are nevoie de negustorie, înțeleg prin asta că acceptarea creștinării era legată de speranța salvării, iar pe de altă parte, cum a reieșit mai

tîrziu, adeverințele de creștinare tot nu ajutau nimănui, motiv pentru care m-am despărțit de grupul respectiv.

Zsófia îl întrerupse :

— Și ce-ai făcut ? Ai pus mîna pe armă ?

— Eu sînt preot, am depus jurămînt să nu mă ating de arme, dar cred că, oricum, nu făceam mare brînză cu o pușcă sau un pistol, așa că m-am orientat spre alte mijloace. Încă dinainte de război funcționa la Budapesta o societate germană a iubitorilor de carte, dacă țin bine minte se numea *Deutsche Buchgesellschaft*, frecventam și eu biblioteca lor și păstrasem, nu știu cum, legitimația de membru. Era foarte arătoasă, deasupra cu vulturul imperial, jos cu trei ștampile mari ; am făcut o apărătoare de celofan pentru legitimație, sub care semăna chiar cu o legitimație de Gestapo. Noaptea mă opream la colțul cîte unei case de pe cheiul Dunării, nylașiștii [1] scoteau aproape în fiecare ceas din ghetto cîte un grup, îi înșirau pe mal și îi împușcau. Cadavrele cădeau între blocurile de gheață ale fluviului. Din păcate nu i-am putut ajuta decît pe cîțiva. Ieșeam de după colț, arătam legitimația, mormăiam : Deutsche Buchgesellschaft, apoi le comunicam că din însărcinarea comandamentului german iau ostatici pe care îi executăm în văzul tuturor, ca represalii pentru atacurile aeriene. Noroc că nici unul dintre nylașiști nu înțelegea ce scrie pe legitimație, așa că izbuteam întotdeauna să iau oameni din grup. Luam copiii, dar asta nu mergea ușor, trebuia să mă lupt cu bunicii lor, cărora le erau încredințați de părinții deportați, bătrînii se temeau că nu vor putea să le dea socoteală, nu bănuiau că nici peste cinci minute li se va lua de pe umerii bătrîni orice răspundere.

— Cîți copii ai salvat ?

— Cam o sută cincizeci. Pe o parte din ei i-au luat acasă diverși oameni de suflet și curajoși, deși trebuie să recunosc, am întîlnit foarte puțini din ăștia. Atunci am acumulat cea mai importantă experiență despre întrajutorarea umană. Absolut nici o familie cu situație n-a fost în stare să accepte riscul, nu și-au oferit ajutorul decît bărbați și femei care au suferit lovituri mari în viață și nu mai așteptau prea mult bine de la restul vieții. Bolnavi și săraci, oameni cărora un accident sau închisoarea le frînsese cariera, fete de stradă și tați cu o droaie de copii, bătrîne părăsite, ducînd o viață de mizerie, prizonieri ai singurătății și suferințelor. Cristos învia zilnic de sute de ori în cocioabele din cartiere și în casele de închiriat ca niște cazărmi, și tot de atîtea ori îl alungau administratorii, domnii, fabricanții.

— De ce-o fi așa ? întrebă Zsófia.

— Nu știu prea bine, dar e de-ajuns o comparație. Dacă ai privit vreodată un trunchi de copac viu retezat cu ferestrăul, ai putut observa că e compus dintr-o masă mare de ma-

[1]. Membri ai partidului fascist „Crucile cu săgeți" din Ungaria horthystă, partid ce a ființat în perioada 1939-1945, avînd un caracter de organizație paramilitară.

terie insensibilă, moartă, şi un strat de numai cîţiva milimetri, singurul sensibil, care reacţionează la schimbări. Cred că aşa e şi societatea, acest strat sensibil e format din oamenii care nu mai au ce pierde; şi orice mişcare amplă, care se decide să-şi ia riscul să se opună societăţii, nu se poate sprijini decît pe aceştia.

Vertig trase o linie în aer, ca şi cum ar fi vrut să semnaleze că a încheiat acest subiect.

— Cum ziceam : aceştia nu erau mulţi, mi-au rămas în seamă aproape o sută de copii, pe ăştia i-am plasat în internatele de educaţie ale ordinului nostru şi în timpul zilei mă ocupam eu însumi de ei. Şi-au înţeles situaţia şi s-au adaptat. Zilele treceau în discuţii liniştite. Aceste discuţii îmi ofereau nu puţine surprize şi bucurii, mulţi dintre bieţii copii erau de o inteligenţă peste nivelul obişnuit, după cîte am aflat, cîţiva au făcut mai tîrziu strălucite cariere ca scriitori, muzicieni, ingineri, în orice caz se străvedea încă de atunci originalitatea lor, din întrebările, observaţiile şi felul lor de a judeca. Mi-a părut rău cînd, după război, a trebuit să mă despart de ei ; i-a luat şi i-a dus în Elveţia o organizaţie evreiască de solidaritate.

Vertig se uită la Flórián :

— Atunci — cum vă ziceam — la fel mă gîndeam şi eu, ca dumneata acum, că n-o să se mai ivească vreun prilej să fac aşa ceva, de altfel timp de cîţiva ani însăşi evoluţia evenimentelor m-a întărit în această convingere.

Pentru că salvasem acele vieţi, am căpătat înalte distincţii de stat, am umblat prin străinătate ca membru al unor delegaţii şi, cîştigul cel mai important pentru mine, am fost numit custode al bibliotecii ordinului, asta m-a scutit de cea mai mare parte a practicii spirituale, în sfîrşit îmi puteam petrece timpul printre cărţi.

Ca şi cum ar fi retrăit acele vremuri, tăcu, privirea lui pătrunzătoare se înceţoşă, dar apoi îşi reveni brusc, mai trase un fum din ţigară şi strivi chiştocul în scrumieră.

— Dar pe la sfîrşitul anului 1948 au fost desfiinţate în Ungaria ordinele călugăreşti rămase ; nici noi, franciscanii, n-am putut evita soarta comună, statul ne-a confiscat toate stabilimentele — printre care fireşte şi biblioteca. Pentru mine, şi încă pentru cîţiva dintre noi, care am avut parte de distincţii laice sau de aprecieri ştiinţifice, ni s-a deschis un drum aparte : dacă renunţam la vocaţia preoţească, putem rămîne pe locurile ocupate. Nu pot fi supărat pe confraţii mei care-au ales calea asta, recunosc că decizia lor a fost mai logică şi mai firească decît răspunsul meu negativ — rămînînd în locuri corespunzătoare capacităţilor lor, puteau sluji mai bine ştiinţa şi, dincolo de ea, întreaga societate. Azi nici nu mai ştiu exact de ce am hotărît aşa. Am invocat figura mamii. Singura mîndrie a unei ţărănci sărace era ca fiul ei să fie popă, dar explicaţia asta şchiopăta, de vreme ce tot nu-mi puteam exercita misiunea preoţească, nu mă lăsau să mă stabilesc la nici o instituţie bisericească.

Mai degrabă cred că m-a determinat acel considerent echitabil care, deşi inconştient, mă urmărise toată viaţa, că de oamenii alături de care m-a tîrît soarta, chiar dacă formal, nu mă pot despărţi decît în vremuri paşnice şi favorabile, la greu nu am dreptul să-mi aleg o cale separată, avantajoasă pentru mine. Că decizia mea fusese bună, a demonstrat-o îndată faptul că a fost înţeleasă greşit, or asta se poate întîmpla numai cu deciziile într-adevăr chibzuite şi temeinice, deciziile superficiale şi pripite le înţelege toată lumea exact. Delegatul guvernamental a luat-o drept neîncredere faţă de regim, deşi, repet, nu pornea din asta, iar cîţiva membri ai ordinului — mult mai tineri decît mine şi mai curajoşi, care se socoteau în continuare preoţi — au considerat-o un semn al chemării mele preoţeşti. Ei băteau periferiile şi satele propovăduind oamenilor credinţa, treabă pentru care pe atunci se dădeau zece-cincisprezece ani de închisoare, mă chemau între ei şi mă priveau cu dispreţ pentru faptul că nu fac şi eu asta. Una dintre vechile mele dreptcredincioase, o servitoare, mi-a făcut rost de o slujbă, aveam grijă toată ziua de cîinii unei cucoane vîrstnice, îi spălam, îi scoteam la plimbare şi le preparam de mîncare. Acolo m-a căutat un ţăran din satul meu şi mi-a cerut ajutorul. M-am mirat, doar — după cîte ţineam minte —omul ăsta era dintre gospodarii cei mai înstăriţi, nu-mi imaginam cum l-aş putea ajuta eu, îngrijitorul de cîini.

A reieşit că îl trecuseră pe lista chiaburilor, strîngeau date împotriva lui ; era convins că acasă au să-l aresteze curînd ; mă ruga să-i găsesc o slujbă şi locuinţă la Budapesta. Mă împăcam bine cu cîinii mei, nu voiam să mă hazardez în politică, dar din povestirile chiaburului am auzit scrîşnetul colţilor dornici să sfîşie şi să ucidă, şi la fel ca în 1944, nu puteam rămîne indiferent nici acum. Credeam că mă angajez într-o misiune mai uşoară decît cea anterioară, cînd salvasem copii de evrei, căci chiar dacă ai fi fost demascat pentru ajutorul dat, nu te mai păştea masacrul, în cel mai rău caz îţi puteai pierde slujba, dar m-am întîlnit cu aceleaşi semne ale indiferenţei şi fricii, ca pe vremuri. Interesant e că evitau să-mi acorde ajutor tocmai cei care altminteri se declarau aproape făţiş duşmani ai orînduirii, aşadar trebuia să înţeleg că această opoziţie nu izvora dintr-o concepţie umanistă mai profundă. Şi atunci am izbutit numai mulţumită oamenilor loviţi, cu o soartă grea, să-l plasez pe acel ţăran, care suferea de o eczemă incurabilă, cînd se uda cu apă pe mîini, pielea i se crăpa pînă la os ; l-am plasat într-o casă unde putea să dispară din raza ochilor care-l urmăreau. Nu se ştie cum, a mers vestea despre treaba asta, au început să mă caute oameni aflaţi într-o situaţie asemănătoare, dar pe care nu-i cunoşteam, mă căutau să-i ajut, unii voiau slujbă, alţii doreau să treacă peste graniţă. N-am reuşit să îndeplinesc rugămintea fiecăruia, dar făceam tot ce-mi stătea în puteri : aşteptam diferiţi

funcționari în fața porții, mituiam frînari de la căile ferate să-i lase să se ascundă sub șasiul trenurilor ce mergeau în străinătate, procuram legitimații false. Pur și simplu nu m-am mirat cînd într-o noapte doi agenți în haine civile au dat buzna peste mine, spărgînd ușa. De aici încolo povestea nu mai e foarte interesantă : arestare, temniță, în 1954 am fost pus în libertate, biserica m-a reprimit, am devenit iar preot, iar acum salvez pentru a treia oară oameni, deși din aceeași rațiune ca și prima oară.

Privi de jur împrejur.

— Am vorbit un pic cam mult, promit că de-acum încolo am să tac toată seara. Te rog frumos să-mi dai un pahar cu apă.

Flórián, care pînă atunci stătuse cu fața îngropată în palme, își așeză mîinile pe masă.

— Dacă ai terminat numai din politețe, dar mai ai ceva de adăugat, mi-ar face plăcere să continui.

— Despre ce să vorbesc ?

— Dacă am înțeles bine din ce-ai spus, dumneata consideri că și în viitor vor exista situații identice sau asemănătoare celor de acum, cînd oamenii vor trebui salvați.

— Da, consider posibil atît în viitorul foarte apropiat, cît și în cel mai îndepărtat.

— De pildă ?

— De pildă, să presupunem că noaptea asta pătrund tancurile din Népliget, Törökbálint și din celelalte locuri unde stau acum în așteptare, soldații lor se pun pe treabă, mătură

rezistența și de mîine răsculații vor fi cei ce au nevoie de ajutor. Poate tocmai...

Preotul tăcu și zîmbi, parcă scuzîndu-se.

— Ce vrea să zică acest poate ? întrebă Flórián. De ce nu termini fraza ? Voiai să spui că va trebui să-i aperi poate tocmai de mine ?

— Da, bineînțeles numai de dragul unui exemplu, pentru feluritele aspecte sub care se poate înfățișa un asemenea context social relativ simplu. Aș putea exprima asta și altfel : că posibilitățile violenței sînt nelimitate.

— Și după dumneata, care ar fi cauza acestui fapt ?

— În anii cînd mergeam cu diferite delegații în străinătate, am ajuns o dată și la Auschwitz. Omul, domnul meu, e o bestie, pînă și privind rămășițele a șapte milioane de morți, căutam să-mi măgulesc vanitatea, doream să descopăr ceva în acest oraș al groazei, ceva pe care să nu-l observ decît eu, nimeni altul înaintea mea, conștient că voi pleca de acolo cu o amintire mai profundă decît orice informație primită de la ghidul străin. De asta am trecut grăbit pe lîngă șuvițele de păr ars, ghetuțele de copii lipite una de alta, mormanele de picioare de lemn, unde vizitatorii zăboveau cel mai mult, pînă cînd în sfîrșit am ajuns la acel bazin imens în care erau strînse și expuse periuțele de dinți ale celor morți. Acolo m-am oprit și am privit îndelung periuțele de dinți. Bieții oameni le aduseseră aici din toate țările Europei, vedeam înscrise pe cozile de lemn, de metal și de plexiglas numele unor firme și fabrici vestite din Germania,

Franța, Suedia, Ungaria, Olanda și cîte altele, cine-ar mai putea să le înșire, simboluri ale întregii culturi europene.

Flórián clătină din cap :

— Bineînțeles, cultura nu e totuna cu periuța de dinți.

— Ba da, pentru omul de rînd e același lucru, iar acolo a devenit definitiv același. Periuța de dinți era singurul obiect — poate numai cu excepția obiectelor de cult evreiești și a Bibliilor — de care cît de cît s-ar fi putut lipsi bieții nenorociți și totuși o căraseră cu ei în vagoanele de vite mii și mii de kilometri. Chiar și inconștient așteptau un ajutor de la ea, ca de la un simbol al tuturor zilelor care li se scurseseră pînă atunci, înrămate între spălatul de dimineața și de seara, o priveau ca pe un pașaport care le adeverește cultura și credeau că o vor putea prezenta ca pe o dovadă a existenței lor umane în fața Morții și că îi va ocroti de tot ce e nedemn de această existență. Nu e necesar să vă reamintesc că periuța de dinți i-a ajutat tot atît de puțin cît îi ajutau pe negri zeitățile făcute din dovleci, ea n-a putut opri oroarea ca din stăpînii lor să se fabrice clei și săpun. Ceilalți membri ai delegației plecaseră, dar eu am mai rămas acolo cu fruntea rezemată de capacul de sticlă. Am înțeles, și nu mai voiam să uit niciodată, că și în acel bazin odihnesc morți, întocmai ca în hecatombele străjuite de copaci blînzi din spatele lagărului, mai precis *o moartă* chiar cu mai puține șanse de a putea învia decît cei

din hecatombe : credința în puterea tămăduitoare a culturii. Adineauri spuneai că, chipurile, cultura nu e același lucru cu periuța de dinți, ei bine, hai să lărgim sfera : puteau foarte bine să zacă în acel bazin în loc de periuțe de dinți vioara lui Paganini, ediția originară, in quarto, a tragediilor lui Shakespeare, sau manuscrisul Monadelor lui Leibnitz (asta o spun pentru că pe coada unei periuțe de dinți se afla numele firmei „Leibnitz"), toate acestea nu i-ar fi putut ajuta cîtuși de puțin pe proprietarii lor, ar fi sfîrșit și ei tot pe drumul bătut, adică la crematoriu. Niciodată n-am avut o părere strălucită despre capacitățile mele de logician, datorez numai împrejurărilor, marii puteri de inspirație pe care o am în clipa dată, că am putut raționa metodic, în perspectivă. Dacă cultura, considerată drept cel mai esențial conținut al vieții omenești în scena celor mai receptivi ani ai noștri : acasă și la școală, așadar dacă cultura se dovedește că nu e decît un decor, atunci ce ascunde ea, ce acoperă ? Fără îndoială, singura esență socială, Puterea, sau mai exact Statul. Viitorul depinde așadar de întrebarea : există în alcătuirea Statului vreo asigurare, vreo garanție că în viitor n-are să mai distrugă decorul și nu va mai trimite la moarte o parte din cetățenii săi ? Ei bine, domnul meu, oricît mi-am frămîntat creierul, eu unul n-am găsit o astfel de garanție. Pentru că Statul e din ce în ce mai stat, adică forțele lui sînt din ce în ce mai concentrate, organizarea mai temeinică, puterea mai ab-

solută, cu atît mai vîrtos ține în mînă viața cetățenilor săi, și experiența arată că jertfește cu atît mai ușor aceste vieți pentru siguranța sa, sau în interesul țelurilor sale de stăpînire. Sînt preot, domnul meu, cunoștințele mele sociale sînt rudimentare și depășite, însă chiar dacă aș fi om de știință, poate n-aș izbuti să explic de ce se petrece asta așa. Cine poate pătrunde declarațiile mincinoase ale oamenilor ce tremură să nu-și piardă postul, statisticile false, ticăloase, gîndurile marilor singuratici, meniți să-și pună capacitățile în slujba cercetării adevărului, dar care, jigniți fiind, au preferat să-și afle consolarea în poezie? Biserica n-a fost o mamă bună, recunosc, dar urmașul ei, statul totalitar, a rămas tot atît de vitreg pentru om. El îți poate cere în orice clipă viața în schimbul pîinii și acoperișului pe care ți le asigură. Caracterul fiecărui stat ascunde violența fățișă și sîngeroasă din 1944 sau asemănătoare celei de azi. Zadarnic se ridică împotriva ei cultura, apelînd la umanism sau la solidaritatea umană, nimic altceva nu i se poate opune decît un alt soi de violență, cum facem, de pildă, acum, dumneata sau eu. Dacă m-aș putea subordona în întregime acestei misiuni, pe care o execut pentru a treia oară, dar, cum spuneam, prin firea mea nu sînt apt pentru ea, înainte de toate m-ar preocupa gîndul să-mi păstrez condiția fizică. E trist, dar totodată și rizibil, domnul meu, că într-o luptă cu caracter etic pot găsi un folos mai mare în aptitudinile fizice asigurate prin obișnuita gimnastică de dimineață, decît în

cunoașterea tuturor operelor Sfîntului Toma de Aquino. Dar am impresia că despre asta am mai vorbit în alt chip, la urma urmelor asta era ultima frază pe care mi-am mai permis-o astăzi, îmi cer scuze și pentru cele spuse pînă acum, doamna mea, dacă ai fi atît de bună să-mi torni și mie o ceașcă de ceai.

Dar Flórián continuă să-l întrebe:

— Tot ce ai spus dumneata pînă acum se referă numai la statele gata constituite sau și la cele care abia vor lua naștere?

Înainte de a răspunde, Vertig îi zîmbi Zsófiei în semn de scuze.

— La Stat, în orice timp.

— Și de ce nu s-ar putea presupune că oamenii înțeleg pericolul acesta al violenței, pun stăpînire pe stat și îl plămădesc spre propria lor apărare?

Vertig rosti solemn, îngîndurat, privind în gol:

— Pentru că statul e expresia fidelă a firii omenești, în esență rea și dornică de distrugere. Ar fi la fel de naiv să sperăm îndreptarea statului, ca și a omului.

Flórián clătină din cap.

— Da, din capul locului m-am gîndit că dumneata disprețuiești oamenii, și că mila pe care o simți pentru ei e aceeași ca față de un cîine pe care alți cîini vor să-l sfîșie și să-l ucidă.

Zsófia se uită îngrozită la preot, credea că va protesta jignit, dar Vertig rîse, desfăcîndu-și larg brațele.

— A formula corect e întotdeauna mortal, dacă nu de alta, măcar pentru că îl stimulează şi pe adversar să facă la fel. Ce-i drept, eu nu văd o deosebire mare, în favoarea oamenilor faţă de cîini, dar asta fireşte nu e descoperirea mea. Ea se ascunde în adîncul învăţăturilor filozofilor mei preferaţi, numai că ea nu poate fi exprimată aşa, făţiş, în egală măsură din punct de vedere social şi mercantil.

Flórián se sculă şi se duse la fereastră.

— Dumneata ai cunoscut aceste lucruri în aşa fel încît ai avut curajul să participi la ele; ăsta-i singurul merit, în care cred şi eu, numai că există o greşeală în raţionamentele dumitale.

— Măcar de-ar fi numai una.

— Hai să lăsăm deoparte asta. Ziceam că în raţionamentele dumitale există o greşeală şi anume că dumneata vezi în stat un duşman, în schimb concepţia dumitale e identică cu a statului. La fel ca şi statele despre care vorbeai, dumneata îl consideri pe om un animal suspect, capabil de tîlhărie şi fapte odioase, căci dispreţul faţă de om constituie baza etică a oricărei violenţe şi exploatări. Apoi, te contrazici pe dumneata însuţi. Dacă omul e aşa, atunci de ce trebuie salvat, de vreme ce fiecare are parte de soarta ce i se cuvine?

Preotul clătină din cap:

— Dumneata confunzi fapta individuală cu convingerea etică. Sînt două lucruri diferite şi nu coincid obligatoriu. După cum filozofia pesimistă nu înseamnă neapărat şi obligatoriu

proastă dispoziţie sau hiperaciditate gastrică, ba dimpotrivă, am observat că filozofii ăştia sînt pur şi simplu mai veseli şi mai spirituali decît colegii lor socialmente pozitivi, poate din pricină că pe ei nu-i apasă necesitatea permanentă de a demonstra măreţia omului. Şi invers: chiar dacă aş fi convins de zece ori mai mult despre lipsa oricărei speranţe, în forul meu interior tot m-aş simţi obligat să încerc să-i ajut pe cei persecutaţi şi prigoniţi.

Dădu politicos din cap spre Flórián:

— Bineînţeles, situaţia cea mai fericită e atunci cînd aceste două lucruri coexistă.

Flórián clătină din cap iritat.

— Nu-i chip să mă simt superior faţă de dumneata, nu numai pentru motivul că aseară m-ai cules în maşina dumitale şi mi-ai salvat viaţa, deşi putea să se întîmple şi invers, facem o treabă asemănătoare şi circulăm cam în aceeaşi zonă.

Zsófia află abia acum, din aceste cuvinte, în ce împrejurări se întîlniseră cei doi bărbaţi. Ar fi vrut să-i întrebe cum s-a întîmplat exact, dar nu îndrăzni să le tulbure discuţia.

— Motivul superiorităţii mele, continuă Flórián, ar putea consta în faptul că ceea ce fac eu, consider că e o parte a unei acţiuni mai înalte. Aparţin unei colectivităţi, şi chiar dacă nu-ţi pot arăta dumitale această colectivitate, nu mă îndoiesc că ea există şi acum. De la ea am primit drept armă credinţa că omul încă îşi trăieşte copilăria şi cîndva el se va identifica tot atît de puţin cu greşelile noastre

sau, dacă poftești, cu păcatele noastre, pe cît ne asemănăm noi cu locuitorii peșterilor. Va veni ziua cînd ideile dumitale curajoase și simpatice vor fi trimise la muzeu sau la bibliotecă și savanții vor zăbovi ani îndelungați ca să înțeleagă un lucru care astăzi, din păcate, e încă atît de evident.

Vertig zîmbi, merse și el la fereastră, își puse mîna pe umărul lui Flórián.

— Nimic nu mi-ar face plăcere mai mare decît să ajung într-un muzeu, cel mult încă ceva, să te așeze pe dumneata în gofrajul de sticlă de alături, ca pe un obiect nu mai puțin simpatic, curajos, dar neînțeles. Însă din păcate n-ai să apuci asta, pentru că pe dumneata te vor păstra închis într-un beci, la sectorul „istorie renegată“ a secției „interzise“, într-o ladă mare de fier, pe care va scrie doar atît : „Revoluționar comun sau campestru din secolul al XX-lea. Strict interzis a se desface lada, pericol de moarte !“

Rîseră amîndoi, apoi preotul își consultă ceasul.

— Data viitoare ai să vorbești dumneata, dar acum e trei și jumătate, peste o oră se luminează, trebuie să plecăm.

Luă mîna Zsófiei între palme și se înclină :

— Mulțumesc pentru tot ce-ai făcut. De zece zile, astea au fost singurele mele ceasuri tihnite, dar ce zece zile ! aș putea spune de zece ani. Dacă ai nevoie cumva de mine, mă ofer oricînd, în orice problemă.

Făcu cîțiva pași, în dreptul ușii se mai întoarse o dată :

— Scot mașina dintre tufe.

Se pregăti și Flórián. Zsófia vru să-și îmbrace paltonul, pentru a-l conduce afară, dar bărbatul dădu din mînă :

— Rămîi aici, nu-i bine să fii văzută.

Își legă cordonul peste pufoaică, apoi rămase multă vreme așa, în fața fetei :

— Ai grijă de dumneata.

— Și dumneata.

Se auzi bîrîitul camionetei.

— Trebuie să plec. Dacă pot, vin mîine.

— Nu făgădui, e semn rău.

— De ce ?

— Pînă acum nu mi-ai făgăduit niciodată și te-ai întors întotdeauna.

— Bine.

Flórián ieși.

9

ÎN ZIUA URMĂTOARE Zsófia trecu dincolo, în clădirea centrală a clinicii, abia către amiază. Constată cu surprindere că pe culoar zac cotoare de măr și coji de salam, pe linoleum un strat subțire de praf arăta că în ziua aceea încă nu se făcuse curat. O chemă la răspundere pe sora de serviciu, dar aceasta primi observațiile ridicînd din umeri. Din cîteva aluzii Zsófia înțelese abia într-un tîrziu că sora o văzuse într-una din nopți cu Flórián și considera drept o fățărnicie ca tocmai ea să vorbească de încălcarea regulamentului.

Zsófia își lăsă capul în jos, nu mai continuă, o căută pe femeia de serviciu și-i dădu ea însăși dispoziții. Deși pretutindeni pe unde mergea vedea semnele unei neglijențe tot mai grave — tablete de medicamente aruncate la gunoi, îmbrăcămintea murdară, neglijată a personalului, scurtarea arbitrară a programului de lucru — nu mai avea curajul să atragă atenția. Știa că bîrfa trebuie să se fi întins în întreaga clinică și că lesne ar putea primi și de la alții aceleași răspunsuri ca mai devreme de la sora de serviciu. Decise ca îndată ce situația se va normaliza, să-și aranjeze un transfer.

Parcă vrînd să-și potolească starea nervoasă, porni aproape în fugă spre camera de gardă. Între timp se acuza că și ea e direct răspunzătoare de neglijența ce se instăpînise în spital, căci dacă nu l-ar fi primit la ea pe Flórián, acum s-ar putea ridica împotriva celor ce destrămaseră ordinea cu toată hotărîrea și cu conștiința neștirbită. Însă nu simțea nici un fel de mustrare de cuget, ceea ce o surprinse, ba mai și zîmbi și își încetini pașii.

La ora două furgoneta clinicii coborî în oraș, trebuind să aducă medicamente și schimburi de lenjerie de la un depozit. Inițial, Englisch fusese însărcinat ca însoțitor, dar medicul-șef observînd că Zsófia nu se simțea în apele ei, îi cedă ei locul.

Cînd părăsiră împrejurimile clinicii, Zsófia se lăsă pe spate pe banchetă, cu o senzație de ușurare. Se uită afară pe geamul lateral : înaintau pe aceeași stradă pe care seara trecută ea încercase să coboare în oraș, dar acum, scăldată în lumina soarelui de după-amiază, strada i se părea prietenoasă : se reparau fațadele clădirilor, oamenii ungeau cu păcură rănile copacilor, se strîngea frunzișul mort și era ars în colțurile parcurilor ; mirosul ascuțit al fumului pătrundea pînă și pe crăpăturile mașinii.

Abia părăsiseră panta dealului, cînd simțiră că liniștea din jur era doar aparentă. Pe terenul poligonului de tir se strînsese un buluc de oameni, administratorul tăiase trei porci și-i vindea, hangarul de trageri vuia de izbiturile toporiștii, bătrîne și copii plecau cu carnea în ligheane. Iar de pe dealuri coborau oameni cu coșuri, aduceau struguri, nuci și prune, alunecau des pe cărările abrupte și se risipea pe pămînt cîte un pumn de fructe, dar nimeni nu se apleca să le ridice.

Mai în jos, întîlniră perechi ce se plimbau. Privindu-i pe oamenii aceștia odihniți, ce-și găseau timp pentru așa ceva, Zsófia se gîndi iar că e duminică — senzația asta o avusese aproape în fiecare zi de cînd izbucniseră luptele de stradă. Îl întrebă pe șofer dacă o să-i primească oare la depozit ? Nici șoferul nu știa exact ce zi era ; după socotelile lui ar fi fost luni, dar nu-l interesa în mod deosebit, presupunea că la depozit făcuseră program permanent.

Dar poarta depozitului o găsiră închisă, portarul nu apăru decît după ce sunară îndelung, insistent. Nu fu dispus să-i servească, susținea că dealtfel nu mai aveau stocuri și

îi trimise cu cererea la un depozit ocazional, înjghebat la Școala sanitară. Clădirea școlii se afla pe celălalt mal al Dunării, iar dacă treceau dincolo, riscau să se întoarcă la clinică pe înserat. Porniră totuși la drum, Zsófia vrînd cu orice chip să facă rost de păturile și medicamentele de care duceau lipsă.

În fața Școlii aștepta un camion acoperit cu prelată, opriră și ei în urma lui, Zsófia coborî, șoferul o rugă să facă tot posibilul să rezolve cît mai grabnic. Zsófia străbătu repede holul mare și gol, unde pe unul dintre pereți se afla și fotografia ei pe tabloul absolvenților din urmă cu șase ani. De atunci mai trecuse de cîteva ori pe aici, unele prelegeri pentru cursanții de la seral fuseseră ținute în sala clubului, la etajul al doilea, dar și acum o cuprinse aceeași emoție ca pe vremea cînd fusese elevă, cînd seara, distrăgînd atenția portarului, încerca să se strecoare neobservată înăuntru pe coridorul de la sala cazanelor, unde se afla odăița lui Vajna István.

Se îmbujoră, își netezi părul pe spate, pe după urechi, și pentru a destrăma în ea amintirea lui Vajna, se gîndi la vechile ei colege, cu care petrecuse trei ani în această școală.

Ajunseseră la școala asta după bacalaureat, cele mai multe aleseseră această profesie pentru că din pricina originii lor nu fuseseră admise la facultate. Se adunaseră aici cele mai frumoase fete din vechea protipendadă provincială, în secret sperau că nu vor trebui totuși să lucreze ca infirmiere, că vor putea urma școli superioare sau se vor mărita cu un

medic. Erau fete nepregătite pentru viață, firi slabe, Zsófia le vedea cum decad încet-încet. Nu-și puteau continua studiile și pe nici una n-o luă de soție vreun medic, nu erau în stare să-și găsească un alt țel, se încurcau cu bărbați bătrîni, dubioși, sculptori, cîntăreți de restaurant, chelneri, multe dintre ele se apucau să ia droguri, pe care le puteau obține destul de ușor, și cu nervii distruși, deveneau sinucigașe înainte de a împlini treizeci de ani. Amintindu-și de ele, Zsófia nu-și putu reține nici acum lacrimile. Recunoștea că nu mulțumită calităților sale izbutise să evite soarta asta, ci numai norocului, în fond celelalte fete erau mai frumoase, mai interesante, mai educate și mai cultivate decît ea.

Urcă treptele în fugă, gîndindu-se că depozitul ocazional nu putuse fi înjghebat decît în sala mare de curs, și într-adevăr de acolo se auzeau zgomote estompate. Coridorul cu arcade nu era luminat decît indirect, printre arabescurile ornamentale de beton, la ora aceasta de după-amiază tîrzie fiind deja în penumbră. Ușa sălii de cursuri se deschise brusc și tot coridorul fu inundat de lumina electrică. Ieși un bărbat înalt, în pulovăr și cizme, cărînd în spinare o cutie mare de carton ; Zsófia nu mai putu distinge alte amănunte, căci ușa se închise în urma bărbatului și lumina fu retezată brusc.

După cițiva pași ajunseră aproape unul de celălalt ; bărbatul se opri în fața Zsófiei :

— Servus.

Zsófia îl recunoscu îndată după glas pe Vajna ; încet-încet trăsăturile feței bărbatului deveniră vizibile în semiobscuritate. Nu se mai întîlniseră de ani de zile și nici prin gînd nu le trecuse că se vor revedea în vechile locuri ale dragostei lor. Din pricina emoției neașteptate, buzele Zsófiei începură să amorțească, nu izbuti să-i răspundă la salut decît cu mare efort :

— Servus.

Vru să treacă mai departe, dar Vajna lăsă jos cutia de carton pe tocul unei arcade și o opri.

— Ce mai faci ?

— Bine.

— M-am mutat înapoi, aici.

Făcu semn spre coridorul de la subsol.

— Totul e ca pe vremuri. Nu vrei să vii puțin ?

— Nu. Trebuie să ajungem acasă înainte de a se întuneca.

— Te-ai măritat ?

— Nu, dar mă așteaptă afară șoferul cu mașina.

— Unde lucrezi ? Tot la clinica Christián ?

— Da.

— Mîine seară ești acasă ?

— Nu.

— Poimîine ?

— Nu locuiesc la clinică. Vin la serviciu din provincie.

— Păcat. Și... ce-ar fi dacă ai rămîne acum ? Șoferul nimerește și singur acasă. Mă duc să-i spun.

— Vreau să plec. Lasă-mă.

Zsófia se desprinse din strînsoarea lui Vajna și intră grăbită în sala unde se afla depozitul ocazional. Încercă să-și recîștige stăpînirea de sine, dar observă după fețele surprinse ale personalului de acolo că nu izbutise. Acceptă să i se aducă un pahar cu apă și pînă îi ambalară materialele solicitate se așeză pe un scaun. Nu vru să iasă singură pe coridor, îl rugă pe un bărbat să-l cheme pe șoferul care aștepta în stradă.

Cu patru pături sub braț, Zsófia se retrase în spatele șoferului și merse așa în urma sa, pînă ajunseră înafara clădirii. Cu capul lăsat în jos, urmărise motivele de pe pardoseala de piatră, pentru ca Vajna, dacă ar fi așteptat-o lipit de perete, să nu aibă cum s-o oprească, dar mergînd așa, nu-și dăduse seama dacă bărbatul a așteptat-o sau nu.

Zsófia se retrase în colțul cabinei șoferului. Încerca să-și liniștească inima ce încă-i bătea dezordonat, spunîndu-și că s-a purtat energic și fără ezitări față de Vajna. Însă o amărî faptul că fusese nevoită să mintă, deși recunoștea că numai așa putuse evita viitoarele întîlniri, mințindu-l că nu locuiește la clinică. Se cutremură la gîndul că ar reîncepe întîlnirile, care după despărțirea lor se repetaseră la întîmplare, dar destul de des, și numai căsătoria lui Vajna le pusese capăt.

Cînd ajunseră la clinică, era întuneric de-a binelea. Zsófia îl rugă pe șofer să ducă materialele înăuntru. Plecă repede acasă, încuie după ea ușa pavilionului, dezbrăcă pardesiul

și îl agăță în cuier, umplu cu apă oala mare de fiert rufe, o puse pe sobă, apoi se așeză. În scrumiera cusută pe brațul fotoliului mai zăcea mucul țigării preotului, mirosul vag de tutun îi aminti de noaptea trecută și de Flórián, încet-încet se calmă. Se sculă și făcu curat în odaie, în timp ce mătura zări plăcuța de metal de la închisoare, care pesemne căzuse din buzunarul lui Flórián. Ca să nu uite să i-o dea, o puse într-un loc ușor de observat : pe colțul raftului de cărți.

Băgă un deget în oala de fiert rufe : apa se încălzise, luă oala și o duse în nișă. Baia Zsófiei nu era conectată la rețeaua de apă caldă a corpului central, cînd voia să facă baie, își ducea ea singură apă caldă în cadă. Puse altă apă la fiert, pentru a se spăla pe cap, înainte de a intra în cadă își trecu palmele de-a lungul trupului, simți că pielea îi era neobișnuit de caldă. O clipă se gîndi că are febră, dar inima îi bătea egal, calmă.

Se îmbăie îndelung, nu ieși din cadă decît atunci cînd din pricina mișcării legănate a apei o apucă amețeala. Se șterse, îmbrăcă halatul și aduse din odaie apa curată, caldă, jumătate din ea o vărsă în chiuveta înfundată cu dopul. Căută șamponul și oțetul din dulăpiorul de perete, se frecă bine cu șamponul pe părul umed pînă se făcu o spumă bogată. Se spălă, apoi turnă oțet în cealaltă jumătate a apei și își clăti părul. Îl frecă bine cu prosopul, de la oțet părul i se făcuse moale și lucios. Își scurtă ici-colo puțin părul cu

foarfeca și — ceea ce nu obișnuia altădată — îl unse cu ulei de nucă. Pentru a nu lăsa pete pe fața de pernă, și-l înfășură într-un batic.

Alese din șifonier o cămașă de noapte — pînă la urmă se decise s-o ia pe cea pe care o purta cînd se ducea în vizită acasă. Știa că acasă vor discuta pe ascuns despre cămașa ei de noapte exact ca despre celelalte piese vestimentare, motiv pentru care încă acum doi ani își cumpărase cea mai scumpă cămașă de noapte pe care o văzuse în vitrina unui atelier de lenjerie a unui mandatar de pe strada Váci. De fapt nu-i plăcea, din pricină că avea un croi prea decoltat și, oricum, în cămașa asta subțire se simțea de parcă ar fi fost goală, dar pentru că obișnuia s-o îmbrace cu prilejul sărbătorilor, o năpădi și acum emoția, deși nu-și dădea seama de ce.

Se culcă, și cînd plapuma îi apăsă de piele materialul alunecos, rece, se înfioră, dar încet-încet cămașa de noapte se încălzi. Se gîndi să mai citească puțin, își mișcă brațul, dar pînă la urmă nu și-l scoase de sub plapuma caldă.

După miezul nopții se trezi, plapuma îi alunecase în jos și umerii îi erau reci sub cămașa decoltată. Se înveli, dar nu mai putu adormi, se întoarse cu fața spre perete și-și fixă ochii pe lumina tulbure ce cădea pe el. În timpul somnului, baticul îi alunecase de pe cap, simțea mirosul de oțet și ulei de nucă al părului proaspăt spălat.

Zsófia își aminti cum într-o vară, cu ani în urmă, cînd locuia cu Vajna István în hangarul de ambarcații, la fel se trezise noaptea, din pricina vîntului rece, de iarnă. Cu mișcări grijulii, ca să nu-l trezească pe Vajna, ieșise în grădina din fața hangarului. Își încolăcise mîinile pe piept, stătuse așa sub norii ce goneau în noapte, avînd senzația că atunci i se oferea ultima șansă pentru o faptă eroică sau o jertfă, care poate mîine ar deveni inutile pentru ea. Căutase cu încordare : ce anume ar putea să-i satisfacă sufletul, pînă la urmă mîncase singura caisă din singurul cais aflat în grădină, pe care însă proprietara o urmărea în mod special. Apoi se plimbase multă vreme și nu se întorsese înapoi în hangar decît într-un tîrziu cînd înghețase de-a binelea.

Acum, trezindu-se, n-o urmăreau astfel de gînduri, însă senzația de așteptare încordată continua s-o stăpînească. Își trase genunchii în sus, aprinse mica veioză, se uită cît e ceasul, i se păru insuportabil că mai trebuie să stea culcată multe ceasuri pînă dimineața. Stinse veioza, dar nu luă mîna de pe buton ; îl tot ciocănea ușor, rostind între timp cuvinte fără noimă. Apoi, la fel de brusc cum îi venise, nervozitatea i se destrămă, luă mîna de pe buton, se întinse în voie, se întoarse pe partea cealaltă și adormi.

Dimineața, cînd intră în clădirea centrală a clinicii, portarul își săltă capul și privi lung după ea.

10

ZSÓFIA VĂZU încă din capătul aleii din parc că în pavilion arde lumina și că pe perdea se proiecta umbra tulbure conturată a unui bărbat. Genunchii i se înmuiară, se opri, se rezemă cu ceafa de trunchiul unui copac aflat în drum, dar nu-și dezlipi privirea de pe fereastra luminată. Umbra bărbatului se deplasa dintr-o parte în alta, pesemne că omul se plimba de-a lungul mesei.

Pentru a-și ocupa mîinile, Zsófia se apleca, ridică de jos o frunză uscată, o zdrobi între palme, duse firimiturile în dreptul feței imobile și le mirosi, mireasma suavă de cer îi aminti brusc Zsófiei de izul unor dulapuri noi cînd le deschizi. Firimiturile i se lipiră de palmele transpirate, și le scutură și porni, pe drum își netezi pe spate o șuviță de păr ce-i căzuse pe frunte.

Apăsă pe clanță, bărbatul din cameră pesemne nu auzi zgomotul, căci continua să se plimbe în preajma mesei, nu se opri decît atunci cînd intră Zsófia. Cu toate că fata îl recunoscuse pe Vajna încă de afară, după umbra proiectată pe perete, tresări totuși, nu îndrăzni să lase clanța, Vajna se apropie, se opri în fața ei, îi întinse mîna, zîmbi îndelung, zîmbetul nu-i dispăru nici cînd văzu că Zsófia nu-i răspunde cu aceeași monedă.

— Salut !

Din glasul lui, Zsófia simți că bărbatul e convins că dacă ar vrea, și-ar putea permite un salut mult mai intim, că nu alesese această

formulă decît pentru ca, prin detașarea asta mimată în glumă, să sublinieze și mai mult intimitatea legăturii lor.

Zsófia strînse pumnul, dar după șocul surprizei nu fu în stare să se reculeagă într-atîta încît prin cuvintele sau atitudinea ei să-i aducă bărbatului la cunoștință că nu vor putea continua legătura lor de acolo de unde o întrerupseseră cu ani în urmă. Stomacul îi fu cuprins de un tremur nervos, credea că va vomita ; pentru a ascunde faptul că se simțea rău, acceptă strîngerea de mînă a lui Vajna, dar încercă îndată să-și elibereze mîna.

— Nu te supăra, dar trebuie să mă întorc.

— Nu-i nevoie să te întorci.

— Ba da, noaptea asta sînt de serviciu.

— Nu ești de serviciu, l-am întrebat pe portar.

Cu o singură mișcare a mîinii stîngi, bărbatul o dădu la o parte pe Zsófia, încuie ușa, apoi își strecură cheia în buzunarul de la spate al pantalonilor. Cheia sună lovindu-se de un obiect metalic, Zsófia ghici după strîmbătura neplăcută ce alergă peste fața lui Vajna că e un revolver. Își descheie vestonul gros, de schi, scoase dintr-o tașcă salam și cîteva chifle.

— Fă ceai.

Zsófia puse ceainicul pe sobă, rămase cu spatele spre odaie, nu realiză decît după scîrțîitul arcurilor că Vajna s-a așezat în fotoliu.

— Nu te așeza acolo !

— De ce ? E locul altuia ?

Își roti privirile prin odaie.

— Deci, locuiești totuși aici ? În orice caz, îți face cinste că după atîta vreme încă socotești că merită să mă minți. De mult locuiești aici ?

— De doi ani.

— Astea-s mobilele tale de acasă ?

— Da.

— Acasă nu le-a mai trebuit ?

— A murit tata.

— A murit ? Era profesor de gimnastică, nu ?

— Da.

— Acum trăiești singură ?

— Da.

— Nu ai curtezani ?

— Nu am.

— Nici unul ?

— Nici unul.

— Portarul mi-a vorbit ceva despre un vizitator secret, care vine numai noaptea. Nici asta nu-i adevărat ?

Zsófia nu răspunse. Ceainicul fluiera pe sobă, îl luă, turnă ceai în ceașcă. Vajna înălța capul, privind în sus.

— Tu nu bei ?

— Am cinat la clinică.

Bărbatul tăie felii groase din salamul de iarnă ; se ajuta de cuțitul de masă și totuși îl folosea de parcă ar fi ținut în mînă un briceag. Zsófia știa că, fără să vrea, continua să imite felul cum mîncau țăranii slănină, deși desigur dispăruse din viața sa acea vreme cînd se străduia cu tot dinadinsul să le semene. Zîmbi și își aduse aminte de vechile lor mese nocturne

din mica odăiță de subsol a școlii sanitare, unde locuia Vajna.

Cînd se făcea foc alături, în sala cazanelor, dulapul lipit de perete se încălzea, scîndurile uscate trosneau din timp în timp și sus pe dulap oglinda apei de băut din sticla de lapte se umplea de bășicuțe mărunte. Cînd mînca, Vajna își punea și-atunci la fel de rigid arătătorul pe lama cuțitului, dar acum dispăruseră de pe piele zgîrieturile înnegrite de ulei pe care i le săpaseră marginile ascuțite ale piulițelor, palmele i se albiseră și făcuseră pernițe, ca la femei.

Vajna nu-i mai trezi mila, ca pe vremuri, cînd se apropia de el și, cuprinzîndu-i capul în palme, i-l trăgea și-l lipea de pieptul ei. Cîndva, în odăița de lîngă sala cazanelor, îl legăna multă vreme așa, între timp Vajna adormea și în somn mîinile sale imitau automat mișcările pe care le făceau în orele de muncă. Părea că în vis se întorcea la locul de muncă din subsolul întunecos; mîinile sale ba încleștau coada unei chei suedeze, ba strîngeau mai tare un șurub nevăzut, cu o șurubelniță imaginară. Uneori Zsófia încerca să oprească mișcările mîinilor, dar ele își continuau activitatea, tresăreau în palmele ei, sau cu o smucitură scurtă se smulgeau din strînsoare.

Zsófia își căuta între amintiri, — oare cui îi semăna Vajna cel de atunci? Își dădu seama că mult mai ușor își amintește de Flórián decît de bărbatul acesta care cina așezat la masă, cu trăsăturile feței căzute, cu fruntea

lărgită, care pentru a păstra linia dreaptă a frunții își rădea podoabele capilare ce înaintau pe mijlocul creștetului lucios, iar puloverul i se lățea în dreptul burții. Această moleșeală corporală părea să trădeze și-un dezechilibru sufletesc, dovadă că Vajna ba privea în gol multă vreme, ba își rotea privirile de colo-colo cu o ascuțime forțată, iar din toate gesturile sale sacadate răzbătea nervozitatea.

Pentru a-și alunga teama ce-o cuprinsese, Zsófia se gîndi la Flórián. Își plimbă pe rînd privirile peste fotoliul de piele unde dormise, peste scaunul pe care stătea cînd mînca, apoi ochii îi rătăciră la raftul cu cărți; tresări observînd cum strălucea deasupra discul de metal pe care Flórián îl adusese cu el de la închisoare, și îndată simți că Vajna o urmărește. Se întoarse, cu speranța că bărbatul nu va observa plăcuța metalică.

Vajna dădu ceașca la o parte și începu să se plimbe prin odaie; în drum, ca din întîmplare, apucă cu buricele degetelor încheietura mîinii Zsófiei, apoi o privi lung, curios. Cînd observă că fața Zsófiei se înroșește, își lăsă capul în jos și porni zîmbind mai departe. Zsófia se întoarse spre el.

— De ce-ai venit aici?

— Am avut un drum pe-aproape...

— Lasă ironia, de ce ai venit?

— Nu voiam să mor fără să te mai văd o dată.

Tonul uscat, rostirea tărăgănată trăda că bărbatul își formulase dinainte această frază,

și totuși Zsófia se emoționă. Vru să-și înăbușe emoția, încercă să-și supună atenția, îndreptînd-o spre parfumul de colonie străin al bărbatului, spre gesturile sale, străine, născute lîngă altă femeie, dar ochii consemnară schimbările din înfățișarea sa exterioară. Însă în același timp simțea că nu trebuie să se lase cuprinsă de milă și-l privi drept în față.

— Cît ai pritocit fraza asta ?

— Mult, foarte mult. De cînd m-am despărțit de tine.

Își ridică ochii spre Zsófia.

— Atunci mi-am distrus viața.

— Ce vrei ?! Ai făcut carieră.

Vajna dădu din mînă.

— Eu și carieră ! Atunci încă nu știam că există o carte de rugăciuni pentru lăudarea regimului, că regimul nu poate fi apărat decît de anumiți oameni în împrejurări determinate, dacă cineva nu cunoaște formulele, devine îndată suspect. Eu credeam sincer și vorbeam sincer, din care cauză au vrut să-mi frîngă gîtul. Întotdeauna s-a ivit de-a curmezișul în calea mea o grindă sau un șanț cu apă. Pentru ceea ce alții, „veniți din masa poporului“, primeau în dar : posibilitatea afirmării, — eu a trebuit să-mi sacrific tinerețea. Eram cel pe spinarea căruia acești ipocriți voiau să demonstreze că în Ungaria a încetat vechiul tip de carieră, în timp ce pe oamenii lor îi propulsau cu mijloace nici măcar capitaliste, ci de ev-mediu, fără o prealabilă verificare a capacităților lor, de la zero la însutit, eu n-am putut sălta nicicînd măcar două

trepte deodată. Ca sportivii, nu puteam avansa decît în ordinea treptelor de calificare, de la concurent anonim pînă la titlul de maestru al sportului, și pentru asta trebuia să-l înfrîng pe fiecare adversar.

Își înălță capul.

— Tu nu aveai cum să-i cunoști pe primii mei adversari. Cînd i-am părăsit pe părinți, pentru că nu mai voiam să fiu una dintre odraslele preotului din Békéscsaba și să parcurg pînă la capăt drumul opoziției precaute, cum a făcut fratele meu, am preferat să mă angajez la Gospodăria de Stat, la cărat saci, ca să fiu și eu unul din poporul de rînd, și dacă e necesar, să-mi dau viața pentru ei. În fața mea țăranii dădeau din cap aprobator, foarte frumos, foarte bine, dar cînd mă întorceam, rîdeau de mine : noa, că fain a nemerit fiul popii, și-mi puneau în spinare numai saci sparți, din care curgeau semințele.

Strîmbă din buze, dînd din cap.

— Asta a fost prima mea lecție practică despre popor și clasele sociale. Cînd am ajuns la Budapesta, la fabrică nici montorii nu s-au purtat altfel cu mine, mă deplîngeau, mă puneau zdravăn la șmotru, dar cînd se ascundeau în beciul fabricii să bea și să stea la taclale, nu mă luau niciodată cu ei, trebuia să fac și munca lor. Atunci știam deja că mă consideră un străin, că mirosul străin nu-mi va dispărea niciodată, și dacă vreau să trăiesc, trebuie să-mi îndrăgesc tocmai ceea ce mă desparte de așa-numiții „oameni simpli“. Mă retrăgeam într-un colț întunecos al atelierului,

ascultam zgomotele şobolanilor care umblau prin sertarele din perete, şi căutam să mă conving că dezamăgirea şi durerea ce-mi umpleau sufletul nu contează. Încă nu e nimic pierdut, asta nu-i decît prima repriză, şi orice luptă sportivă durează trei reprize. În faţa unui public ostil şi a unor arbitri răuvoitori, în prima repriză trebuie să fiu atent doar să nu fiu eliminat şi să mă păstrez pentru repriza a treia, cînd adversarul meu a obosit şi tehnica mea superioară trebuie să se impună.

Se apropie cîţiva paşi de Zsófia.

— A durat mult pînă să mă conving pe mine însumi că prima repriză, de cîntărire a iluziilor, s-a terminat.

— Atunci m-ai părăsit pe mine ?

— Da, atunci te-am părăsit. Acum nu mai contează. Dacă mă întrebi, nici nu-mi mai amintesc de omul care şi-a ars poeziile şi pentru prima oară în viaţa lui a căutat o protecţie, ca să ajung la un ziar, acceptînd să asculte pînă şi dăscăleala fratelui său ajuns pe căi lăturalnice la el. Am suportat pînă la capăt şi repriza a doua, în care însă am mai lovit şi eu. Cînd aveam douăzeci de ani nu m-au primit la facultate, pe motiv că eram duşman de clasă, am ieşit plîngînd din aulă şi m-am jurat că pînă la vîrsta de treizeci de ani voi preda la această universitate. Cînd am început să-mi fac un nume la ziar, am aranjat să fiu solicitat în calitate de conferenţiar de marxism-leninism. Stăteam la catedră şi mă uitam în jos spre băncile pline de studenţi, unde eu nu fusesem primit, şi cu

toate că de ani de zile îmi dorisem clipa asta, acum nu mai simţeam nici o satisfacţie, dimpotrivă, tot zbuciumul ce rămăsese în urmă, ca şi izbînda îmi apăreau lipsite de importanţă, inutile. Credeam că acest punct mort sufletesc face parte din repriza a doua, exact cum făcuseră parte din repriza întîi loviturile încasate ; am încercat să trec şi peste ea, dar n-am reuşit. N-am ştiut să-mi stăpînesc nervii, pentru ca ei să ia mai departe în serios această luptă pentru carieră. Şedeam la redacţie în consfătuiri importante şi pur şi simplu uitam unde mă aflu. Mă gîndeam la tine şi aveam senzaţia că tot ce am realizat nu face cît o singură oră petrecută pe vremuri cu tine. Nu eram în stare nici măcar să lucrez, totul îmi aluneca printre degete, am ajuns înapoi de unde-am pornit, în odăiţa şcolii sanitare.

Pe neaşteptate, o apucă pe Zsófia, cu o mişcare iute.

— Vreau să încep repriza a treia cu tine, tu ai să-mi readuci norocul.

— Lasă-mă.

Vajna nu ţinu seamă de opoziţia Zsófiei, descheie mîneca halatului şi a bluzei, îşi vîrî palma în sus, de-a lungul braţului ei. Zsófia tresări, dar bărbatul nu-şi ridică privirile.

— Pielea ta e cea mai fidelă, ea îşi mai aduce aminte de mine.

O apucă de mijloc, Zsófia încercă să se elibereze din strînsoarea braţelor subţiri, tari, îşi propti pumnii în pieptul bărbatului şi făcu un pas înapoi, dar Vajna o urmă. Ceafa Zsó-

fiei se lovi cu un sunet sec de perete, agrafa îi căzu din coc şi părul i se revărsă pe umeri, bărbatul o strînse doar cu un braţ, cu mîna cealaltă îi întoarse faţa spre el şi o sărută. Ajunse la gura ei încet-încet, treptat, Zsófia îşi lăsă braţele în jos şi-l suportă neputincioasă, nu ţipă decît atunci cînd Vajna o muşcă de buze.

Cînd mîna lui Vajna coborî la primul nasture, de sus, al bluzei, Zsófia avu impresia că în parc, în faţa pavilionului, umbla cineva. Se smulse din braţul bărbatului şi îşi strînse la piept halatul.

— Cineva umblă afară.

Vajna se uită spre uşă.

— Nu e nimeni.

— Ba eu am auzit.

Vru să meargă la fereastră, dar bărbatul o apucă iar de mijloc, se luptară multă vreme stînd pe loc. Vajna o înghesui cu forţa spre pat, îi puse piedică, o clipă plutiră în aer, apoi se prăbuşiră în pat. Zsófia închise ochii şi-şi acoperi faţa cu palmele.

În timp ce o îmbrăţişa, bărbatul număra în sine încet, dar desluşit; suita mişcărilor şi-o subordona numărătorii, urmărind unde a ajuns cu ea. Zsófia îşi aduse aminte din ultimii ani ai legăturii lor, că pentru Vajna îmbrăţişările, lăsînd deoparte primele clipe, de început, nu aveau importanţă, nu era în stare să găsească un ritm comun cu partenera, ba dimpotrivă, nici nu voia, înlocuind asta cu numărătoarea maşinală, care cel puţin menţinea aparenţa contactului.

Cu ani în urmă, Zsófia încercase totul să-l scoată pe Vajna din starea asta; îl dezmierda, îi vorbea îndelung, fără oprire, dar Vajna nu-i răspundea la cuvintele de alint, goliciunea sticloasă a ochilor săi îl trăda că e atent nu la Zsófia ci la el însuşi; pe faţa sa nemişcată, palidă, nu trăiau decît buzele ce murmurau numere. Pînă şi îmbrăţişîndu-se se despărţeau, gîndurile se distanţau tot mai mult, Zsófia era atentă ca din cînd în cînd să potolească uşor, ciocănind cu vîrfurile degetelor în spatele bărbatului, ritmul bătăilor inimii acestuia.

Acum, în timp ce asculta mormăiala monotonă a numărătorii, Zsófia se pomeni iar cuprinsă de senzaţia înspăimîntătoare de demult, ca şi cînd amîndoi făceau dragoste cu o a treia făptură, cu trup dublu, care se afla între ei doi, trupul întors spre Vajna fiind de femeie, iar cel întors spre ea de bărbat, o făptură ce le prelua mişcările şi le răspundea acestora.

Vajna vorbi:

— Mă iubeşti?

Ochii Zsófiei se umplură de lacrimi.

— Nu mă întreba... Te rog, nu mă întreba.

Stăteau de mult întinşi unul lîngă altul, şi umerii Zsófiei tot mai tresăltau de plîns. Bărbatul nu-i dădea atenţie, îşi încrucişase braţele pe piept şi-şi plimba privirile pe tavan.

Se dădu jos din pat, îşi încheie bluza de scai gris-pèrle. Descoperi plăcuţa rotundă de pe raftul de cărţi, ochii îi străluciră brusc, scoase un fluierat uşor.

— Deținut... Și pe deasupra, politic.
Se apropie de pat.
— Ce-i cu asta ?
— Nimic. Dă-mi-o înapoi.
— Va să zică el e tainicul vizitator nocturn ! Un deținut politic, care și-acum se arată numai noaptea, în timp ce ceilalți se afișează în haine de pușcăriași pe bulevarde. Interesant, foarte interesant.
— Ce ai cu el ?
— Cum îl cheamă ?
Scutură umărul Zsófiei, dar cum fata nu-i răspunse, o îmbrînci la loc în pat.
— E-n regulă.
Zsófia nu-și înălță capul de pe pernă, nu-și dădu seama că bărbatul a plecat decît după ușa pe care o lăsase deschisă în urma sa. Fața plînsă i se răcise din pricina curentului, se sculă și, sprijinindu-se de mobile, merse pînă la ușă, răsuci cheia de două ori în broască.
Trecu în nișă, se spălă îndelung, dar apa n-o calmă. Se întoarse, își roti privirile prin odaie : colțurile așternutului de pat stăteau țepene, în sus, doar în mijloc trupurile lor imprimaseră o urmă ca o cruce mare.
Ochii Zsófiei se poticniră de geamul ferestrei, pe care vîntul așternuse un strat subțire de praf. De afară, cineva scrisese cu degetul, cu litere mari :

AM FOST PE-AICI

Abia cînd se apropie mai mult, zări dedesubt un F mai puțin apăsat.
Se așeză lîngă soba ce se răcise și cuprinse cu brațele smalțul rece, albastru.

11

NU OBSERVASE că între timp fereastra se luminase, apoi iar se întunecase, numai pe la amiază îl auzise pe portar umblînd prin fața pavilionului, voia desigur s-o cheme dincolo într-o problemă de serviciu, strigase de cîteva ori, scuturase clanța, pînă cînd se lămurise că trebuie să se întoarcă fără rezultat.
Zsófia își dădea seama de scurgerea vremii numai după faptul că, trecîndu-și din cînd în cînd vîrfurile degetelor peste gură, constata că din pricina mușcăturii buza i se umfla tot mai mult. Uneori își pipăia umflătura și cu limba, și avea senzația că rana are un gust acru, metalic. Cînd buza începu să-i zvîcnească, Zsófia se sculă și își aplică peste gură o batistă udă, apoi se așeză iar lîngă sobă, căută pe smalț partea pe care o încălzise cu fața, își rezemă din nou acolo capul.
Îndată după amiază începu să plouă, șiroaiele primelor picături scurse pe fereastră se încetiniră ajungînd la marginile literelor scrise de Flórián și se opriră, picăturile de apă înconjurară repede într-un chenar transparent trăsăturile lăsate de deget :

AM FOST PE-AICI

Frigul umed de afară pătrunsese și în pavilion, dar Zsófia nu se sculă din locul ei, rana din ce în ce mai fierbinte de pe buză îi încălzise tot trupul, nu îi era frig nici așa, șezînd nemișcată. Simțea cum o învăluie febra.

Aidoma norilor afară pe cerul întunecat, gîndurile confuze i se alungau în creier. Începu să umble prin odaie, străbătînd iute, cu pași repezi, drumul scurt dintre mobile, și cum ajungea iar și iar lîngă perete, odaia i se părea incredibil de strîmtă.

Își îngropă fața în palme și și-o strînse cu toată puterea, dar nici măcar durerea nu-i putea împiedica halucinațiile: cîte un peisaj monstruos scăldat în soare sau o amintire urîtă, urmate de frînturi de gînduri. Cel mai mult o chinuia senzația că dintre aceste gînduri o privește o față străină, ștearsă, căreia trebuia să-i explice în parte fiecare tablou al acestor amintiri, de unde provine, ce moment din viață se leagă de el, dar trăsăturile șterse ale feței nici nu se clinteau, nu putea ști dacă au mulțumit-o aceste explicații.

Cînd auzi ciocănituri la ușă, crezu la început că și acestea sînt imaginare, dar după scurt timp ciocăniturile se repetară.

— Cine e?

— Eu sînt.

Zsófia recunoscu cu mare greutate glasul lui Flórián, suna adînc și emoționat. O năpădi rușinea, avea sentimentul că n-ar putea să privească în ochii bărbatului.

— Nu te supăra, sînt bolnavă. Nu te pot lăsa înăuntru.

Ascultă lipită de ușă cum afară bărbatul se întoarce și coboară treptele. Pașii îi amuțiră în curînd. Zsófia rămase singură. La gîndul că poate bărbatul nu se va mai întoarce niciodată, își luă în grabă pardesiul pe umeri și alergă după el.

Îl găsi pe Flórián lîngă ultima lampă, unde strada cotea spre coasta împădurită, ședea pe bordura trotuarului, ca și cînd i-ar fi fost cald, își scosese pufoaica așezînd-o lîngă el. Zsófia simți un miros de țuică atît de intens, încît îi aminti de mirosul originar al prunelor. Pesemne că Flórián băuse mult, dovadă ținuta rigidă a spinării și faptul că desena ceva pe pietrele străzii cu o crenguță. Zsófia se apropie de el.

— Hai, vino înăuntru.

— Nu pot merge.

Arătă spre camioneta cu trei roți.

— Trebuie să-l îngrop pe el.

Se duseră împreună la mașină, Flórián deschise portiera, se aplecă adînc peste banchetă și scoase trupul neînsuflețit al lui Vertig. Moartea nu ștersese de pe fața preotului expresia calmă, armonioasă, nu se putea stabili nici măcar unde îl atinsese glonțul. Zsófia izbucni în plîns.

— Oh, Doamne!

— Nu plînge.

Flórián duse cadavrul între copaci, într-un loc mai deschis unde întunecimea deasă a copacilor se lumina puțin și semiobscuritatea varia cu pete zdrențuite de raze de lună, îl așeză pe frunzișul uscat. Frunzele unei crengi își aruncau umbrele chiar pe fața lui, creanga era mișcată cînd și cînd de vînt, și în clipele acelea se mișcau și umbrele. Zsófia avea im-

presia că Vertig dormea doar şi că răsuflarea sa mişca frunzele.

Flórián se întoarse la maşină, sunetul unor fiare ce se ciocneau una de alta trăda faptul că bărbatul caută prin lada cu scule, aduse cu el o rangă, negăsind evident o cazma. Dădu la o parte frunzişul uscat şi înfipse vîrful rângii în pămînt. Pesemne că nimeri vreo rădăcină, căci fierul sări înapoi, Flórián gemu şi ochii i se mijiră de durere. Zsófia arătă spre o groapă săpată de ploi, o dolină.

— Poate acolo.

— Acolo ?

— Provizoriu, şi ne întoarcem altădată.

Flórián lărgi cu ranga groapa semicirculară, apoi întinse mortul pe un aşternut de bulgări mărunţi, uscaţi. Pe marginile gropii abia se vedeau urmele ploii rare din ziua anterioară. Lăsă ranga jos şi se uită la Zsófia.

— Ştii vreo rugăciune ?

— Mi-ar trebui o carte de rugăciuni.

Flórián aduse din maşină o carte de rugăciuni cu coperţi negre. Zsófia o deschise întorcînd-o în lumina lunii şi căută prin ea cu fruntea încruntată.

— Psalmi, slujbe divine. Ce să citesc ?

— Nu ştiu.

Între filele cărţii se aflau şi cîteva pagini scrise de mînă.

— Rugăciune pentru un copil, rugăciune pentru un erou, rugăciune pentru cei plecaţi pe mare, rugăciune...

— Rugăciune pentru un erou.

— E scris foarte mărunt.

— Du-te sub felinar.

Zsófia se duse în stradă, aruncă o privire spre Flórián, care stătea lîngă groapă rezemat în ranga de fier, apoi îşi întoarse ochii pe carte şi citi rugăciunea. După aceea se întoarse spre luminiş şi ajută cu o creangă la acoperirea gropii cu pămînt. Rana de pe umărul lui Flórián se deschisese din pricina eforturilor, sîngele străbătuse prin canadiana verde.

— Iar s-a deschis, vino să te pansez.

Zsófia se aplecă şi ridică de pe rigolă pufoaica, i se păru neobişnuit de grea, o întoarse : din buzunar ieşea gîtul unei sticle golite pe jumătate. Cu grijă, ca sticla să nu alunece afară, luă pufoaica pe braţ, cealaltă mînă — cu un gest deja obişnuit — o vîrî pe sub umărul bărbatului, ajutîndu-l la mers. Din mijlocul străzii, Flórián mai întoarse o dată capul spre mormînt.

Înăuntru, în pavilion, Zsófia puse un pansament nou, curat, pe umărul bărbatului. Flórián se aşeză la masă, scoase sticla din buzunar.

— Adu, te rog, pahare.

Turnă pentru amîndoi, ridică paharul să ciocnească, îşi aţinti ochii pe faţa Zsófiei. Fata simţi că privirea i se oprise asupra umflăturii de pe buza ei muşcată, pe care poate se imprimaseră şi urmele dinţilor, şi mîna cu paharul i se opri brusc. Zsófia îşi lăsă capul în jos, ţinea cu stîngăcie paharul în faţa pieptului, tresări cînd paharul lui Flórián îl ciocni pe al ei.

— Bea, Zsófia...

Deşi ţuica îi ardea gîtul, Zsófia goli tot paharul. Băutura i se urcă îndată la cap, îşi mişca picioarele cu mare efort, ca şi cum podeaua n-ar fi fost dreaptă, străbătu odaia, apoi şezu lîngă sobă.

— Ştii de ce mă îngrozeşte că a murit preotul ?

— De ce ?

— Pînă acum mă gîndeam că dacă dumneata păţeşti ceva, o să apară el în ultima clipă şi te salvează iar.

Flórián puse jos paharul.

— Zici că-i îngrozitor că preotul a murit. Eu cred că nu e nimic îngrozitor în asta. În 1944 a salvat o sută cincizeci de copii, apoi a luat partea chiaburilor, poate că nu avea dreptate, dar avea curajul să se înfrunte pentru ceea ce socotea că e bine, şi uite şi-acum, vîrstnic cum era, a mai avut curajul să lupte, pe scurt a folosit toate posibilităţile, nu şi-a dus cu el în mormînt nici o energie neconsumată. Pînă să vină moartea, a ostenit atît de tare, că n-a mai spus decît : e bine aşa, e-n ordine. El n-are să încerce să se întoarcă din groapă pentru a completa ce a omis să facă în viaţă. Şi nu are nevoie ca oamenii ce-i supravieţuiesc să-i aprobe ulterior viaţa.

Îi turnă iar Zsófiei, fata ţinea paharul cu ambele mîini, ca şi cum ar fi ţinut o ceaşcă de cafea, bău o sorbitură lungă, puse paharul jos, apoi iar îl luă şi îl aşeză în aşa fel ca să ajungă drept în mijlocul unui model, un cerc, al feţei de masă. Bărbatul continuă să vorbească lent, cu voce scăzută.

— La închisoare lucram într-o brigadă împreună cu un profesor, îl chema Oncs, sau aşa ceva. Era un om inteligent, umblat prin lume, se pricepea la viaţă. El mi-a spus : omul poate răspunde în trei feluri la ceea ce se întîmplă în lume — acceptă, se opune sau se sinucide.

— Nu e cine ştie ce de ales.

— Nici măcar la soluţia asta nu ajung decît puţini. Cei mai mulţi au renunţat la posibilitatea alegerii, fiind siliţi, fie de teamă, fie pentru că nu vedeau vreo altă cale, şi au încheiat o pace separată. Se pitesc într-un colţ, beau, fac grădinărie, ascultă muzică, muncesc pînă dau în brînci sau fac copii.

Zsófia îl întrebă indignată :

— Adică un copil e totuna cu băutura ?

Flórián nu dădu atenţie întrebării, se pare că nici n-o auzise.

— Şi mie mi-au plăcut întotdeauna oamenii care au ales din cele trei soluţii opoziţia. Să te opui unor puteri mai mari — fireşte nu pentru a apăra averea sau crimele — este ca aerul înălţimilor, îţi păstrează sufletul curat. Aminteşte-ţi de preotul ăsta, ce liniştit era, bine dispus, şi ce frumos vorbea.

— Englisch zicea că şi dumneata eşti aşa.

Flórián dădu din mînă şi se întoarse la tema de la început.

— E drept, există şi o opoziţie fără rost, cînd cineva se opune unor lucruri pentru că nu ştie ce-ar putea face cu ele, şi această opo-

ziţie îi oferă măcar aparenţa superiorităţii. Pe aceşti oameni îi ţine în picioare numai faptul că suflă împotriva lor un vînt potrivnic, pe *el* se sprijină, dacă vîntul s-ar opri, ar cădea în bot de propria neputinţă.

Pe Zsófia o năpădi somnul. Frazele lui Flórián i se roteau încet în cap, din cînd în cînd rostea fără să vrea cîte un cuvînt. Flórián tresări :

— Ce-ai spus ?

— Cred că m-am îmbătat. Îmi pare foarte rău. Aş vrea să te mai ascult.

— N-ai vrea să te culci ?

— Da, dar nu-mi mai pot mişca picioarele.

— Te ajut eu.

Flórián aranjă o pernă în fotoliu, apoi o duse pe Zsófia acolo, îi scoase pardesiul pe care-l luase la repezeală peste pijama, şi o culcă. Zsófia îşi rezemă capul pe pernă, simţi cum bărbatul o acoperă cu plapuma. Fata întinse mîinile după mîna lui Flórián, i-o luă între palme, apoi lipi de faţa ei palma aspră, bătătorită şi crăpată. Deschise o clipă ochii, bărbatul privea în gol, cu faţa încruntată, imobilă, ca şi cum treptat-treptat s-ar fi trezit din băutură.

— Rămîi aici pînă dimineaţă, da ?

Flórián dădu din cap afirmativ.

— Da.

— Cînd răsare soarele poţi pleca, pe întuneric mi-e frică să mă trezesc.

Fata îşi culcă obrazul în palma lui Flórián şi adormi.

12

A DOUA ZI, înainte de masă, puţin după ora zece — Zsófia tocmai întocmea lista de necesităţi — se auziră ciocănituri la uşa camerei de gardă, apoi, fără să mai aştepte răspunsul, intră doctorul Englisch.

— Bună ziua, Zsófia, zise. Făcu ocolul odăii, ajungînd înapoi la uşă, o deschise brusc şi se uită pe culoar. În faţa camerei stătea o infirmieră, în mîini cu un vas încărcat cu instrumente medicale ; pînă şi faţa uluită o trăda că trăsese cu urechea. Englisch se uită la ea insistent.

— Dumitale ţi se spune Vera „Lux" ?

— Da.

— Dacă nu greşesc, pentru că obişnuieşti să te culci numai cu străini şi dumneata singură aduci mai multă valută Băncii Naţionale decît IBUSZ[1]-ul. Acum de ce nu foloseşti ocazia ? La fiecare colţ de stradă găseşti un ziarist din străinătate. Poate nu ai timp ?

— Nu am.

— Vrei o zi liberă ?

— Nu.

— Atunci, cară-te !

Infirmiera plecă păşind foarte înţepat, Englisch încuie cu cheia uşa camerei de gardă, ba mai şi lăsă clempuşul peste gaura cheii.

[1] Instituţie care se ocupă cu problemele turismului din R.P. Ungară.

— Din păcate trebuie să accepți ideea că te compromit, Zsófia. Citește asta, au trimis-o cu șoferul azi-dimineață în oraș.

Scoase din buzunar o pagină în întregime bătută la mașină și o puse pe masă, putea fi copia a patra sau a cincea, căci literele erau imprimate foarte șters. Zsófia o parcurse de la cap la coadă : era un denunț. Cei peste douăzeci de semnatari, printre care infirmiere, medici, ba și cîțiva bolnavi, o acuzau că are relații cu militari A.V.O. și că ea însăși este fără îndoială omul pus acolo de autoritățile de securitate ale statului. Zsófia puse jos hîrtia și îl întrebă disperată pe Englisch :

— Spune-mi, de ce m-au denunțat ? Ce folos au din asta ?

Medicul își rezemă fruntea de geam — Zsófia realiză abia acum, pentru prima oară, că în orice cameră s-ar afla, Englisch în scurtă vreme merge la fereastră, ca și cînd pereții l-ar apăsa — cu buricele degetelor începu să bată încet darabana.

— Pe la începutul anului o mie nouă sute patruzeci și patru m-am întîlnit cu comandantul unei unități de Gestapo — îl cunoșteam încă de la cursele de cai din Viena — el mi-a povestit că Gestapoul n-a primit în nici o țară atîtea denunțuri ca în Ungaria. În privința asta, cred că nu s-ar fi putut plînge nici direcția politică a Armatei Roșii. Sînt convins că, dacă s-ar întoarce roata, cel puțin o sută de inși i-ar denunța pe denunțătorii dumitale, treaba asta pesemne e o trăsătură națională

la fel de caracteristică nouă ca și faptul că sîntem un popor crescut călare pe cai.

Ridică denunțul de pe masă.

— Eu am făcut rost de copia a patra. Exemplarele celelalte le-au trimis la minister, la Comitetul Revoluționar al Direcției Generale, al treilea nu știu unde a ajuns, dar tare m-ar surprinde dacă nu la unul din comandamentele răsculaților, poate la nenea Szabó, sau chiar mai sus. Adineauri le-au dus, cel tîrziu mîine dimineața oamenii sînt aici. N-ar strica, Zsófia, ca măcar cîteva zile să dispari de aici.

— N-am unde.

— Vrei să-ți caut un adăpost ?

— Nu.

— Mi-am imaginat. Dar trebuie totuși să faci un lucru, Zsófia : anunță-l pe Pimpernel să nu mai dea pe aici. Ca să fiu sincer, nu cred ca dumneata să ai vreo neplăcere mai mare, dar Pimpernel i-ar interesa mai mult.

Englisch se aplecă spre mîna Zsófiei, i-o sărută, cînd își ridică iar capul, zîmbi :

— Știi, Zsófia, că în ultima săptămînă te-ai schimbat, ai devenit o femeie extra ? Pernuțele sufletești s-au redus, ba un pic și cele trupești. Pesemne, mi-ai acceptat sfatul.

Zsófia nu vru să atragă asupra sa bănuiala prin faptul că părăsește lucrul mai devreme, conform regulamentului își predă slujba seara la ora opt, după care plecă în grabă la pavilion. Aprinse veioza mică, cu picior, care nu lumina decît mijlocul odăii, se strecură cu grijă pînă la fereastră și privi afară. Cercetă de

mai multe ori cu privirea boschetele şi copacii din parc, dar nici un semn nu trăda că pavilionul ar fi fost ţinut sub observaţie. Lăsă veioza aprinsă şi se strecură afară din parc pe portiţa de fier laterală.

Ştia că Flórián, dacă vine cu maşina, nu se apropie de clinică pe şoseaua largă, modernă, căci ea conducea spre intrarea principală, ci că taie peste culmea dealului Petőfi pe un drum îngust, cu macadam. Zsófia porni pe acest drum, la poalele dealului se retrase în refugiul întunecos din staţia de autobuz.

Aerul se răcorise mult, pe balustrada de fier albea o brumă groasă, apăsă vîrful degetului pe ea în cîteva locuri şi apărură cercuri mici, de culoarea originală, ruginie, a fierului. Zsófia ştia că pînă dimineaţa bruma va acoperi toată coasta dealului. Nu departe de ea, mai zăcea în şanţ scheletul maşinii în care arsese militarul A.V.O., din cînd în cînd cădea de sus cîte o frunză şi zornăia pe tabla arsă, topită.

Zsófia urmărea cu atîta încordare porţiunea de drum dinspre Pesta ce conducea spre poalele dealului, încît nici nu-l observă pe Vajna István, care se apropia dinspre culme, nu tresări decît în clipa cînd i se adresă :

— L-au prins, Zsófia, înăuntru în pavilion. N-am putut să-l salvez. Am venit după tine.

Zsófia vru să se întoarcă, dar Vajna o apucă strîns de braţ.

— Dacă te întorci, te înhaţă şi pe tine.

— Tu l-ai trădat, zise Zsófia. Cu mîna liberă îl lovi pe Vajna peste faţă, îl nimeri în

nas ; ameţit, bărbatul făcu un pas înapoi, Zsófia porni alergînd în sus, pe drum se iviră ţevile unor puşti şi pistoale lucind dintre tufişuri, înţelese că îl prinseseră pe Flórián în capcană.

La gardul clinicii unul dintre oamenii înarmaţi ieşi din ascunzătoare şi o arestă pe fată, conducînd-o la intrarea laterală. Acolo, rezemat de stîlpul de cărămidă al porţii, se afla Oncs. Bărbatul purta şi acum aceeaşi pălărie cu boruri înguste şi acelaşi pardesiu moale, gros, pe braţ cu banderola tricoloră, exact ca prima oară cînd venise în urmărirea lui Flórián. Dădu din cap.

— Bună seara. Am aşteptat zadarnic un telefon. Nu aveaţi încredere în bunele noastre intenţii ?

— Nu.

— Îmi pare rău. Bineînţeles, întîlnirea poate avea loc şi aşa, dar într-o situaţie mult mai rea pentru el. Ţi-aş da un sfat : nu uita că orice ocazie ţi se oferă o singură dată.

Oncs o lăsă pe Zsófia în paza oamenilor săi, dispunînd să fie lăsată la el numai cînd le va face semn, aşa cum s-a stabilit. Din buzunarul de la spate scoase un revolver, i se alăturară doi oameni înarmaţi. Intră în pavilion, aprinse lumina, Zsófia putea deduce chiar şi de la distanţă ce se petrece. Flórián şedea lîngă masă ; dormea cu capul rezemat pe braţe.

Oncs puse mîna pe umărul lui, Flórián tresări, privi în jur, apoi văzînd armele îndrep-

tate spre el, dădu din cap. Deși unul dintre răsculați îi făcu semn cu țeava pistolului în sus, nu fu dispus să ridice mîinile. Oncs îl pipăi, scoase din buzunarul pufoaicei un pistol și un pumn de gloanțe, le aruncă pe masă, apoi deschise ușa și le făcu semn oamenilor înarmați de la poartă s-o lase pe Zsófia să vină înăuntru.

— Să presupunem că nu ne-am întîlnit niciodată, e-n regulă, domnul meu ?

Flórián nu răspunse, Oncs arătă cu mîna întîi spre Zsófia, apoi spre Flórián.

— Nu știu în ce măsură vă cunoașteți, dar cred că mai degrabă e cazul să te prezint pe domnia-ta.

Scoase din buzunar un carnețel și îl cercetă.

— Locotenent-major Smidt Flórián, deși gradul nu interesează, de vreme ce a fost degradat. Unul dintre acei șapte sute de tineri țărani pe care Rajk i-a adunat în 1946 din toată țara și i-a trimis la școala de ofițeri. După cîte se vede, a făcut parte dintre cei mai capabili, căci după absolvirea școlii a ajuns în rîndul forțelor interne, a devenit comandantul securității celor mai importante obiective și în același timp favoritul lui Rajk. După procesul lui Rajk, e arestat, ziarele publică știrea că a vrut să fugă în Iugoslavia și în timpul tentativei a fost împușcat. De atunci figurează în toate statisticile ca mort. Ajunge la închisoare sub nume străin, apoi în diverse lagăre de pedeapsă. Nici după noul program guvernamental din 1953 [1] nu e pus în libertate, anumiți conducători împiedică reanalizarea cazului său. Din închisoare e trimis într-un lagăr de internare. Are parte de rarul noroc de a fi închiși tot acolo foștii săi judecători și paznici de închisoare. Începutul anului 1956 și-l petrece încă tot la o carieră de piatră, la douăzeci și patru octombrie vine la Budapesta.

Oncs se uită la Zsófia.

— Restul, cred că îl știi și dumneata. Datele sînt exacte ?

Flórián nu răspunse, privea cu o față gînditoare în gol, desigur nu voia să-l întărească pe Oncs în credința că informațiile sale corespund realității. Oncs dădu din mînă.

— Liniștește-te, știu că nu spun baliverne.

Scoase din buzunar plăcuța metalică provenită din închisoare a lui Flórián și o arătă. Zsófia deveni palidă, nu mai avea nici o îndoială că Vajna asmuțise pe prigonitori pe urmele lui Flórián. Oncs scoase din portmoneul său o altă plăcuță metalică.

— Mai am o plăcuță din asta, ia privește-o, domnișoară, asta cu numărul o mie și asta cu o sută sînt la fel, ceea ce înseamnă că respectivul a lucrat în aceeași brigadă, în lagăr, cu eroul nostru. Ce crezi, a cui a fost ?

— Nu știu.

— A mea.

---

[1] Referire la 27 iunie 1953, cînd în fruntea conducerii de partid și de stat este ales Imre Nagy ; cu acest prilej unul dintre cele mai importante puncte ale noului program guvernamental a fost restabilirea legalității (desființarea lagărelor politice, punerea în libertate a unor deținuți).

Privi în jur.

— Locul ăsta nu e potrivit pentru a continua discuția. Urmează-mă !

Dădu din cap spre Zsófia :

— Și dumneata.

Zsófia îl apucă pe Flórián pe sub umăr și îl ajută să se ridice de pe scaun, apoi îl privi așteptînd ; bărbatul rosti cu voce răgușită :

— Putem porni.

Cu mîna stîngă apucă mîna Zsófiei și ieși primul din pavilion. Merseră cu pași liniștiți pînă la camionul ce aștepta în fața porții, ca și cum n-ar fi observat că fiecare gest al lor e însoțit de mișcarea țevilor de pușcă-mitralieră ațintite asupra lor.

13

CAMIONUL SE OPRI în fața clădirii băii Diana din Buda, răsculații și Flórián coborîră. Lampa de deasupra intrării nu ardea, dealtfel în spatele ferestrelor năpădite de praf clădirea părea lăsată în părăsire, Zsófia își amintea că baia asta fusese închisă cu mulți ani în urmă, pentru a fi renovată.

Oncs sună la vechea poartă de fier, puțin mai tîrziu se aprinse o lumină în clădire, se auzi o cheie răsucindu-se în broască.

Intrară într-un vestibul pardosit cu mozaic, cîndva luxos, aici, în opoziție cu fațada, se vedeau deja semnele unui început : în zid fuseseră săpate pe alocuri șanțuri, într-un

colț erau stivuite cîteva lăzi, lîngă care zăceau azvîrlite grătare de lemn putrede și rozete de duș cu țevăria spartă și strîmbată.

Oncs înaintă, pătrunse într-un culoar din care se deschideau uși spre cabinele de baie de pe vremuri. De mult nu vor mai fi venit pe aici oaspeți la băi, globurile lăptoase ale lămpilor cu lumină slabă, tocurile ferestrelor erau acoperite cu un strat gros de praf, pînă și pașii lor răscoleau pe dale nori de praf, li se uscară gîtlejele de praf. Cu toate acestea Zsófia simțea cum din ziduri încă se revarsă mirosul săpunului ieftin, parfumat. În capătul coridorului se opriră în fața unei uși vopsite în alb, pe care mai rămăsese tăblița „Cabinier".

— Rămîneți aici.

Lăsîndu-i pe Zsófia și pe Flórián în paza însoțitorilor înarmați, Oncs se întoarse, pornind în grabă pe pardoseala de piatră pe care se imprimaseră în praf urmele tălpilor. După o scurtă ezitare, Zsófia apăsă pe clanța odăii cabinierului și intrară înăuntru.

În încăpere lumina numai un bec aflat la capătul unui fir ce atîrna din tavan. Odaia era mult mai spațioasă decît se așteptau, în afara scaunelor și a mesei de serviciu se mai aflau un dulap, o canapea și un stelaj, dar lipsa covoarelor, pernelor, așternuturilor și altor obiecte arăta că nimeni nu mai locuiește aici permanent, sau chiar dacă a locuit, se mutase demult.

Acum, în cabină nu mai stătea decît un bărbat în haine negre, lungit pe canapea, cu bra-

țele și picioarele ghemuite. Cînd se deschise ușa, căscă ochii, dar îndată se întoarse spre perete, dîndu-le de înțeles că nu vrea să stea de vorbă cu noii sosiți, și se retrase în penumbra de lîngă perete, fără să mai facă vreo mișcare. Zsófia nu se miră, se gîndea că și omul ajunsese în împrejurări similare aici, în cabina din culoarul băii.

Flórián nu dădu nici o atenție tovarășului lor de cameră, merse la fereastră, se ridică în vîrful picioarelor și cu mîna stîngă, sănătoasă, scutură gratiile, dar acelea nu cedară, apoi pipăi pe rînd pereții și nu se așeză decît după ce se convinse că nu li se oferă nici o posibilitate de salvare ; își rezemă coatele pe colțul mesei. Zsófia își trase scaunul mai aproape de el și îl întrebă în șoaptă :

— Ce-o să fie ?

Flórián ridică din umeri.

— Nu știu.

— Ți-e frică ?

— Nu.

Bărbatul nu-i răspunsese în șoaptă, vorbea pe un ton normal, obișnuit, fără să-i pese că tovarășul lor de detenție întors cu spatele spre ei le poate auzi cuvintele.

— Dacă există dreptate, atunci noaptea asta trebuie să-mi fie mai ușoară decît orice noapte din viața mea ; de multă vreme o aștept și m-am pregătit pentru ea.

— De cînd ?

— De mult, încă de cînd eram copil. La voi la școala sanitară se învață istorie ?

— Da.

— Ai auzit de batalionul Sankt-Georg ?

— N-am auzit.

— În 1917, la Cattaro, s-au răsculat marinarii, au pus stăpînire pe vapoare și pe tot golful Cattaro, au înălțat steagul roșu — pentru prima oară în Austro-Ungaria. Slujea și bunicul meu acolo, în batalionul Sankt-Georg. Apoi a urmat represiunea : aeroplane, vasul de război „Kronherzog Rudolf“, Horty pe „Viribus Unitis“. „Carol al VI-lea“, iar de pe Lovcsen, unul dintre bastioanele ce străjuiau din înălțime golful, trăgea artileria grea. Ofițerii și-au trădat iar oamenii : „Gea“, „Schwarzenberg“ și celelalte au slobozit rachetele albe, numai Sankt-Georg a intrat în luptă. Atunci, un glonț rătăcit l-a ucis pe comandant, Sankt-Georg a încercat să fugă din golf, cel puțin să piară în larg, dar la gura golfului Horthy i-a capturat.

— Și ce s-a întîmplat cu marinarii ?

— Douăzeci dintre ei au fost executați. Abia după ce zăceau morman lîngă catarg, un ofițer le-a adus celor morți grațierea regelui. Așa era obiceiul la execuții, voiau prin asta să arate că regele acordă întotdeauna grațierea, dar că uneori grațierea sosește prea tîrziu. Pe cîțiva dintre prizonieri i-au legat în fața locomotivelor, în Serbia, în speranța că astfel partizanii nu vor trage în tren, iar pe ceilalți i-au dus în închisorile de pe munte, sub bastionul Lovcsen, au stat luni întregi în umezeala rece, nici unul nu a mai ieșit de acolo sănătos. Au ajuns în Muntenegru la muncă silnică, pe culmile munților constru-

iau drumuri, primeau rații de mîncare pe sponci; din două sute de oameni o sută optzeci muriseră deja cînd a sosit vestea că aici acasă a izbucnit revoluția. Cei douăzeci de marinari rămași în viață au străbătut toată Serbia, din ei s-a alcătuit commando-ul Smidt Mihály. Ei au înfrînt răzmerița ludovicanilor, ei au luptat împotriva monitoarelor contrarevoluționarilor. Apoi în '919 iar s-au întîlnit cu Horthy. Bunicul meu s-a ales cu zece ani de temniță.

— Nu s-a mai întors acasă niciodată?

— Ba da, i-au mai redus puțin din condamnare. S-a întors acasă în satul nostru în 1928, așadar, socotind și războiul, după paisprezece ani. În temniță s-a scrîntit la minte, după cîte se zicea, din cauză că l-au lovit în cap pe la spate cu un baston de cauciuc, sau cu un sac de nisip. Trăiam și-așa greu, el era o povară în plus pentru familie, tata, unchii mei, ba și bunica, nevasta lui, mereu îi reproșau că ne-a lăsat singuri vreme de paisprezece ani. Doar eu îl iubeam. Ziua ieșeam cu el pe ogoare, munceam împreună, îmi punea pe cap vechea sa beretă de marinar — abia se mai putea citi pe ea: Sankt-Georg — mie mi-a dat și moletierele. Cînd ne întorceam spre casă, îl apăram de copii, care știau despre el că nu e în toate mințile, vedeau că propria-i familie îl batjocorea, credeau că le e permis și lor, adesea azvîrleau cu pietre după el. Seara se spăla, își îmbrăca frumușel cămașa curată și povestea. Cred că nu știa precis cine sînt, uneori mă lua drept fiul său și atunci îmi

spunea că el se născuse în afara legii și din cauza asta și la școală era silit să șadă în ultima bancă, mă întreba dacă treaba asta o resimt cumva și eu? Dar cel mai ades credea că sînt marinar, leat de-al lui, și îmi vorbea ca atare. Mie-mi plăcea că mă crede marinar, ședeam unul lîngă altul și parcă aveam senzația că și eu am trăit cîndva la Cattaro, că am văzut emblema revoluției, așa cum o înfățișa o pictură din vitrina cofetăriei: un grănicer liber care dă foc cu o făclie făcînd să sară în aer frontul plin de praf de pușcă al inamicului și pierind el însuși acolo. I-am ascultat vreme de douăzeci de ani întîmplările, dar toate cîte s-au petrecut cu mine în acești douăzeci de ani nu mi se par atît de importante ca acele întîmplări.

— N-ai vrut niciodată să trăiești cum trăiesc ceilalți oameni?

— Niciodată. Am fost mereu conștient că nu e în firea mea.

— De ce nu?

— Poate pentru că omul nu e făcut pentru orice. Unii s-au născut pentru liniște, pace, ăștia cunosc sute de mii de fețe ale bucuriei, toată viața li se plămădește așa fel încît să smulgă bucuria din orice, nu se pot sătura de ea. Cred că majoritatea oamenilor e așa, și așa e bine. Dar mie mi-a adus liniște numai lupta, aș putea spune chiar suferința, suferința ce are un scop, în schimb acesteia îi cunosc inifinit mai multe fețe decît fețele bucuriei pe care le cunosc alții.

14

TOVARĂŞUL LOR de detenţiune, despre care nu se putea şti dacă ascultă sau nu vorbele lui Flórián, se sculă de pe canapea, cu degetele îşi pieptănă peste cap părul ce-i căzuse pe frunte şi începu să se plimbe nervos de-a lungul cabinei. Ţinuta lui ţeapănă trăda şi în civil pe militar; faţa sa cîndva plină, voluntară, slăbise brusc în ultimele zile, sub bărbie pielea îi atîrna flască, şi cu toate că nu părea să fi împlinit nici patruzeci de ani, sub ochi avea cearcăne şi riduri adînci. Ajungînd în cercul de lumină al lămpii, încercă să scuture de pe costumul său negru praful luat de pe tapiseria canapelei.

Zsófia nu găsi nimic deosebit la bărbat, dar observă cu surprindere că privirea lui Flórián se schimbă şi pe faţă i se aşterne un văl de furie şi batjocură.

— Te salut, colonele, dacă nu doreşti să stai într-o odaie cu un vînzător de ţară, binevoieşte şi sună după personal.

Bărbatul în haine negre se opri.

— Cine eşti dumneata? Nu te cunosc.

— În schimb eu te cunosc, colonele Redő, dacă nu mă înşeală memoria.

— Unde ne-am cunoscut?

— Dumneata erai judecător în toamna lui 1950 la procesul acela, cînd tribunalul militar m-a condamnat la moarte. Ai vorbit foarte frumos; dacă întîmplător n-ar fi fost vorba de pielea mea, te-aş fi felicitat şi eu.

Flórián imită vocea lui Redő:

— „Pentru această trădare de ţară, e prea puţin o singură moarte."

Zîmbi — un zîmbet abia perceptibil numai în jurul gurii; ochii îi rămaseră ironici şi ameninţători.

— Poţi fi satisfăcut, au exersat pe spinarea mea toate soiurile de morţi care le-au stat la îndemînă. Dar să mă prezint: sînt Smidt Flórián.

Redő încercă să se stăpînească, dar faţa i se întunecă de sîngele ce o năpădi brusc; se rezemă de colţul mesei. Încet-încet se reculese, îşi îndreptă spinarea.

— Şi ai de gînd să lichidezi acum afacerea asta?

— Nu am de gînd să lichidez nimic, aş fi renunţat pînă şi la satisfacţia de a sta acum în aceeaşi celulă cu dumneata. Asta nu rezolvă nimic şi nu îndreaptă nimic. Aş avea doar o întrebare.

Flórián arătă spre paznicii înarmaţi din faţa uşii:

— De ce n-aţi fost în stare să vă purtaţi şi faţă de ei la fel de curajos şi de necruţător ca faţă de noi?

— Dumneata cînd te-ai eliberat?

— De zece zile.

Redő dădu din mînă.

— Atunci n-ai avut cum să vezi acel lanţ de trădări mîrşave care au condus pînă aici.

— Cine pe cine a trădat?

— Înţelege-mă: nici timpul, nici situaţia nu sînt potrivite pentru explicaţii.

— Ba, nici că s-ar putea mai potrivite! Mîine dimineață nu voi mai putea discuta astea decît cu Sfîntul Petru.

— Crezi că vor îndrăzni s-o facă?

— De ce nu?! De cine ar trebui să se teamă? Toate străzile orașului sînt în stăpînirea lor.

Redő își frecă nervos palmele.

— N-aveți la voi vreo băutură?

— Nu.

Redő deschise dulapul, pe raftul cel mai de jos se aflau cîteva sticle năpădite de praf, le scoase pe rînd pe podea, în cele din urmă găsi o sticlă în care rămăseseră cîteva degete de băutură, un fel de licoare tulbure. Deși zidurile celulei emanau un frig intens, își descheie nasturii cămășii.

— E-n regulă. Să discutăm. Dacă dorești, îmi cer scuze că v-am condamnat, pe dumneata și pe tovarășii dumitale. Deși n-ați murit și n-ați ajuns în închisoare chiar atît de mulți cîți cred unii, poate n-au fost nici patru sute, dar trebuie să recunosc că ați făurit un tip curajos și original în istoria mișcării muncitorești. Pe mulți dintre voi i-am îndrăgit și am recunoscut întotdeauna că, în anii de luptă, voi ați făcut cel mai mult pentru reconstrucție și pentru putere. În orice caz ați fi meritat mai mult decît soarta de care ați avut parte, dar din păcate societățile au fost în așa fel plămădite, încît aceste escamotări sînt întotdeauna mai necruțătoare decît s-ar cuveni. Dar a cere scuze nu schimbă

fondul realității, căderea, dispariția voastră din viața societății a fost o necesitate.

— De ce?

— Cînd se termină un război, lumea nu poate lua îndată la cunoștință despre pace, trebuie să vină niște oameni care în jumătate din inima lor mai poartă războiul, sînt soldați, iar în cealaltă jumătate pacea, construiesc. Aceștia sînt oameni de o structură aparte, sufletul le e țesut din niște mușchi ca ai picioarelor alergătorilor de cursă scurtă, capabili de eforturi rapide și bruște, în anii de buimăceală dintre război și pace au fost în stare să muncească, să tragă cît pentru cîteva decenii. Dar cînd lumea realizează în sfîrșit că e pace, că bazele s-au clădit, că puterea e trainică, acești oameni devin de prisos, căci sufletele lor sînt plămădite numai pentru scadențe scurte și pentru îndeplinirea anumitor misiuni, aidoma — ca să dau un alt exemplu — efemeridelor, cu trup lipsit de intestine. Și dacă întîmplător o efemeridă rămîne după nuntă în viață, trebuie să recunoască, vai, că trăiește numai din greșeală și că nu se poate angaja, să zicem, să facă o bicicletă hidraulică.

Flórián scutură din cap furios:

— Noi n-am venit ca efemeride, dacă a existat vreodată în țara asta un detașament pe care l-a trimis cu adevărat poporul, apoi acela am fost noi.

— De aici se trage și cea de a doua greșeală a voastră. Datorită nenumăratelor relații personale pe care le aveți, ați descompus popo-

rul în factorii destinelor personale, şi asta e inadmisibil. Anii marilor construcţii şi a marilor angajamente sociale nu suportă ca numerele, cifrele să le înlocuim cu nume, numai numerele sînt folositoare, cel ce are nume, e preocupat numai de el însuşi.

— Cunosc asta, a început încă de pe vremea mea, doar că nu atît de deschis pe cît ai exprimat dumneata acum. Tactica dublă ! La şedinţe le făceau curte maselor, dar între ei le considerau o turmă inconştientă, faţă de care orice formă a disciplinării e scuzabilă, aveau încredere cel mult în a treia sau a patra generaţie, pe care o educau de pe atunci ei înşişi.

— Susţin şi azi că materialul uman pe care l-am moştenit de la orînduirea horthystă nu putea fi condus *decît* cu o astfel de tactică.

— Nu putea fi *nici* cu una ca asta ; dacă s-ar fi putut, acum dumneata n-ai sta aici în mijlocul odăii cabinierului.

— Asta nu demonstrează nimic, nici măcar dacă au să mă lichideze. Cel ce rămîne în viaţă dintre noi, mîine sau peste un an ia munca de la cap. Şi tot aşa.

Redő zîmbi :

— N-ai să mă crezi, dar eu am învăţat într-un liceu iezuit. Eram fiu de ţărani săraci şi numai la iezuiţi m-au primit fără taxe de şcolarizare, cu internat şi masă gratuite. Nu mai ştiu cine ştie ce din ce-am învăţat la religie, dar deviza ordinului n-o voi uita niciodată : „Nunquam reformata quia nunquam deformata". Niciodată nu a trebuit reformat,

pentru că niciodată nu s-a deformat. Cred că şi tactica noastră e aşa.

— În clipa cînd o luaţi de la cap „tot aşa", îşi reiau activitatea acele forţe care au răsturnat acum statul, şi va fi numai o chestiune de timp ca s-o faceţi iarăşi.

Pe culoar se auziră paşi ce se apropiau, Redő tresări şi interveni întrerupîndu-l :

— Acum nu mai e timp pentru asta.

Se întoarse spre Zsófia :

— Dintre noi trei, dumneata ai cele mai mari şanse să ieşi de aici. Te rog să te duci la soţia mea, spune-i că i-am trimis eu vorbă ca, dacă mai e posibil, să avorteze copilul. Nu ne putem permite luxul ca în împrejurările astea să-şi împovăreze soarta fie şi cu un copil. Să facă rost de la cineva de o adeverinţă, să nu se interneze în spital pe numele ei. Notează-ţi şi adresa noastră : Redő Gábor, Piaţa Mechwart 21.

Zsófia abia mai avu timp să-şi repete în minte adresa, cînd se deschise uşa şi intrară trei oameni înarmaţi. Conducătorul lor îi făcu semn lui Redő.

— Dumneata vii cu noi.

— Unde ?

— Ai să afli. Dumneavoastră doi, dacă vreţi, vă puteţi culca, găsiţi pleduri în dulap.

Îl conduseră pe Redő, locotenent-colonelul mai întoarse din pragul uşii capul şi se uită la Zsófia, ca şi cînd ar fi repetat rugămintea ca fata să-i transmită soţiei mesajul său, apoi Flórián şi Zsófia rămaseră singuri.

— Ce crezi — întrebă Zsófia — v-au închis aici întîmplător ?

— Nu cred, s-ar fi găsit încă o odaie. Ori au vrut să-l înmoaie pe el, ori pe mine. Dar e totuna, hai să nu mai vorbim despre asta.

În raftul de sus al dulapului zăceau cîteva pături și prosoape de baie. Zsófia șterse cu o perie de parchet praful de pe canapea și improviză un așternut.

— Dumneata culcă-te, Flórián.

— Culcă-te dumneata.

Stăteau nehotărîți în fața canapelei, Zsófia își dădea seama că numai ea poate lua o hotărîre.

— Încăpem amîndoi. Treci lîngă perete, acolo te poți culca pe partea stîngă.

În odaia rece, Flórián nu-și scoase decît canadiana și pantofii ; dealtfel și Zsófia se vîrî sub pled îmbrăcată. Se întoarse cu fața spre bărbat, se ghemui lîngă el și îl îmbrățișă. Flórián rosti încet :

— N-ai avut noroc cu mine.

— Ba eu simt că am avut.

— Alte femei sînt scoase la teatru, iar eu te-am adus la închisoare. Dar poate că mîine ai să fii pusă în libertate.

— Și dumneata ?

— Nu știu. Dacă tot nu ne vom mai vedea, îți doresc mult noroc și să ai parte de fericire.

— Eu n-am să fiu fericită.

— Ba da, lumea va fi fericită, dacă n-aș fi crezut în asta, n-aș fi pornit pe drumul meu. Nici dumneata n-ai să rămîi singură, ai să găsești un om cumsecade, pe care-l meriți, veți avea copii...

— De ce nu ne-am întîlnit cu zece ani mai devreme ?

— N-aveam cum.

— Ce mult mi-ar fi plăcut să trăiesc cu dumneata !

— Și mie. Hai, dormi, acuși se face ziuă.

Zsófia se ghemui și mai aproape de Flórián, își ascunse fața între cutele canadienei și ascultă bătăile egale, liniștite ale inimii bărbatului, acest ritm ordonat o cufundă încet-încet în somn și, uitînd unde se afla canapeaua, adormi.

15

A DOUA ZI, în 3 noiembrie 1956, Oncs intră pe la ora zece dimineața în odaia cabinierului. Aduse cu el pîine, conserve de carne desfăcute, ciocolată și ceai, pe care le puse pe masă.

— Nu vreți să luați micul dejun cu mine ?

Flórián se duse la fereastră, îi întoarse spatele, Oncs o îmbie pe Zsófia :

— Nici dumneata nu mănînci ?

— Nu.

Oncs dădu din umeri.

— Nu vă supărați, eu mănînc, am hiperaciditate și trebuie să respect cu strictețe orele de masă.

Își turnă ceai.

— Mă simt obligat să spun că interesul acesta exagerat nu e față de persoana dumitale,

ci față de postul pe care-l ocupi. Singurul dumitale merit în treaba asta e că ai ajuns acolo nu întîmplător. Aș vrea să discut cu dumneata, numai că asta ar presupune să-mi răspunzi.

— Ce dorești ?

Oncs se uită afară pe culoar, îi trimise mai departe pe oamenii înarmați ce păzeau la ușă și vorbi pe un ton estompat :

— E vorba de un singur lucru, și anume că vor să jupoaie două piei de pe dumneata, întîi depui o declarație că renunți să mai salvezi răniți, după care poți fi pus oricînd la zid. Eu le-am spus celor de la comandament că dumneata n-ai să accepți asta.

Zsófia nu înțelese de ce se străduiește Oncs să cîștige simpatia lui Flórián, din ținuta încordată a bărbatului ghici că e în căutarea unei modalități de a-și putea exprima ce are de spus cu adevărat.

— Nu accept o treabă de măcelar nici în mic, nici în mare. Dealtfel mă simt mai aproape de dumneata, decît de ei.

Rămase pe gînduri.

— Bineînțeles, nu mă refer la simpatie sau la gusturile noastre. Secolul XX a dat naștere unei armate aflate deasupra armatei, pe umaniștii înarmați. Faptul că luptă cu arma e absolut întîmplător și are un caracter voluntar, datorită poziției lor sociale rar sînt amenințați în existența lor, teoretic deci ar avea posibilitatea să se mențină departe de luptă ; practic însă e imposibil, pentru că ceea ce au început cu pana sau penelul, nu poate fi continuat decît cu arma. Drama lor e sporită prin

faptul că au pierdut orice legătură cu oamenii în ajutorul cărora pornesc. Asta se referă și la mine, dar și la dumneata, nu cred că ai o relație sau o prietenie concretă, vie, cu cineva.

Se înclină ușor în fața Zsófiei.

— Bineînțeles, cu excepția domniei-tale. Și totuși trebuie să ne întoarcem pe acel drum pavat cu un egoism meschin pe care, risipindu-ne toate energiile tinereții, ne-am zbătut pentru a ne desprinde din ambianța oamenilor. E o armată pe care eu, în sinea mea, o numesc Armée Candide, armata imaculată. Ea n-a existat niciodată ca armată de sine stătătoare, dar membrii ei au fost prezenți în toate marile bătălii ale secolului, unde trebuiau apărate interesele oamenilor, de la Revoluția din Octombrie, trecînd prin războiul civil din Spania, pînă acum la această revoluție din octombrie. Deși au luptat întotdeauna în primele rînduri și, față de numărul lor mic, pe parcursul anilor au pierdut disproporționat de mulți oameni, ei nu s-au identificat cu adevărata armată căreia îi aparțineau prin obligație, ca și cum ar fi purtat în buzunare exclusiv legitimația invizibilă a Armatei Imaculate. La terminarea bătăliilor n-au acceptat nici posturile de dictatori, nici pe cele de funcționari, s-au întors la cărțile lor și la disprețul lor funciar față de oameni.

Oncs termină de mîncat, își șterse cuțitul pe o bucățică de pîine.

— Bineînțeles, acum ar trebui să arăt legitimația invizibilă. Originea mea nu are să-ți

cîştige simpatia, jumătate din Tiszántul era proprietatea familiei noastre, un dascăl a şi calculat că moşia familiei Oncs e o parte ce poate fi măsurată şi comparată proporţional cu suprafaţa întregii lumi, nu sînt necesare prea multe zerouri după hotarul zecimalelor.

Flórián zîmbi ironic :

— Dar, fireşte, dumneata îl citeai pe Marx încă de la vîrsta de optsprezece ani şi răspîndeai manifeste comuniste !

Oncs protestă rîzînd :

— Nu, eu n-am izbutit să citesc nici pînă azi „Capitalul", dacă te interesează, lecturile mele de atunci erau Bergson, Kirkegaard şi înainte de toate Montaigne. Orizontul meu de viaţă era acelaşi cu „nu"-ul disperat al fiecărui tînăr de optsprezece ani — poate nu mă deosebeam de aceştia decît prin faptul că tînjeam mai mult decît toţi la vreun „da". În cazul meu, dorinţa asta nu trebuie înţeleasă în sensul că în faţa primei ideologii comode şi folositoare lui, omul să spună : da, asta am căutat. Aceşti căutători găsesc de obicei nişte convingeri pe care ei înşişi le-au ascuns din faţa lor şi această mică pseudocăutare nu le trebuie decît pentru a afla o împăcare între iluziile şi interesele lor materiale.

Îşi înălţă capul.

— Nu accept drept măsură a obiectivităţii în ce grad se dispreţuieşte omul pe el însuşi, eu sînt mîndru că încă de la vîrsta de optsprezece ani aparţineam acelei Armée Candide, deşi fireşte atunci nu ştiam nici măcar că această idee există. Cînd am auzit de revoluţia din Spania, am părăsit universitatea, cred că am fost singurul ungur care a călătorit pe banii săi şi numai din propriul îndemn în Spania. Ce-i drept, atunci trăiam în Olanda. Nu m-au primit în Brigada Internaţională, probabil mă considerau provocator, deşi nu mă prea omoram să le fiu simpatic. Ca să fiu absolut sincer, aş fi vopsit pe o bucată de pînză albă leul cel verde cu spade, herbul nobiliar al familiei Oncs, dar, oricum, nu puteam exprima chiar într-atît de făţiş că vreau să lupt sub propriu-mi steag, aşa că m-am înrolat într-o fracţiune anarhistă. Luptele noastre nu au primit girul legendelor oficiale, ca bătălia de la Huesca sau vîrful Tibidabo, dar nu trebuie să-ţi demonstrez dumitale că războaiele nu sînt cele mai sîngeroase tocmai acolo unde îşi prepară peliculele operatorul jurnalului cinematografic.

Flórián se întoarse de la fereastră, vizibil interesat de ceea ce spunea Oncs.

— Pentru Spania, te invidiez sincer.

— Da, aceea a fost cea mai curată haltă. După înfrîngere, am ajuns şi eu în lagărul de prizonieri de la Vernet, tata a venit după mine, să mă ia acasă. Pentru că nu suferearn spaţiile claustrate, am acceptat să mă scoată din lagăr, dar la Paris m-am certat cu el şi l-am părăsit. Nu vreau să te plictisesc cu celelalte halte ale vieţii mele, cum am ajuns printre partizanii francezi, cum m-am întors acasă în 1946, şi cum am fost arestat în 1949 ca spion francez, dealtfel trebuie că mă mai ţii minte din închisoare. Am povestit acestea nu-

mai ca să subliniez bazele comune ale vieţilor noastre deosebite : Împotrivirea şi Datoria. Nu ştiu exact, dar îmi imaginez că, în felul său, nici preotul franciscan — requiescat in pace — nu era prea departe de noi.

— În ce mă priveşte, nu aparţin acelei oşti imaculate despre care mi-ai vorbit adineauri. După cîte cunosc eu istoria, domniile-voastre aţi izbutit întotdeauna să plecaţi cu ultimul tren, care i-a luat pe fugari, eu n-am plecat, şi nici n-am ţinut să supravieţuiesc revoluţiei, care m-a crescut pe mine. Dacă nu mă crezi, gîndeşte-te că aseară tocmai dumneata mi-ai luat revolverul şi m-ai arestat, iar temnicerul şi condamnatul nu pot aparţine aceleiaşi oşti, asta am învăţat-o şi la închisoare. În al treilea rînd, eu n-am participat aici la războiul unor străini, ci la al meu. Şi cu asta am încheiat, nu mai am nimic de discutat cu dumneata.

— Da, este aproximativ răspunsul pe care-l aşteptam de la dumneata, dar, dragă tovarăşe, fie că-ţi place, fie că nu, aparţii acestei oşti, numai că, din păcate, în cazul dat busola dumitale a greşit cu o sută optzeci de grade, adică exact cu un semicerc. Aparţii acestei oşti fie şi numai pentru că vechea oaste nu mai există.

Scoase din buzunar cîteva file mici de hîrtie, le mai parcurse o dată, apoi i le întinse lui Flórián. Zsófia nu văzu decît că filele erau acoperite pe o parte cu timbre roşii, lipite unul lîngă altul, iar pe cealaltă cu un strat gros de clei uscat.

— Ştii ce-s astea ?

Flórián nu răspunse, doar răsucea filele de pe o parte pe alta.

— Pagini smulse din carnete de partid, bineînţeles nu şi-au lipit şi coperţile, căci le figura acolo numele. Ia priveşte cît cotizau ! O sută, o sută cincizeci de forinţi pe lună, aşadar cîştigau în jur de cel puţin patru mii pe lună. Ăştia erau băieţi mai cu greutate decît dumneata, iar dacă ăştia şi-au lipit carnetele de partid afişîndu-le pe scîndurile cu care au fost acoperite ferestrele sparte ale unei cafenele, atunci crede-mă că nu mai există şansa învierii. În secret, am sperat că are să te convingă despre asta şi colonelul Redő, de asta l-am închis la un loc cu dumneata.

Ridică mîna :

— Ştiu, „cinstea noastră nu e dependentă de josnicia altora", numai că şi patima dumitale trebuie să depindă de ceva. Scrîşnind din dinţi, trebuie şi dumneata să-ţi schimbi concepţiile, de vreme ce se dovedesc că nu slujesc poporul. Dacă nu eşti dispus să faci asta, pînă la urmă ajungi ca o cetate din care ostaşii nu mai pot ieşi.

— Vrei să spui că puştanii ăştia şi administratorii, portarii ăştia cu banderole tricolore pe braţ ar fi poporul ?

— Nu dispreţui puştimea, portarii, şi înainte de toate nu dispreţui banderola tricoloră. Viaţa mea e, cred, o dovadă suficientă că nu sînt naţionalist, însă azi am ajuns să recunosc că naţionalismul este o autoapărare a popoarelor mici în primul rînd faţă de naţionalismul celorlalte popoare mici şi mari.

Dacă treci granița în orice direcție, după cinci kilometri vei și simți că numai călătorind în străinătate îți descoperi în tine mîndria națională, mai precis datoria morală de a fi solidar cu cei cărora le aparții printr-un destin comun.

Oncs se sculă și începu să se plimbe cu pași iuți prin odaia cabinierului.

— Eu m-am eliberat mai devreme decît dumneata, mi-am rotit ochii prin țară, ba am ieșit și prin Austria și Germania, așa că pot face comparații. Crede-mă, m-a uluit cît de mare e avansul lor, și handicapul ăsta crește zi cu zi. Ar fi absurd să credem că printr-o dezvoltare intensivă vom reduce handicapul — dealtfel nici o ideologie revoluționară n-a crezut încă în dezvoltarea intensivă — în sensul unui singur salt uriaș, cu zile de muncă de douăsprezece ore, ani de trudă fără duminici, cu care să ajungem din urmă Europa. O treabă ca asta oamenii n-o acceptă la poruncă, trebuie să li se dea un crez, or în țara asta, în afară de mîndria națională, orice crez a fost deja compromis. Ea are puterea de a-i ține uniți pe oamenii din instituții și fabrici, biblioteci și cîrciumi, o noțiune care eliberează nemăsurate izvoare de energie, aceea că sînt unguri.

— Asta nu-i un truc nou, să sugerezi unui popor înapoiat, care-a pierdut toate bătăliile istorice, că el e cel mai cu moț de pe mapamond. Dealtfel poporul chiar a crezut întotdeauna chestia asta, i-a „mers" și lui Horthy, de asta de pildă ultimii apărători ai Reichstagului au fost jandarmi unguri, ba pînă și Rákosi a încercat în felul său, dar exagerat de stîngaci. Ce aș putea face eu pentru această mîndrie națională?

— Dacă dumneata te-ai organiza, ai scoate un ziar, ai tipări manifeste, pentru a menține sufletul în funcționarii înspăimîntați, ai merge în fabrici să discuți despre sfera de drepturi ale consiliilor muncitorești, sau măcar dacă ai fura o sută de mii de forinți, nimeni n-ar face un pas să te urmeze. Dar dumneata, prin ceea ce faci, demonstrezi acoperirea în aur a unei revoluții naționale, și anume romantismul curajului individual. Or, lucrul ăsta nu poate fi suportat, el prezintă pericolul de a pune în mișcare niște forțe care n-ar fi trecut niciodată de la sine la acțiune. Asta ai pus-o în mișcare dumneata cu blestemata aia de mașină a dumitale, și tot dumneata trebuie s-o oprești.

— De ce „trebuie"?

— Înțelege-mă odată, dumneata nu faci parte dintre sfinții comuniști cu bărbi mari, dumneata ai fost cel mult o mascotă a acestei mișcări. De la dumneata are pretenții țăranul ungur aflat în mizerie și lipsit de speranțe, față de el ești răspunzător.

— N-am crezut niciodată că poate fi despărțită soarta sfinților comuniști cu bărbi mari de aceea a țăranului ungur. Dacă ai vrut să spui numai asta, atunci poți pune punct.

— Cum doreşti.

Flórián îşi îndreptă pufoaica, strînse cordonul şi merse pînă în fața Zsófiei.

— La revedere.

— La revedere, Flórián.

— Ne mai întîlnim... Absolut sigur.

— Da, şi eu cred că da.

Flórián se aplecă uşor, sărută fața Zsófiei, apoi se uită la Oncs, dîndu-i să înțeleagă că e gata.

— Putem pleca?

— Nici o piedică. Eu n-am să te însoțesc decît o bucată de drum, trebuie să te predau în oraş unui alt comandament. Îmi pare foarte rău că treaba s-a întîmplat aşa, teamă mi-e că aceia n-au să abordeze opoziția dintr-un punct de vedere intelectual.

Flórián ieşi pe culoar, cei doi oameni înarmați se postară fără o vorbă în spatele lor, Zsófia îi urmări cu privirea pînă dispărură în holul de la intrare.

Pe Zsófia o puseră în libertate chiar în după-amiaza aceea, se interesă ce s-a întîmplat cu Flórián, dar în loc de răspuns, paznicii ridicară din umeri.

La un chioşc, zări pe pagina de titlu a unui ziar numele lui Flórián, scoase repede nişte mărunțiş şi cumpără un exemplar, ziarul reproducea reportajul lui Vajna István despre arestarea lui Flórián, dar nici acest reportaj nu conținea nimic despre viitorul ce-l aştepta pe Flórián.

16

TRECU LUNA NOIEMBRIE şi mare parte din decembrie fără ca Zsófia să fi primit vreo ştire despre Flórián. Se gîndea des la el, îşi spunea că ar trebui să se intereseze de undeva, dar nu-şi putea imagina cine i-ar fi putut da vreo lămurire.

Nu făcu decît o singură încercare, pe la începutul lui decembrie se duse la poliție, sub pretextul că are nevoie de informații în interes de serviciu solicită lista sumară a celor decedați în timpul răscoalei, parcurse de mai multe ori şirul celor cu litera „S", dar spre marea ei uşurare nu găsi nicăieri numele Smidt Flórián.

Deşi evita orice discuție în care s-ar fi putut aduce vorba despre cazul lui Flórián, totuşi — poate sub influența reportajului lui Vajna — în clinică se răspîndise vestea că în timpul răscoalei ea ascunsese un ofițer A.V.O. Acuzația asta descătuşase toată ura latentă ce-o aveau împotriva Zsófiei, pe culoare adesea era atacată de cîte un medic sau o infirmieră, iar în sala de mese nimeni nu se aşeza lîngă ea.

Pe măsură ce amintirea răscoalei se estompa, încet-încet se destrămă şi această ostracizare a urei, dar Zsófia se prefăcu a nu observa schimbarea, bucuroasă că poate limita contactul cu cei din jur la consemnarea şi transmiterea instrucțiunilor de serviciu.

Ieșea rar din casă, ședea lîngă sobă și citea, sau asculta radioul, din colțul acela cald urmărea cum dispar în parc ultimele semne ale toamnei. Cînd vîntul scutura tufișurile, uneori țîșneau dintre vrăbii păsări nemaivăzute, cu pliscuri mari, cornoase, Zsófia își spunea că și-or fi căutat salvarea venind de undeva din nord, alungate de ger. Zi de zi ploaia îmbiba și înnegrea tot mai mult stratul de frunze moarte, pînă cînd după Sf. Elisabeta frunzișul fu acoperit de ninsoare, dar la rădăcina pomilor mai luceau verzi și roșii cîteva mere căzute.

Abia pe la mijlocul lui decembrie coborî în oraș, pentru prima oară după încetarea luptelor; deși nici un semn nu-i dădea iluzia că Flórián ar putea apărea tocmai de Crăciun, Zsófia ținu să-i cumpere cadourile la care se gîndise.

În acest răstimp, cadavrele, tancurile arse. statuia lui Stalin doborîtă fuseseră strînse de pe Körút, însă baricadele de pavele de pe acest bulevard circular, ochelarii sparți, cordoanele de raglane de damă, cartușele goale, nenumărate obiecte mărunte dintre pietrele pavajului, o făcură pe Zsófia să înțeleagă că aici jos luptele fuseseră mult mai aprige decît și-ar fi putut imagina acolo, sus, pe culmile Budei.

În timp ce colinda pe rînd magazinele goale alergînd printre puținele articole existente, speranța ei că Flórián trăiește i se șubrezi, de vreme ce și la poliție îi spuseseră că lista morților nu e încă întreagă, poate spori cu

o sută, eventual două sute de nume, dovadă că nici de cadavrul lui Vertig nu știau încă nimic; zăcea tot acolo în dolina săpată de ploi. Apoi, se mai putea presupune și că îl înmormîntaseră pe bărbat pe unul din numele sale false. Zsófia se simțea golită de orice putere, punea pe tejghea șalul cadrilat sau puloverul pe care le cumpărase, și privind în gol răbda multă vreme ghionturile celorlalte cumpărătoare, numai cînd i se adresa vînzătoarea, arăta la întîmplare spre vreun articol.

Pom de Crăciun cumpără sus pe deal de la un vagabond, care mai mult ca sigur îl furase de la pepiniera școlii silvice din Hűvösvölgy. În ziua de ajun era de serviciu, dar izbuti să-și rupă de cîteva ori cîte o jumătate de ceas, să dea fuga în pavilion pentru a împodobi bradul. După serviciu, colegii o chemară cu ei în sala de mese, unde fusese împodobit un brad pentru personal și organizată o masă colectivă. Zsófia nu merse cu ei, le ură în fugă cîtorva sărbători fericite și în loc de cină ceru mîncare rece la pachet.

În căsuță o așteptau toate dinainte pregătite, nu-i rămînea decît să scoată pe farfurii mîncarea adusă. Privi de jur împrejur, în singurătatea ei nu găsea nici un sprijin, nu se putea decide cînd și la ce semn să aprindă lumînările, se duse la fereastră, aruncă o privire în parc, dar nici înspre poarta centrală, nici înspre portița de fier laterală nu se apropia nimeni pe străzi, doar cele cîteva pete de zăpadă rămase luminau printre pomi.

Oftă, aprinse pe rînd mucurile luminărilor, apoi apropie flacăra de un artificiu. Cînd se stinseră și ultimele steluțe sfîrîitoare printre crengi, așeză sub brad cadourile: puloverul bărbătesc, o pereche de mănuși de piele și un mic soldat de plumb, sorbi o gură din paharul umplut dinainte, apoi se ghemui în fotoliul de piele, trăgîndu-și picioarele sub ea.

Nu observă că luminările se mistuiau încet-încet, că flăcările mușcau din cetină stingîndu-se însă repede, și că dincolo, la clinică, pe perdelele ferestrelor de la sala de mese, jocul umbrelor era din ce în ce mai anemic. Tresări numai cînd auzi bocănituri de pași pe trepte, sări în picioare și deschise ușa: afară, în întuneric, stătea doctorul Englisch, ținînd sub braț un pachet mic.

— Eu sînt, spuse. Bună seara.

Zsófia dădu doar din cap, nu mai avu putere să-i răspundă la salut. Cu micul său pachet, în care fidel obiceiului său adusese probabil și acum cîteva cărți, doctorul se duse la brad, văzu puloverul și mănușile de piele, rămase o clipă surprins, apoi își așeză cadoul nu lîngă celelalte, ci pe masă.

— Credeam că ai să vii în sala de mese.

Dar cum nu primi răspuns, întrebă:

— Să plec?

— Nu, da de unde, ia loc. Sărbători fericite.

Englisch se așeză, rupse de pe bradul cu luminările deja stinse un țurțure de ceară lăsat de o luminare și îl făcu cocoloș între degete.

— Sărbători? Eu n-am avut niciodată sărbători, și dacă n-am eu, de ce ar avea alții? Cel mult *ei* — dintr-o legitimă apărare — nu recunosc. Oamenii suportă zilele de peste săptămînă numai știind că îi așteaptă o sărbătoare, o cred mai mult decît o simplă pauză de lucru, deși de fapt nu-i mai mult. Așteaptă de la o sărbătoare ceva ce sărbătoarea nu le poate oferi, și cînd își dau seama de asta, e o descoperire pe care n-o pot suporta. Privește oricare dintre statisticile din Europa și vei constata că cele mai multe sinucideri se petrec duminica.

— Și-atunci, ce se poate face cu sărbătorile?

— Cel care ar radia în sfîrșit sărbătorile, ar fi un binefăcător al omenirii, ne-am apuca să lucrăm de la începutul vieții, să zicem de la vîrsta de optsprezece ani, și am munci fără încetare pînă putem, sistemul nervos s-ar adapta la această monotonie binefăcătoare, n-ar fi nevoie ca la sfîrșitul fiecărei săptămîni și de sărbători să vrem să ne convingem, căutînd ceva senzațional, că ziua asta se deosebește de celelalte.

Zsófia așeză în fața lui Englisch o tavă cu prăjituri și vin, medicul își șterse palmele înlăturînd urmele de ceară și luă o prăjitură. Zsófia încercă să zîmbească.

— Dacă știam că veniți, făceam plăcintă.

— Ar fi fost bine. Demult nu mai găsești seara în tot orașul plăcintă. Ultima oară am mîncat în ziua cînd a apărut Pimpernel.

Englisch se uită la puloverul de sub brad.

— Ai primit vreo veste despre el?

— Nu.
— Du-te la Biroul Central de Anunțuri, am auzit că a început să funcționeze ; oriunde ar trăi cineva în țara asta, lasă o urmă.
— Nu mă duc.
— De ce ?
— Pentru că dacă întreb unde trăiește, pot să-mi răspundă eventual : nicăieri, a murit.
— Și nu-i mai bine să știi ceva sigur ?
— Nu.
— Vrei să merg eu la Biroul ăsta și să-ți dau de veste numai dacă trăiește Pimpernel ?
— Nu vreau. În cel mai bun caz vi s-ar da o adresă : locuiește aici în Budapesta, la doi pași, sau tocmai sus pe Dealul Cortului — dar cum aș putea merge la el ? Dacă trăiește și nu mă caută, înseamnă că nu vrea să mă vadă. Știu că nu i-ar face plăcere să fie căutat.
— Și vrei să aștepți așa ?
— Da, așa. Nu e foarte greu.
Englisch sorbi din vin, apoi se sculă și începu să se plimbe prin odaie ; de cîte ori trecea pe lîngă Zsófia, femeia era izbită de mirosul dulceag al bomboanelor de mentă.
— Ar trebui să înveți să-l înmormîntezi.
Zsófia scutură din cap.
— Nu pot să înmormîntez. Dacă aș putea, întîi m-aș înmormînta pe mine însămi.
— Înmormîntarea asta a și început. Într-o seară te vei încuia în acest mic pavilion și nu vei mai avea niciodată puterea să-l deschizi. Aici te vei transforma în statuie, aici, ghemuită în fotoliul de piele.
Zsófia ridică din umeri.

— Unde să merg ?
Englisch se opri în fața Zsófiei.
— Alaltăieri am fost chemat la minister, mi-au comunicat că se va înființa un spital cu program de schimburi experimentale, în viitorul apropiat vor fi trimiși în străinătate medici și infirmiere, eu am să fiu unul dintre conducătorii acestui spital. Vino cu noi. Dumneata ai o bună calificare profesională, dacă te prezinți, absolut sigur intri în lot. Iar dacă totuși se ivește vreo piedică, te ajut cu plăcere.
Adăugă repede :
— Te rog să nu mă înțelegi greșit, nu e o ofertă pornită dintr-un amor tăinuit. Dacă aș fi urmărit asta, te chemam cîțiva kilometri mai încolo, în Honolulu.
Zsófia zîmbi.
— Nu m-am gîndit la așa ceva, dar... nu m-aș duce nici în Honolulu.
Englisch dădu din mînă.
— Ai timp să meditezi, dacă te-ai decis, mai e vreo jumătate de an în care poți să-mi spui. Îmi mai dai un pahar de vin ?
Zsófia îi turnă, Englisch sorbea oprindu-se din cînd în cînd din plimbare.
— Să nu-ți imaginezi că cineva are să-ți fie recunoscător pentru faptul că te claustrezi aici, singurătatea nu produce valori, dimpotrivă, cu fiece zi pe care o petreci în acest pavilion devii mai inaptă de a ajuta pe oricine, de pildă pe Pimpernel, în caz că trăiește și s-ar întoarce cîndva la dumneata. Să-ți spun despre asta o poveste, Zsófia ?

— Da.
— O butelcă, în care cîndva fusese închis un spirt puternic, a zăcut atît de mult în nisipul de pe țărmul mării, încît pînă cînd a sosit un străin și a scos ceara cu care fusese pecetluită gura butelcii, omul n-a mai găsit înăuntru nimic, între timp spirtul se mîncase pe sine însuși. Iar străinul — ce altceva putea face de necaz ?! — a dus sticla la Centrul de achiziții.

Puse paharul pe masă, făcu un semn de despărțire cu două degete, apoi ieși din pavilion.

Zsófia deschise radioul, nimeri peste o suită de piese pentru orgă de Bach, altădată muzica asta îi destindea nervii, dar acum nu era în stare să se concentreze, după cîteva minute închise aparatul. Se gîndi la cuvintele lui Englisch, era indispusă că medicul comparase pavilionul cu o criptă, căută în sinea ei argumente contrarii, dar apoi recunoscu că Englisch, cunoscînd din afară, însă totuși bine întreaga împrejurare, judecă situația mai exact decît ea însăși.

Ca o confirmare, își aduse aminte că în ultimele săptămîni iar ședea exagerat de des lîngă sobă, goală de orice gînd și cu priviri pierdute, întocmai ca pe vremuri, înainte de a-l fi cunoscut pe Flórián, deși ținea cu orice chip să evite ca acea perioadă a vieții ei să mai revină.

Sări în picioare, se duse repede la oglindă și se privi îndelung. Întotdeauna își căuta pe obraji semnele schimbărilor interioare, acum

i se păru că reflectă asprirea ei sufletească, atît de bolnavă i se arăta iarăși fața.

— Trebuie să plec de aici, rosti aproape în șoaptă, și privi pereții cunoscuți ca și cum și-ar fi luat adio de la ei chiar atunci.

17

ÎN MARTIE o mie nouă sute cincizeci și șapte Zsófia își dădu ultimul examen la cursul de perfecționare pentru postul de soră principală, în prima ei zi liberă merse la biroul de personal al ministerului și anunță că nu mai vrea să lucreze la clinica Christián Pál.

Șeful biroului îi oferi două posturi noi : fie să meargă la Institutul de Metodică Sanitară, pentru cercetări științifice, fie la minister, ca instructoare, avînd sarcina de a urmări și îndruma în spitalele din provincie instruirea infirmierelor începătoare. Zsófia îl alese pe cel de-al doilea, deși îi atrăseseră atenția, zadarnic, că e o muncă obositoare, solicită multe deplasări.

Zsófia ar fi dorit să părăsească clinica încă din aprilie, dar pe parcurs se dovedi că are nevoie de cel puțin șase săptămîni pentru a-și lichida treburile. Cele mai multe bătăi de cap i le provocă pavilionul, pe care Zsófia îl preluase ca depozit de materiale, dar acum trecea drept locuință de serviciu — astfel că infirmiera ce-i urmă în post era nevoită să se mute aici. Zsófia nu mai putea rămîne în pavilion, și nici nu mai voia, nu-i solicită

administratorului clinicii decît să acopere o parte din cheltuielile pe care le făcuse ea pentru transformarea pavilionului, și pînă la urmă căzură de acord asupra sumei de zece mii de forinți.

La mijlocul lui aprilie își luă concediul și porni să-și caute locuință. Avea puși deoparte douăzeci și șapte de mii de forinți, părea fără speranță ca să poată obține cu banii aceștia o locuință cu chirie, dar Englisch îi făcu legătura cu un medic repartizat în provincie, care cedă Zsófiei contractul său într-o acțiune colectivă de construire a unui bloc cu locuințe proprietate personală.

Potrivit proiectelor, locuințele ar fi trebuit să fie terminate la sfîrșitul lunii mai, dar după părerea medicului, termenul acesta avea să fie decalat pînă cel puțin în august. Zsófia încercă zadarnic să găsească pentru aceste trei luni o cameră subînchiriată, aproape în ultima clipă izbuti să obțină o căsuță de bîrne, aflată sus pe dealuri, proprietatea unei femei bătrîne. Nu-și putu lua acolo decît cîteva lucrușoare, îmbrăcăminte, mobila fu nevoită s-o depună în păstrare la o întreprindere de depozitare.

Pe data de doi mai se prezentă la noul loc de muncă, unde primi îndată repartiția : lucra în general trei zile pe săptămînă la secția de învățămînt din minister, iar trei zile și le petrecea la diferite spitale din provincie.

Multă vreme Zsófia găsi plăcute aceste deplasări, în afară de orașul ei natal și de Budapesta nu cunoștea aproape nimic din țară, după inspecție și discuții făcea baie — acasă, în casa de vară, nu avea cum să încălzească nici apă — apoi pornea la plimbare prin oraș.

Dar după vreo cîteva luni recunoscu că tristețea, din fața căreia fugise de acasă, îi ia urma pînă și în aceste orașe străine, ba mai mult, aici nu i-o estompează nici obiectele familiale din preajma ei. Cîte o trăire de o clipă — care aparent nu ieșea întru nimic din făgașul obișnuit al lucrurilor — fumul ce se înălța într-o grădină din frunzele uscate cărora li se dăduse foc, o vînzătoare ce umbla de colo-colo plictisită într-un magazin gol, scîrțîitul unor căruțe colbuite ce se întorceau acasă, făceau să-și simtă și mai intens singurătatea. Serile nu mai ieșea la plimbare ; între pereții albi ai camerei de oaspeți a spitalului nu știa cu ce să-și omoare timpul, dacă după inspecție mai apuca un tren spre Budapesta, prefera să călătorească noaptea, numai să se vadă acasă.

Între timp, vara se scurse încet-încet, sus, în casa de bîrne, după seri calde, pînă în zori aerul se răcea tare. Zsófia dîrdîia dar nu se putea hotărî să iasă de sub pled ; își întindea brațele fără a deschide ochii și căuta pe pipăite vreo rochie pe care s-o îmbrace. Dimineața în jurul orei opt pornea tremurînd pe cărăruia acoperită de rouă, iar seara se temea să meargă acasă ; cînd deschidea ușa, o izbea un frig pătrunzător.

Cînd se afla la Budapesta, mergea zilnic la locuința în construcție, trecuse și termenul bănuit de medic, dar casa nu era gata. Zsófia

se strecura pe scări printre stive de parchet și saci de ciment, dar pînă la etajul șase mai era de lucru.

În sfîrșit, la întîi octombrie fu convocată împreună cu ceilalți proprietari noi în biroul întreprinderii de construcții și i se înmînară cheile. La rugămintea delegatului întreprinderii, se duseră toți în grup la locuință, în fața intrării se fotografiară pentru albumul-reclamă al întreprinderii de construcții. Zsófia nu se putu sustrage de la fotografiere, și așa atrăsese atenția că dintre toți proprietarii numai ea nu fusese însoțită de membrii familiei, apoi observă că încă de pe acum cîteva femei se uitau la ea cu teamă, ca și cînd s-ar fi aflat în fața unui posibil pericol.

Se retrăsese tocmai la marginea grupului care poza, după cuvintele de felicitare ale delegatului lăsă să treacă toți înaintea ei și cu toate că în legătura de chei atîrna și cheia liftului, porni pe jos, șase etaje.

Pentru că Zsófia — respectiv încă fostul contractant, medicul — depusese ca avans cea mai mică sumă, ea primi unicul apartament aflat la etajul șase, se intra în el dintr-un culoar comun cu uscătoria de rufe, dar, spre bucuria Zsófiei, acest culoar era larg și luminos.

Ușa era vopsită în maro deschis, natur, pe cutia de scrisori fusese aplicată o tăbliță neagră pe care scria cu litere aurii : „Nagy Zsófia". Zsófia descuie cu timiditate broasca Wertheim. Întîi intră în bucătărie, își trecu vîrfurile degetelor cu grijă peste scîndurile

lăcuite ale modulelor zidite în perete, apoi se duse la fereastră și o deschise.

Vîntul tocmai bătea din față, aducînd dinspre Fabrica de tutun un miros dulceag, ușor amețitor, care îi aminti Zsófiei de aroma țigărilor Darling dinainte de război. Se aplecă mult în afară : chiar sub geam se amenaja un loc de parcare, dintr-un camion descărcau cu lopata nisip într-un gofraj cu beton.

Zsófia se opri în fața ușii camerei ; nu voia să calce pe parchetul proaspăt, se rezemă cu atenție de tocul ușii și privi înăuntru. Cele două odăi — între care lăsaseră deschisă și ușa mare, un glasvand cu patru aripi — așa goale păreau neobișnuit de spațioase. Zsófia își repartiză în gînd mobilele pe care le avea, dar își spuse că pentru una dintre camere va trebui totuși să cumpere mobilă nouă.

Își făcu un calcul : va fi nevoită să mai investească în casă treizeci de mii de forinți, fără a mai pune la socoteală rata lunară foarte mare, timp de patru-cinci ani nu-și va putea ridica nici capul de sub povara acestora. Se gîndi că pînă va vedea la locul cuvenit ultimul covor și ultimul puișor de pernă, ea va împlini vîrsta de treizeci și cinci de ani, va pierde orice șansă de a-și mai schimba soarta, viața ei va fi îngropată definitiv în aceste două camere.

Ar fi vrut să dea fuga afară din locuință, sau măcar să stea de vorbă cu cineva, dar nu putea chema pe nimeni la ea ; soră-sa se supărase că de Crăciun n-a mers acasă, de atunci nici măcar nu-i răspunsese la scrisori,

pe colegii de la minister abia îi cunoştea. Iar Englisch plecase încă de pe la sfîrşitul verii în străinătate.

Stătea aşadar neputincioasă, rezemată de tocul uşii ; cînd încordarea apăsătoare a nervilor i se mai destrămă şi trupul i se destinse, coborî la papetăria de vizavi şi cumpără un sul de hîrtie de împachetat, ca s-o aştearnă pe parchet.

18

LA 11 NOIEMBRIE o mie nouă sute cincizeci şi opt, într-o luni, Zsófia trebuia să meargă la un mic spital în judeţul Szabolcs. Săptămîna anterioară plouase aproape fără oprire, dar duminică norii se mai împrăştiaseră un pic. Zsófia vru să profite de vremea ceva mai favorabilă, drept care decise să plece luni în controlul stabilit iniţial pentru miercuri.

Ministerul primise cîteva maşini noi, ceea ce crea posibilitatea ca şi Zsófia să se poată deplasa în provincie cu maşina. Şi în ziua asta, ca de cele mai multe ori, îi repartizară un şofer bolnav de stomac ; omul voia să se lase de fumat, ţinea tot timpul între dinţi un şpiţ umplut cu mentol ; ahtiat după nicotină cum era, uneori nu vorbea ceasuri întregi.

Porniră din Budapesta dimineaţa, pe o vreme însorită, pînă şi şoferul cel bolnav de stomac părea bine dispus ; primi para ce i-o

oferise Zsófia şi o mîncă împreună cu obişnuiţii biscuiţi uscaţi. Zsófia privea afară pe geamul portierei : după atîta ploaie iarba se înverzise iar, dar ogoarele semănate, cişmelele înfăşurate în paie şi zdrenţele fluturînd pe parii gardurilor vădeau limpede apropierea iernii.

Abia ieşiseră din Cegléd, cînd chiar în faţa lor, dinspre răsărit, se ridicară deasupra şoselei nori compacţi, întunecaţi ; deşi încă nu ploua, peisajul pînă atunci mobil se depopulă brusc. Aerul deveni greu pînă şi înăuntru în maşină, şoferul îşi pipăia stomacul cu un rictus dureros pe faţă. Zise că probabil para îi făcuse rău, înghiţi cu chiu, cu vai, fără apă, o lingură aproape plină de bicarbonat, îşi vîrî în colţul gurii şpiţul mentolat şi nu mai scoase o vorbă.

Primele picături se sparseră cu pocnet pe parbriz, în curînd se dezlănţui furtuna, se întunecă, la propunerea şoferului se adăpostiră la un han de pe marginea şoselei. În jurul hanului erau deja parcate nenumărate maşini şi camioane, conducătorii lor ocupaseră toate mesele dinăuntru, Zsófia şi şoferul găsiră cu mare greutate două locuri libere.

Se zvonise că dincolo de Szólnok zăporul avariase drumurile, obstacolul acesta, care îi absolvea pe şoferi de răspundere, umpluse cîrciuma de un straniu sentiment de eliberare. Întocmai ca în timpul unor revoluţii sau catastrofe umane, obişnuita disciplină cotidiană se destrămă, fără să mai ţină seama de nimic, fiecare îşi ocupa cel mai comod loc pentru

el : unii se aşezaseră pe marginea meselor, alţii se strînseseră ciucure într-un colţ sau se strecurau în bucătărie şi le făceau curte chelneriţelor.

Şoferii păreau a fi renunţat la speranţa că în curînd vor putea porni mai departe ; mai toţi beau ; lîngă cîteva mese se şi golise aproape cîte o ladă de bere. Beţivii îşi descheiaseră scurtele de piele, urlau şi se băteau cu pumnii în piept. Curînd, Zsófia nu mai putu suporta mirosul acru, de transpiraţie şi de băutură, ieşi pe terasa pe jumătate acoperită a hanului.

Şoferul cel suferind de stomac ieşi după ea abia după multă vreme, îi propuse să se întoarcă, spunînd că chiar dacă ar trece de Szólnok, drumurile probabil s-au stricat şi mai încolo, iar pe întunericul ce se lăsa acum devreme, n-o să poată ajunge nici măcar la Debrecen. Între timp ploaia se opri încet-încet. Zsófia îl rugă pe şofer să pornească totuşi spre ţinta iniţială, şoferul ambală tăcut motorul, dar se vedea după mutra sa că femeia îi storsese şi ultimul strop de bunăvoinţă.

Într-adevăr, ploaia săpase din loc în loc gropi în macadamul drumurilor neglijate. Zsófia era mereu-mereu scuturată, dar tăcea, ştia că şoferul bagă intenţionat maşina în aceste gropi, nu zîmbea decît atunci cînd apărea şi pe faţa şoferului cîte un semn evident că nu se simte bine.

După Püspökladány şoseaua se stricase atît de grav încît fuseseră nevoiţi s-o închidă, iar

circulaţia o mutaseră provizoriu pe o arteră nouă în construcţie. Camioanele făceau cale întoarsă, numai cîteva automobile uşoare riscară să coboare terasamentul abia tăvălugit, cu denivelări. Şoferul nici n-o mai întrebă pe Zsófia, se aşeză în şirul acela de maşini.

Zsófia privea cu inima strînsă cum roţile maşinilor sfîşie drumul aflat în lucru, trec peste şipci uitate afară, peste scule, fiecare vrînd să o ia înaintea celuilalt, doborînd marcajele de bordură, şi se gîndea că bieţii constructori ai şoselei pot lua treaba de la început. Căuta cu ochi îndureraţi să-i vadă pe muncitori, dar pe tot parcursul nu se afla nici unul, pesemne se retrăseseră din faţa ploii sub cîte-un acoperiş, sau poate s-or fi dus acasă.

Maşina înainta undeva înspre capătul acestei porţiuni de şosea, cînd Zsófia observă un vagon-baracă, folosind de locuinţă pentru muncitori. În vagon ardea de pe acum un bec, la lumina ce se proiecta afară văzu un bărbat ce împingea o roabă. Braţul drept părea să-i fie paralizat, căci ţinea doar cu mîna stîngă un corn al roabei, pe umărul drept avea înfăşurată o chingă terminată într-un laţ prins de cornul drept al roabei ; deşi cu o singură mînă, ţinea surprinzător de abil roaba în echilibru. Lucra într-un ritm susţinut, ca şi cum ar fi vrut să dreagă singur toată paguba provocată de şirul maşinilor.

Scena asta neobişnuită o surprinsese pe Zsófia, abia cu întîrziere îşi dădu seama cît de cunoscut i se păruse acel bărbat : maşina părăsise deja drumul în construcţie şi ajunsese

iar în şoseaua naţională. Se agăţă disperată de braţul şoferului.
— Opreşte ! Cobor.
— Nu sînt dispus să vă aştept.
— Atunci pleacă.
Fără să mai aştepte ca şoferul să frîneze, Zsófia sări afară, nimeri în şanţ, căzu pe lutul alunecos, oamenii din maşinile ce veneau în urma lor strigară la ea, dar nu înţelese ce, se sculă, alergă pînă la vagonul-baracă. Cu inima bătîndu-i nebuneşte, se opri gîfîind în faţa bărbatului cu roaba.
— Bună seara, Flórián.
Bărbatul încărca în roabă pietriş sfărîmat — îşi folosea braţul paralizat cu tot atîta uşurinţă la încărcat ca şi la ridicat — întîi îşi termină treaba şi abia după aceea îşi înălţă privirile. Zsófia găsi că faţa îi era şi mai suptă ; de-o parte şi de alta a părului negru îi apăruseră două goluri de pleşuvie, privirea îi devenise şi mai interiorizată, mai aspră.
— De ce ai venit după mine ? Ce vrei ?
Ochii Zsófiei se umplură de lacrimi.
— Crede-mă, nu vreau nimic de la dumneata, doar mă bucur foarte mult că trăieşti.
Nu voia să plîngă, dar cu fiecare bătaie a inimii sporea în ea amărăciunea şi pînă la urmă nu izbuti să-şi stăvilească plînsul ce-i stătea în gîtlej. Îşi acoperi faţa cu palmele şi vru să plece. dar nu-şi putu clinti picioarele. Ridică privirile abia într-un tîrziu : bărbatul stătea nemişcat pe marginea drumului, cu mîna stîngă, sănătoasă, rezemată de coada lopeţii. Zsófia îşi şterse faţa.

— Nu te supăra, n-am vrut să fac nici o scenă.
— Bine.
— La revedere.
Porni dărîmată, după cîţiva metri mai trase o dată cu urechea, dar nu auzi paşi în urma ei, Flórián nu venea după ea. Zsófia îşi continuă drumul cu capul căzut în piept, cînd şoferul i se adresă tresări, nu se gîndise că o va aştepta. Urcă în maşină, făcu semn să întoarcă spre Budapesta.
Fură nevoiţi să aştepte pînă cînd coloana de maşini din direcţia opusă se termină, pentru că pe deviaţie nu se circula decît alternativ, într-un singur sens. Zsófia se ghemui într-un colţ al banchetei din spate şi încercă să reconstituie întîlnirea de adineauri cu Flórián. Rememoră cuvintele lui, pînă şi gesturile, se gîndi dacă n-a săvîrşit ceva în stare să dea naştere fie şi pe departe la o interpretare greşită. Însă aşa, comportarea lui Flórián i se părea de neînţeles, căci presupunînd chiar şi faptul că între timp o uitase, şi tot s-ar fi aşteptat măcar la cîteva cuvinte frumoase din partea lui.
Coloana de maşini ce se îndrepta spre Debrecen reintră pe şoseaua naţională, poliţistul dădu liber coloanei de sens invers, maşina trecu iar prin faţa vagonului-baracă, dar oricît de atent privi, Zsófia nu-l mai zări pe Flórián pe marginea drumului.
Se învioră la gîndul că Flórián nu mai lucra tocmai pentru că întîlnirea îl impresionase şi pe el, poate chiar regreta purtarea sa de mai înainte. Această palidă speranţă fu suficientă

ca Zsófia să coboare din nou la capătul celălalt al deviației și să trimită acasă mașina.

Se uită înăuntru pe fereastra vagonului-baracă : Flórián citea la masă. Zsófia ciocăni, apoi deschise ușa, oprindu-se în prag.

— N-am avut puterea să plec așa, trebuie să stăm de vorbă.

— Despre ce ?

— Ce s-a întîmplat cu dumneata ?

Flórián se uită cu indiferență la umărul său drept.

— S-a constatat că unul dintre gloanțe mi-a pătruns pînă la os. Mi s-a paralizat încheietura.

— Și nu se poate face nimic ?

— Acum nu se mai poate. După încetarea luptelor m-au dus la spital, mi-au spus că dacă eram internat imediat, s-ar mai fi putut încerca o operație, așa însă, noroc că nu trebuie tăiat brațul. Deși zău, nu știu ce mare noroc e un braț pe care nu-l pot folosi la nimic !

Cu mîna stîngă trase un alt scaun lîngă masă.

— Ia loc.

Zsófia șezu. Abia acum se uită prin vagonul de locuit : era făcut din lemn și plăci de tinichea, godinul de tuci nu-l încălzea suficient nici acum, în fund se vedeau cîteva dulapuri vechi, pentru haine, și trei paturi etajate. Pe paturi, păturile groase, cenușii, păreau neatinse.

— Cîți locuiți aici ?

— Acum numai patru, ceilalți vin din împrejurimi. Azi nu e aici nimeni, săptămîna trecută au avut sîmbătă liberă și încă nu s-au întors.

— Dumneata lucrezi la rînd cu ei ?

— Nu mă lasă, deși aș fi capabil și așa, cu un singur braț. Sînt mașinist-manipulant, cînd nu merge mașina, asigur paza și mă ocup de bucătărie. Aici în apropiere nu e nici un magazin, iar în sat nu ne dau pîine decît dacă le dăm în schimb făină. În fiecare zi trebuie să merg la oraș, apoi fac focul, încălzesc apă pentru spălat, uneori gătesc. Azi n-am gătit decît pentru mine, am destul, nu vrei să guști puțin ?

Cu o cîrpă apucă de toartă o oală de pe godin, în care clocotea un papricaș cu cartofi, și o puse pe masă. Trase sertarul să ia farfurii, ca și cînd ar fi vrut să demonstreze că brațul anchilozat nu-l deranjează, scoase două farfurii cu o mișcare exagerat de lejeră ; una îi alunecă din mînă și se sparse pe podea. Iritat, Flórián împinse cioburile la o parte cu piciorul.

— Plec de aici... Îndată ce se termină construcția asta, plec.

Zsófia îi luă din mînă cealaltă farfurie și continuă ea treaba. Așternu pe masă șervetul în care își luase de-ale gurii pentru micul dejun, puse papricașul în farfurii, împărți friptura adusă de acasă, apoi strugurii. Flórián răbdă mutește toată această pregătire, privind pe geam afară ; cînd Zsófia îi ură poftă bună, dădu din cap, luă fără chef lingura de

lemn și începu să mănînce. Zsófia încercă să lege o vorbă:

— Lucrezi de mult aici?

— Încă din primăvară. Asta-i al cincelea loc de muncă, dar nicăieri n-am stat atîta vreme. Îmi plac drumurile.

— Dar la iarnă nu poți rămîne aici, ai îngheța în vagonul ăsta.

— Am să mă mut.

— Unde?

— Încă nu știu, mă angajez la un garaj sau la o stațiune de mașini. Am certificat de manipulant de mașini ușoare.

Zsófia strînse tacîmurile și, cum nu găsi alt vas, puse apă la încălzit în oală; cînd se încălzi, se apucă să spele vasele.

— Dumneata n-ar trebui să trăiești așa. De ce nu te prezinți la oficialități?

— De ce să mă prezint?

— Nu demult am citit în ziar că într-un spital au fost descoperiți doi dintre cei ce au apărat sediul din Piața Republicii, și pe care îi credeau morți. I-au decorat pe amîndoi și...

Flórián bătu cu pumnul în masă și sări în picioare. Zsófia se întoarse speriată spre el: bărbatul se și afla în fața ei; ca și cum n-ar fi vrut să-i asculte și altul cuvintele, deși în vagonul-baracă nu se mai afla nimeni în afară de ei, se aplecă aproape de Zsófia și vorbi pe un ton reținut, dar ochii săi luminau arzători din fața suptă, chinuită.

— Eu nu vreau să fiu erou, dar poate că aș fi bun să le semnez adeverințele, pentru că eu le-am văzut „eroismele“. Țin minte prea

bine străzile pustii, armele azvîrlite, carnetele de partid lipite pe ziduri. Iar acum se fițiie pe șosea prin fața mea în ditamai mașinile, mari cît un autobuz. la parbriz cu lei de pluș, în spate cu o secretară tînără. Dar dacă s-ar cutremura iar cerul, ar da iarăși bir cu fugiții.

Se așeză la loc și își rezemă fața în palma stîngă. Zsófia termină de spălat, își șterse mîinile și luă în poală sacoul lui Flórián, pe care un nasture rupt fusese prins cu sîrmă, vru să-l coasă, dar bărbatul aproape că-i smulse haina din mînă.

— Las' că-i bine așa cum e, nu face pe gospodina.

Zsófia așeză sacoul înapoi pe speteaza scaunului, dar tot nu izbuti să-l îmbuneze pe bărbat, care continua s-o privească furios.

— De ce-ți pierzi vremea pe-aici? Ai făcut de-ajuns, zău!

— Ai dreptate, e mai bine să plec.

Zsófia își legă baticul pe cap.

— Dar același lucru pot să ți-l spun și acum: mă bucur foarte mult că trăiești. N-am să te mai deranjez niciodată.

Întinse șovăitor mîna, dar mîna stîngă, teafără, a bărbatului nu se clinti. Zsófia dădu din cap, o năpădi o rușine adîncă, însă în clipa cînd vru să iasă pe ușa vagonului-baracă, Flórián o îmbrățișă de la spate și-i întoarse capul spre el. Zsófia plîngea.

— Spune-mi — rosti ea încet — n-ai mai venit înapoi din cauza mîinii, nu-i așa?

Se întoarse pentru a vedea fața bărbatului, Flórián dădu afirmativ din cap, Zsófia continuă să-l întrebe :

— Și ești mîndru de treaba asta ?

Bărbatul nu răspunse, dar privirile sale trădau că într-adevăr era satisfăcut de atitudinea sa.

— Să nu-ți imaginezi că mi-ai făcut un bine prin faptul că nu te-ai întors. Nu e cine știe ce sacrificiu să renunți la cineva, e mult mai greu să accepți pe cineva, să trăiești cu acel om.

Se apucă de umerii bărbatului.

— Mă iubești ?

— Te iubesc.

— Uită tot, ai dreptul să-ți trăiești viața. Vino cu mine. Flórián clătină din cap.

— Pentru mine, e mai bine singur.

— Dar mai încolo, cînd se termină drumul, vii la mine ?

— Poate, poate că vin.

Se uită la ceasul așezat pe masă.

— E timpul să pleci.

— N-aș putea rămîne aici ?

— Te conduc la gară.

Se sculă și o lăsă pe Zsófia să-l ajute să-și îmbrace vestonul.

19

PE LA MIJLOCUL lunii decembrie Flórián ciocăni la ușa Zsófiei, stătea în fața ușii cu

mîna vîrîtă în buzunarul vechii sale pufoaice, cînd Zsófia îl invită să intre, ridică o valiză mică de jos și intră cu ea.

Zsófia zîmbi : bărbatul cercetă locuința exact cum făcuse și ea cînd se mutase, întîi deschise ușa spre bucătărie, privi multă vreme pe geam, abia după aceea intră în cameră. Cînd femeia îl întrebă dacă îi plac mobilele noi, dădu din cap afirmativ, dar preferă să se așeze în vechiul fotoliu de piele, luîndu-și și acum mica valiză lîngă el.

Îi povesti că nu mult după întîlnirea lor își ceruse cartea de muncă de la întreprinderea de construcții de șosele și drumuri și venise la Budapesta. La îndemnul unui feroviar s-a prezentat la direcția budapestană a M. Á. V.[1]-ului, acolo i-au primit certificatul de manipulant de mașini ușoare pe care-l obținuse la construcțiile de drumuri, deși potrivit regulamentului va trebui să absolve un curs special de recalificare pentru căile ferate. Din pricină că duceau lipsă de mînă de lucru, începuse treaba chiar de a doua zi la centrala termică Hámán Kató din cartierul Angyalföld.

Zsófia luă de lîngă fotoliu mica valiză, în care Flórian își adusese lenjeria, cărțile, cîteva așternuturi și vechea canadiană verde dăruită cîndva de ea, așeză toate acestea într-un raft gol din șifonier, scoase numai pijamaua. Văzînd că Flórián e obosit, umplu cada cu apă caldă și îl trimise să facă baie.

[1] Căile ferate de Stat Ungare.

Nu voia să-l deranjeze pe bărbat, aşternu pentru el pe recamier, apoi se retrase în bucătărie. Luă cu ea hainele de lucru ale lui Flórián, căută un ac potrivit şi cusu crăpăturile şi rupturile.

Între timp, se sculă o dată şi privi în cameră. Flórián dormea, pe masă scosese cîteva mere neobişnuit de mari şi frumoase, pe care le adusese în dar şi voise să i le dea astfel. Zsófia luă un măr şi ieşi cu el. Cînd termină de cusut şi ultima ruptură, scutură şi perie frimiturile şi cîlţii din buzunare, apoi agăţă hainele de lucru pe cuierul din antreu.

Uitîndu-se pe geam, văzu că magazinul de vizavi mai e deschis, coborî în grabă şi cumpără alimente, să aibă Flórián a doua zi la micul dejun, le pregăti şi le puse într-o sacoşă de nailon, apoi se opri descumpănită în mijlocul camerei, dar oricît şi-ar fi bătut capul, nu mai găsi nimic de făcut.

Făcu şi ea baie, îmbrăcă îngîndurată cămaşa de noapte subţire, cu decolteu, pe care o purta pe vremuri numai cînd pleca acasă, închise cu grijă uşa cu patru canaturi ce despărţea camera, şi îşi aşternu în camera mică pe recamierul cel nou. Nu se culcase încă niciodată pe el, arcurile erau prea tari, se răsuci multă vreme pînă izbuti să adoarmă.

Visă că stătea rezemată pe balustrada unui pod şi privea un rîu mare ce se revărsase. Apa se rotea, trîntind crengi rupte, încă verzi, loitre de car, şi obiecte cu aspect neidentificabil în bulboana cenuşie din susul podului, apoi cu o smucitură bruscă le azvîrli sub pod, unde

Zsófia nu le mai putu zări. Deasupra apei se apropie pe neaşteptate o scîndură lungă de un metru, pe care stătea un cocoş alb. Zsófia avea impresia că cocoşul simte primejdia ce-l ameninţa, dar că dispreţuieşte situaţia sa lipsită de speranţe şi nu caută să se salveze. Mîndra pasăre îşi încordă energic picioarele, îşi dădu capul pe spate şi începu să cînte, apa părea să-i respecte curajul, nu azvîrli scîndura în vîltoare, o lăsă să lunece lin sub pod. Dar dispariţia cocoşului, încă în cucurigu înălţat de sub pod aveau ceva atît de trist, încît Zsófia se cutremură şi se trezi.

Făcuse foc numai în camera mai mare şi uşa închisă nu permitea să pătrundă căldura dincoace, umerii Zsófiei erau reci. Trase plapuma în sus şi în liniştea nopţii încercă să distingă răsuflarea lui Flórián, dar n-o auzi. Îşi îmbrăcă iute capodul şi ieşi pe vîrfurile picioarelor în cealaltă odaie.

Flórián nu tresări cînd se deschise uşa, dormea cu faţa încruntată, spinarea abia i se mişca, doar din cînd în cînd inspira mai adînc, cu un oftat. În asemenea clipe tot trupul i se cutremura, palma stîngă şi-o strînsese pumn. Zsófia nu vru să-l lase singur, se întoarse în camera mică, aduse două pături şi plapuma ei, îşi făcu pentru ea un aşternut pe covor, lîngă recamierul în care dormea Flórián. Nu peste mult bărbatul se răsuci cu faţa în sus, răsuflarea îi deveni mai egală. Zsófia se linişti şi adormi.

Se trezi auzind trosnetul recamierului. Flórián se ridică în cot.

— Ce s-a-ntîmplat?
— Credeam că te simţi rău.
— Nu. Nu-i nimic. Cît e ceasul?

Zsófia se uită la cadranul fosforescent al ceasului.

— Trei şi un sfert.
— La şapte trebuie să fiu la lucru.
— Îl pun să sune.

Flórián privi spre fereastră.

— Ce întunecat e cerul, o să ningă.
— Ce-ai visat? Aveai faţa exact ca atunci cînd ai venit prima oară la mine şi ai dormit în fotoliu.
— Eram în lagărul de represiune, se sunase alinierea, am ieşit la cariera de exploatare, sus între stînci. De cîte ori mă culc nervos, visez asta. Cineva mi-a spus acolo în lagăr că aşa va fi, degeaba scăpăm, vom purta mereu în nervi închisoarea. Cine mi-a zis oare?

Zîmbi.

— A, da, bineînţeles, poetul. Îşi scria poeziile în cap, le repeta în fiecare dimineaţă şi le împrăştia între noi pe bucăţele, ca în caz că vreunul e pus în libertate înaintea lui, să meargă la nevastă-sa şi să-i spună acele versuri.

Începu să mormăie:

— „Aşa cum Jekyll îşi ascunse jurnalul denrăitul Hyde,
Iubirea ta eu am ascuns-o din faţa hîdă a durerii"...

Asta mi-a revenit mie. Cine-s aceşti Jekyll şi Hyde?

— Nu ştiu, după cîte-mi aduc aminte, nişte eroi de roman.
— A murit şi el, poetul — zise Flórián — deşi el a scăpat cel mai repede, aşa că i-a declamat el însuşi nevesti-si toate poeziile. N-a mai fost în stare să se adapteze la viaţă. Acolo, în lagăr, era sănătos, lucra la linia mare de transport, ridica bolovani de şaizeci de kilograme şi rezistase, iar afară s-a îmbolnăvit şezînd la masa de scris. M-am întîlnit cu el la spital, ultima oară tocmai cînd îl duceau în sala de operaţie. A oprit targa rulantă şi şi-a luat adio de la mine. Ce mi-a spus el mie oare? Da, că sîntem ca peştii oceanici de mare adîncime, am rezistat jos în fundul oceanului, pentru că împotriva presiunii apei ne-am format în noi o presiune interioară la fel de puternică, dar cînd sîntem aduşi la suprafaţă, unde presiunea dinafară dispare, încordarea interioară ne distruge.
— Şi femeia căreia i-a scris poeziile?
— A venit de cîteva ori la el la spital, atunci am văzut-o, era o femeie blondă. În ultimele zile a stat încontinuu lîngă patul poetului, dar nu l-a putut ajuta cu nimic.
— Eu pot să te-ajut pe dumneata?

Flórián se întinse la loc.

— Nu trebuia să vin aici. Eu nu-ţi pot aduce decît necazuri; crede-mă, e mai bine să plec.
— Unde să pleci?
— Ce-a fost mai rău în 1956, încă n-a dispărut. Nu-i potoleşte pe ăştia leafa mai mare, sau că pot asculta muzică uşoară occidentală.

vor şi-acum puterea absolută. Dacă s-ar repeta evenimentele din cincizeci şi şase, acum nu s-ar mai folosi de nici un fel de mască, măcelul ar fi mult mai sîngeros şi cu o ţintă mai precisă. Aş fi nevoit să trăiesc jos în adînc, în deset, unde se plămădesc pericolele. Nu ştiu ce aş mai fi în stare să fac împotriva lor, dar fie şi numai faptul că mă aflu acolo ar însemna poate ceva.

— Cui ce-i pasă de chestiile astea? Uită-te şi tu în jurul tău: îşi cumpără locuinţe proprietate personală, voiajează în străinătate.

— Poate, dar nu e exclus nici ca într-o zi să le ajungă casele mormane de ruine şi să li se dea foc maşinilor.

— Şi dacă n-o să fie aşa? Dacă îţi imaginezi numai dumneata?

— Atunci sînt nebun. Dar eu unul nu-mi pot acorda mie însumi dispensă, iar cei ce mi-ar putea da, sînt de mult morţi.

Continuă încet, împiedicat:

— Oh, de-aş putea uita acele cărţi care m-au învăţat că *pe noi* ne-a trimis Destinul să restabilim marele echilibru al societăţii, între săraci şi bogaţi. Rămîn veşnic în faţa ochilor mei cuvintele care mi-au explicat pentru prima oară legile vieţii. Dacă nu mi-ar tresări şi azi inima la frumuseţea acelor fraze, poate că aş mai izbuti şi eu să trăiesc la fel ca atîţia oameni. Da aşa, nu-mi pot afla tihna, cînd ştiu că tovarăşii mei, cu care am pornit, au dispărut. Au murit în închisoare sau ciuruiţi pe străzile oraşului. Nu-mi pot afla pacea, pentru că şi eu am devenit un infirm,

nu pot accepta nici bani, nici post, ar fi o trădare faţă de cei morţi. O singură dorinţă mă mai ţine în viaţă: dacă vreo nenorocire ar mai ameninţa iarăşi regimul, să mă întorc iar, într-o maşină sau pe jos, şi să-l ajut, din nou, apărîndu-l.

Se ridică în cot.

— Înţelegi asta?

— Da.

— Şi-atunci, ar fi mai bine să plec, nu-i aşa?

— Nu, nu te las. Vreau să trăiesc alături de tine, orice s-ar întîmpla.

Zsófia întinse braţele şi-l apucă pe după gît pe Flórián, bărbatul coborî pe pătură lîngă ea, o îmbrăţişă cu mîna stîngă pe Zsófia, în timp ce braţul drept îi căzu moale pe pernă. Afară, zarea abia începuse să se lumineze.

26 iulie 1965

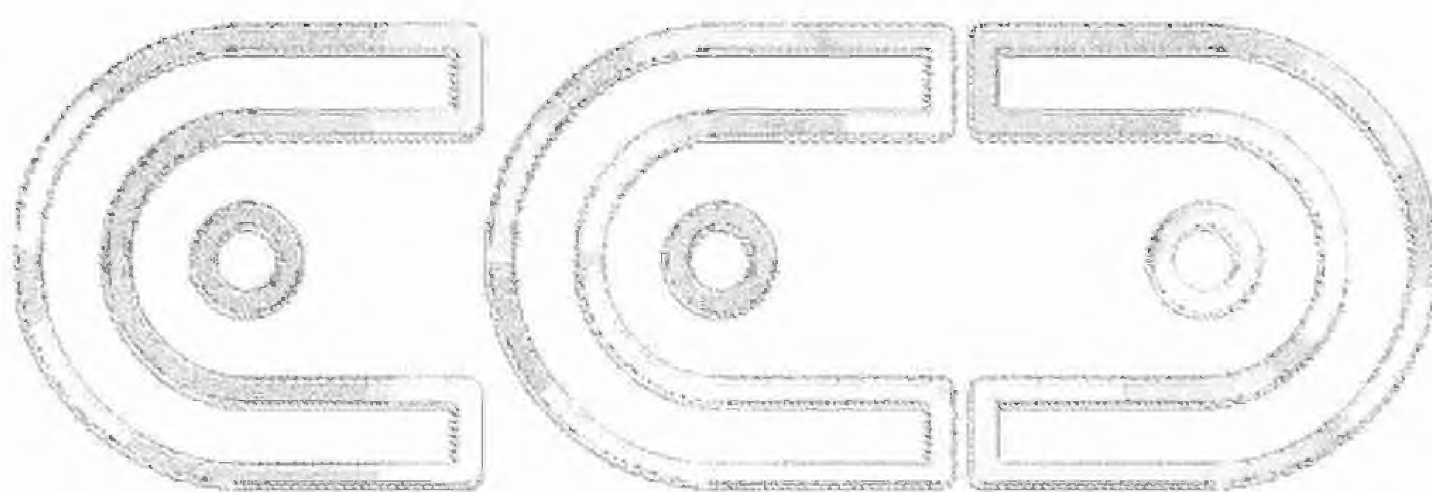
Lector : RUXANDRA POTLOG VASILESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBĂNESCU

Bun de tipar 12.04.1983. Coli tipar 5,75.

Tiparul executat sub comanda nr. 35 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

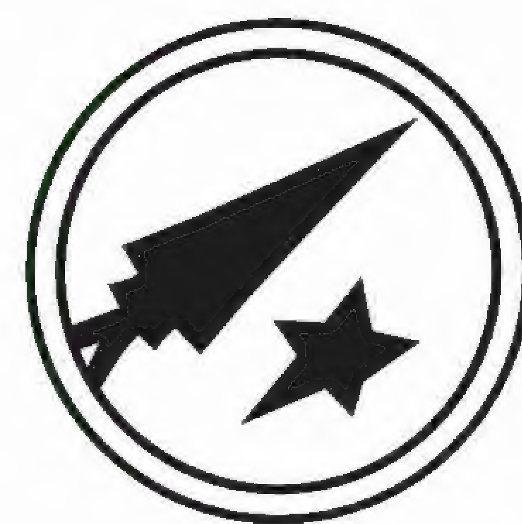

de

Anonim

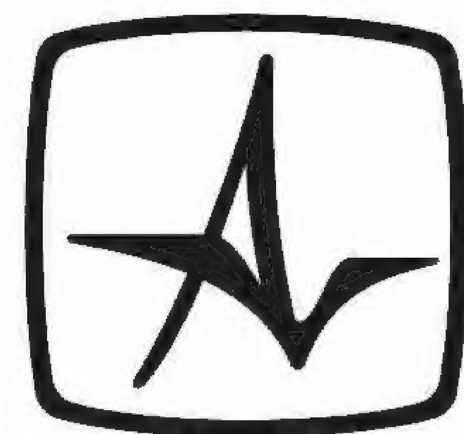
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

